

Identities

identities

Volume 12

2015/16

journal for
politics,
gender and
culture

- ▶ François Laruelle
- ▶ Alekos Alavanos
- ▶ Jan Ritsema
- ▶ Elisabeth von Samsonow
- ▶ Stanimir Panayotov in Conversation
with Elisabeth von Samsonow
- ▶ Jordan Shishovski
and Kalina Lechevska

identities

identities

Journal for
Politics,
Gender and
Culture

IDENTITIES - Journal for Politics, Gender and Culture

EXECUTIVE EDITORS

Katerina Kolozova
Žarko Trajanoski

EDITORIAL MANAGER

Artan Sadiku

ASSISTANT EDITOR

Jordan Šišovski

ADVISORY BOARD

Senka Anastasova, Judith Butler, Rosi Braidotti,
Joan Copjec, Akis Gavrillidis, Marina Gržinić,
Jack Halberstam, Creston Davis, François Laruelle,
Dona Kolar-Panov, Artan Sadiku, Svetlana Slapšak

DESIGN & LAYOUT

koma.mk

EDITORIAL OFFICE

Institute of Social Sciences and Humanities - Skopje
Address: Street "20 Oktomvri"
nr.8, second floor
1000 Skopje, Macedonia
Phone/Fax: +389 2 3113 059
Email: info@identitiesjournal.edu.mk

IDENTITIES - Journal for Politics, Gender and Culture
(ISSN 1857- 8616)

PUBLISHER

Institute of Social
Sciences and Humanities - Skopje,
Street "20 Oktomvri" nr.8, second floor
1000 Skopje, Macedonia

This issue of IDENTITIES - Journal for Politics, Gender and Culture is supported by the **Rosa Luxemburg Stiftung Southeast Europe**

**IDENTITIES - Journal for Politics, Gender and Culture
(ISSN 1857- 8616)**

Is a peer reviewed international journal that seeks to serve as a platform for the theoretical production of Southeastern Europe and enable its visibility and an opening for international debate with authors from both the "intellectual centers" and the "intellectual margins" of the world. It is particularly interested in promoting theoretical investigations which see issues of politic, gender and culture as inextricably interrelated. It is open to all theoretical strands, to all schools and non-schools of thought without prioritizing any of the canonical Masters of philosophy. It does not seek doctrinal consistency, but it seeks consistency in rigor of investigation which can combine frameworks of interpretation derived from various and sometimes opposed schools of thought. Our passion is one for topics rather than philosophical masters.

IDENTITIES**Journal for Politics, Gender and Culture****Vol. 12 / 2015-2016****From Streets to Institutions: Horizontal Democracy and its Transformation into Protest Parties****C o n t e n t s С о д р ж и н а****7 François Laruelle**Non-Standard Marxism:
A Quantum Theory Approach**7 Франсуа Ларуел**Не-стандарден Марксизам:
Квантно-теоретски приод**22 Alekos Alavanos**Six Questions on the Greek Crisis
that are Difficult to Answer**22 Алекос Алаванос**Шест прашања за грчката криза
што се тешки за одговарање**36 Jan Ritsema**Property Revisited:
Or Let's Help History Take Another Direction**36 Јан Ритсема**Преиспитана сопственост или Ајде да ѝ помогнеме
на историјата да фати друг правец**60 Elisabeth von Samsonow**Electra's Oracle: A Schizo-Geo-Analytical Account
of Accelerationist Hyperstition**60 Елизабет вон Самсонов**Електрината Пророчица: Шизо-гео-аналитички оглед
за акселерационистичката хиперстиција**81 Stanimir Panayotov in Conversation
with Elisabeth von Samsonow**

We Are Wanted by the Earth

**81 Станимир Панајотов
во разговор со Елизабет вон Самсонов**

Земјата нè бара

**102 Jordan Shishovski
and Kalina Lechevska**Overregulation as a Means of Control:
Stifling the Media freedom
and Educational System in Macedonia**102 Јордан Шишовски
и Калина Лечевска**Прекумерна регулација како средство за контрола:
Задушување на слободата на медиумите
и образовниот систем во Македонија

► **Copyright © Identities 2016.** All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without a prior permission of the publisher.

**From Streets
to Institutions:
Horizontal Democracy
and its Transformation
into Protest Parties**

Франсуа
Ларуел

**Не-стандарден
Марксизам:
Квантно-теоретски
приод¹**

François
Laruelle

**Non-Standard
Marxism:
A Quantum Theory
Approach¹**

Биографска белешка

Франсуа Ларуел (François Laruelle) (роден на 22 август 1937) е француски филозоф, поранешен професор на Collège international de philosophie и на Универзитетот на Париз X: Nanterre. Ларуел твори уште од раните 1970ти и зад себе има околу 20 наслови. Тој произлегува од École normale supérieure, и е познат по развивањето на науката за филозофијата што ја нарекува не-филозофија. Тој моментално управува со меѓународна организација посветена на промоција на каузата на не-филозофијата - Organisation Non-Philosophique Internationale.

Не знам колку кратко, но ќе се потрудам во неколку минути да ја претставам новата хипотеза, која што се однесува на Марксизмот, повторно. Ова е интервенција во нон-марксизмот која што веќе е правец сам по себе. Оваа моја најнова интервенција се должи на тоа што ја внесува квантната теорија во мојата работа, вклучително и во работата со Маркс. Секогаш имаме Маркс со Кант, Маркс со Хегел,

¹ Транскрипција од предавање одржано на 27 јуни 2015 во рамките на „Школата за политика и критика 2015“ организирана од ИОХН-С со поддршка од Фондацијата Роза Луксембург – Југоисточна Европа. Преведено на англиски од транскриптот базиран на консекутивниот усен превод од француски на македонски од Катерина Колозова.

Bionote

François Laruelle (born 22 August 1937) is a French philosopher, formerly of the Collège international de philosophie and the University of Paris X: Nanterre. Laruelle has been publishing since the early 1970s and now has around twenty book-length titles to his name. Alumnus of the École normale supérieure, Laruelle is notable for developing a science of philosophy that he calls non-philosophy. He currently directs an international organisation dedicated to furthering the cause of non-philosophy, the Organisation Non-Philosophique Internationale.

I do not know how briefly, but I shall nevertheless try to take a few minutes to present my new hypothesis which, once again, concerns Marxism. It is an intervention in non-Marxism, which is already a course in itself. This latest intervention of mine in fact introduces quantum theory in my work, including my work on Marx. There is always Marx with Kant, Marx with Hegel, Marx with X, Marx with Y. That is the history of Marxism. We do not have Marx without these additional philosophers.

¹ Transcription of a lecture given on 27 June 2015, within the framework of “The School of Politics and Critique 2015” organized by ISSHS with the support of Rosa Luxemburg Foundation-Southeast Europe. Translated into English from the transcript based on the consecutive oral interpretation from French into Macedonian by Katerina Kolozova.

Маркс со икс, Маркс со ипсилон. Тоа е историјата на марксизмот. Немаме Маркс без оние плус филозофи. Мојата теза е дека Маркс во комбинација со Планк е веќе нешто сосема друго. Планк го означува почетокот на новата физика, која не е Њутновска. Интервенцијата на квантната механика во марксизмот ќе смени многу перспективи бидејќи, покрај другите работи, таа ќе ја воведи идејата за нестабилен настан. Според мене, јадрото на марксизмот кај Маркс е фузија на филозофија и наука. Е сега, очигледно сè зависи од тоа што човек подразбира под наука и каква фузија зема предвид.

Се работи за следново: да се воведи во марксистичката аргументација модел на размислување кој е научен и кој, со тоа, го ограничува местото на филозофијата во марксизмот без да ја потисне и истисне и со тоа претставува нови перспективи за употребата на Марксизмот. За мене, марксизмот секогаш бил прашање на употреба - што да се прави со марксизмот? Така што мојата централна теза е дека марксизмот претставува фузија на филозофија и наука. Очигледно дека филозофијата таму е Хегелова, а науката е Њутнова. Но, ќе пробаме да ги видиме работите и на поинаков начин. Дали ќе ја внесеме квантната механика онаква каква што произлегува откај физичарите? Не, ние не сме физичари. Не работиме во физичарска лабораторија. Сепак, нашата лабораторија е, , онаа на филозофијата. Ќе ја користиме квантната физика, тоест квантната теорија. Бидејќи нема да извршуваме мерење и слично како во физиката, ќе ја користиме како модел на мисла. Тоа е еден лежерен модел во однос на реалната физика. Значи, се зема типот на експликација кој што постои главно во квантната теорија, но не самата квантна теорија како наука. Така, ова можеме да го наречеме и квантен марксизам. Повеќе станува збор за квантификација или квантумизација на марксизмот.

My thesis is that Marx combined with Planck is something entirely different. Planck marks the beginning of new physics, which is not Newtonian. The intervention of quantum mechanics in Marxism will change many perspectives since, among other things, it will introduce the idea of an unstable event. In my opinion, the core of Marxism in Marx is a fusion of philosophy and science. Now, obviously, everything depends on what one perceives as science and what kind of fusion one has in mind.

It is about introducing a model of thinking in Marxist argumentation which is scientific and which thereby limits the place of philosophy in Marxism, but without suppressing or ousting it, and which offers new perspectives for the application of Marxism. In my view, Marxism has always been a matter of application – what is to be done with Marxism? So, my central thesis is that Marxism is a fusion of philosophy and science. Obviously, the philosophy there is Hegelian, and the science is Newtonian. Yet, we will try to look at things in a different way. Shall we introduce quantum mechanics such as it comes to us from the physicists? No, we are not physicists. We do not operate in a physics laboratory. Well, our laboratory is, after all, that of philosophy. We shall use quantum physics – that is to say, the quantum theory. Since we will not take any measurements or suchlike things as it is done in physics, we shall use it as a model of thinking. It is a rather relaxed model compared to real physics. So, what is appropriated here is the type of explication that exists chiefly in quantum theory, but not the quantum theory as science itself. Hence, we could also call this Quantum Marxism. It is rather more than quantification or quantumisation of Marxism.

What interests us is, therefore, that there is a fusion at the root of Marxism between philosophy and science. Fusion has an equivalent in quantum theory. It is the

Она што нè интересира е, значи, дека во коренот на марксизмот станува збор за фузија меѓу филозофија и наука. Во квантната теорија има еквивалент на фузијата. Тој е поимот на суперпозиција. Според тоа, можеме да донесеме одлука дека во марксизмот воспоставува суперпозиција на филозофскиот модел и научниот модел. Суперпозиција значи следново: не треба да се сфати директно и банално, тоа е концепт кој што произлегува од физиката. Имено, се подразбира на ист начин како што се подразбира движењето на брановите во физиката. Два брана, дури и најмалите бранчиња на езерото, може да интерферираат, да пенетрираат еден во друг и со тоа да произведат трет бран, кој ќе биде различен од првите два. Е, токму овој *трет* бран се вика состојба на суперпозиција.

Сега може да ми кажете: ова нема никаква врска со марксизмот! Можеби ни со филозофијата и покрај тоа што имало многу бранови во филозофијата од Ниче па наваму. Треба да го разбереме следново: квантниот модел е векторски модел. Не работиме со нештата онака како што се дефинирани семантички. Наместо различните поими поставуваме вектори кои што се ангажирани на поинаков начин. Векторите ќе ни помогнат да ги разбереме состојбите на суперпозиција. Треба да се разбере дека науката поточно квантната наука и филозофијата се два система на вектори кои се надополнуваат еден со друг за да произведат една суперпозиционирана состојба. Дали некој од вас знае малку квантна механика? Квантната механика е совршено револуционерна до точка која што не можете ни да ја замислите! Тоа е една теорија кајшто се применува историја, каде што се третираат револуционерните настани како минливи. Ваквиот однос кон револуционерните настани дава можност за мноштво луѓе да дејствуваат како револуционери.

notion of superposition. Accordingly, we can decide that superposition arises in Marxism from the philosophical and scientific models. Here is what superposition signifies: it is not to be taken literally or banally; it is a concept that arises from physics. Namely, it is understood in the same way that the motion of waves is understood in physics. Two waves, even the smallest ones on the lake, can interfere, penetrate each other and thereby produce a third wave, which will be different from the initial two. Now, this *third* wave is what is called a superposed state.

Now, you may say: This has nothing to do with Marxism! Perhaps not even with philosophy, though there have been many waves in philosophy since Nietzsche to this day. One thing we need to understand, however: the quantum model is a vector model. We do not deal with things as they are defined in semantic terms. Instead of the various notions we put vectors that are engaged in a different way. Vectors will help us understand the superposed states. It should be understood that science – or quantum science, to be accurate – and philosophy are two systems of vectors which supplement each other so as to produce a superposed state. Does anybody here know a thing or two about quantum mechanics? Why, quantum mechanics is perfectly revolutionary to a degree that is almost hard to imagine! It is a theory which applies history where revolutionary events are treated as transient. Such an attitude towards revolutionary events provides opportunities for multitudes of people to act as revolutionaries.

Let us, however, return to the idea that philosophy and science must superpose each other. This is quite different from what is said in history of philosophy when people tell you “This is philosophy of science.” So, what we have here is not philosophy of science, but the superposition of science and philosophy. Therefore, what I call non-

Значи да се вратиме на тоа дека филозофијата и науката мора да се суперпонираат. Ова е многу различно од она што се кажува во историјата на филозофијата, кога ќе ви кажат „ова е филозофија на науката.“ Значи, тука не се работи за филозофија на науката туку за суперпозиција меѓу науката и филозофијата. Значи, тоа што јас го нарекувам не-марксизам е состојба на суперпозиција каде постои марксизам во форма на филозофија и квантна механика. Сега тоа што е тешко да се разбере е дека квантната механика е додадена на филозофијата. Тоа додавање не треба да се разбере од гледна точка на филозофија затоа што тоа ќе не врати назад. Пак би се вратиле на филозофски Марксизам. Идејата е да се ослободи Марксизмот од филозофијата. Всушност, оваа суперпозиција би се правела од гледна точка на квантната механика. Ова е првиот дел, базичниот аксиом. Може да се каже, со еден постар речник, дека суперпозицијата на филозофијата е квантната теорија, дека одлучува за *factum*-от, за фактот и даденоста. Тоа го исцртува хоризонтот, општиот хоризонт на науката за историјата. Тоа значи дека историскиот материјализам (не дијалектички туку историски материјализам) треба да се разбере како состојба на суперпозиција. Значи, не во рамки на филозофија туку суперпозиција по себе на историски, а не дијалектички материјализам. Тоа би била првата голема аксиома.

Сега да преминеме на она што марксистите, или некои марксисти, го викаат дијалектички материјализам. Знаете дека историскиот материјализам означува нешто дури и кај Сталин, претставува посебна наука, наука за историјата. Дијалектичкиот материјализам, пак, од друга страна е еден вид на општост. Ќе ги пресвртиме двата материјализми. Историскиот материјализам, тоа веќе не е посебна наука за историјата, тоа е наука за сите настани во човештвото кои што очигледно се историски што не е исто

Marxism is a superposed state where there is Marxism in the form of philosophy and quantum mechanics. Now, what is difficult to understand is that quantum mechanics is added to philosophy. This addition is not to be understood from the perspective of philosophy because that would take us backwards. We would go back to philosophical Marxism. The idea is to set Marxism free from philosophy. In fact, this superposition would be made from the perspective of quantum mechanics. This is the first part, the basic axiom. You could say, using an earlier vocabulary, that the superposition of philosophy is the quantum theory; that it decides on the factum, on the fact and on the givens. This draws the horizon, the general horizon of the science of history. This means that historical materialism (not the dialectical one, but historical materialism) should be understood as a superposed state. That is to say, not within the frames of philosophy, but superposition in itself of historical materialism rather than of dialectical materialism. This would be the first chief axiom.

Let us now move on to that which the Marxists, or some Marxists rather, call dialectical materialism. You know that historical materialism signifies something even for Stalin, it constitutes a separate science, a science of history. Dialectical materialism, on the other hand, is a kind of generality. We will reverse both materialisms. Historical materialism is no longer a separate science of history, it is a science of all the events throughout humanity which are obviously historical, but which are not synonymous with history, and it covers all kinds of human experience. We will assign dialectical materialism another equivalent. You know the concept of the quantum. In physics, a quantum is the minimum quantity of energy multiplied by Time. Now, we need to ask ourselves the following question: Is there in history an equivalent of the quantum? Minimum energy multiplied by Time? Is there any such minimum

со историја и ги покрива сите видови на човечки искуства. На дијалектичкиот материјализам ќе му дадеме друг еквивалент. Го знаете концептот на квантот. Во физиката, квантот е минималниот квантитет енергија помножена со времето. Сега, треба да се запрашаме: дали во историјата има еквивалент на квантот? Минимална енергија помножена со време? Дали има не таков настан, туку минимална елементарна акција која претставува раѓање или можност за поинаква наука за историјата. Еквивалентот во нашата проблематика е класната борба. Претпоставувам дека правите разлика помеѓу борба на класите и класната борба. Борбата на класите е „тие и тие класи влегуваат во некаква борба.“ Тоа е површен социјален феномен додека класната борба е многу порешителна и подлабока, затоа што таа ја означува суштината на борбата, општо земено. Не знам дали вие меѓу вас ја правите оваа разлика. Едното е социолошка категорија, на пример, буржоаски филозофи и социолози оперираат со терминот *борба на класи*, а другото, револуционерната логика би била *класната борба* којашто по дефиниција е револуционерна. Значи, го бараме квантот кој што ќе направи дека можна е една квантна теорија.

Во доменот на историјата и марксизмот, еквивалентот на квантниот ефект на Зенон и пак ќе кажам, не физички, туку формално - е класната борба. Квантот е класната борба. Затоа што класната борба нужно става во игра две димензии, и таа ги става тие два аспекта во однос на борба, не нужна контрадикција, но борба. Кај Маркс е прилично јасно зошто има историја. Затоа што има класна борба, а не борба на овде-онде класи. Тоа не е буквално квант туку минималната суштина за да има историја. Таа класна борба, за неа може да се каже дека општо земено ги става во однос она што во модерното општество се нарекува буржоазија и пролетаријат. Значи, во осно-

basic action, not an event, which constitutes the birth or a potential for a different science of history? The equivalent in our problem area is class struggle. I assume that you distinguish between a struggle of the classes and class struggle. A struggle of the classes means “such and such classes engage in some kind of struggle.” That is a superficial social phenomenon, whereas class struggle is much more decisive and profound, for it signifies the essence of struggle, generally speaking. I do not know whether you here make this distinction. One is a sociological category; for example, bourgeois philosophers and sociologists operate with the term *struggle of classes*, whereas the other, in revolutionary logic, would be *class struggle*, which, by definition, is revolutionary. So, we are looking for the quantum that would make a quantum theory possible.

In the realm of history and Marxism, the equivalent of the quantum Zeno effect – and let me say once again, not in terms of physics, but formally – is class struggle. The quantum is class struggle. Because class struggle necessarily brings into play two dimensions, and it puts these two aspects in relation to struggle – not necessarily a contradiction, but struggle nevertheless. It is quite clear why there is history in Marx. It is because there is class struggle, and not a struggle of some classes here and there. It is not literally a quantum, but the minimum essence required so that there could be history. This class struggle can be said to generally put in a relationship those things which modern society calls the bourgeoisie and the proletariat. So, on these grounds, it is a struggle between the bourgeoisie and the proletariat: two basic categories rather than a multitude of concepts. It should be made very clear that the essential thing for these two poles, for their relationship, is battle, or struggle. Everything else that unfolds around the bourgeoisie and its means of struggle, as well as around the proletariat, is a struggle of classes and would constitute a different

ва, тоа е битка меѓу буржоазијата и пролетаријатот: две основни категории, а не мноштво концепти. Треба да е многу јасно дека за овие два пола, за нивниот однос суштинска е битката, борбата. Сè друго што се развива околу буржоазијата и нивните средства на борба, исто и околу пролетаријатот е борба на класи, и тоа би било друг концепт. Ако ја разбереме квантно-класната борба, тоа го дава следново: буржоазијата и пролетаријатот. Пролетаријатот и буржоазијата не се еднакви. Битката на буржоазијата против пролетаријатот не е еднаква на битката или на отпорот на пролетаријатот против буржоазијата. Не може да се постигне еднаквост. Би рекле: па добро, тоа е очигледно, има буржоазија која владее и пролетаријат кој што е доминиран и мора да дава отпор. Но, ако погледнеме од аспект на квантната теорија, всушност ова е уште подлабоко прашање отколку што се чини на прв поглед.

Поентата е дека во историјата има асиметрија или дисиметрија која е основна. Историјата се темели на асиметрија или дисиметрија. Двете битки не можат да се постават во однос на равенство. Тоа е како да се каже „непријателите се дефинитивно непријатели,“ без преод, без синдикализам. Тоа би била мртва битка на претпоставени еднакви непријатели. Тоа е всушност единствената битка што може да одлучи дека може да има историја на универзумот, историјата воопшто. Текот на времето станува историско, значи има разлика помеѓу течење на време и историја. Револуционерната поставеност на асиметријата, асиметријата на сите односи на буржоазија и пролетаријат, на потчинет и потчинувач, таа прави текот на времето да добие историска димензија. Значи текот на времето во универзумот да стане историја. Е, тоа што се случува потоа е прилично енигматично и комплицирано бидејќи

concept. If we understand the quantum class struggle, this is what it yields: the bourgeoisie and the proletariat. The proletariat and the bourgeoisie are not equal. The struggle of the bourgeoisie against the proletariat is not equal to the proletariat's struggle or resistance against the bourgeoisie. Equality cannot be achieved. Well, that is obvious, one might say; there is the bourgeoisie that rules and there is the proletariat that is dominated and that must offer resistance. But if we look at it from the perspective of quantum theory, this is actually an even profounder question than it may have seemed at first.

The point is that in history there is asymmetry or dissymmetry, and this is fundamental. History is grounded upon asymmetry or dissymmetry. One cannot make an equation between the two battles. It would be the same as saying “enemies are definitely enemies,” without transition, without syndicalism. It would be a deadlock of presumed equal enemies, an impasse. It is actually the only battle that may decide that there may be a history of the universe, history in general. The flow of time becomes historical, so there is a difference between the flow of time and history. The revolutionary position of asymmetry, the asymmetry of all bourgeoisie and proletariat relations, oppressed and oppressor relations, is what makes the flow of time acquire a historical dimension; that is, what makes the flow of time in the universe become history. Now, what happens afterwards is rather enigmatic and complicated because during the course of that struggle, or battle, either the proletariat or the bourgeoisie will help one of the two possibilities to emerge, which was contained in the initial superposed state. So, in that superposed state between history, philosophy, and science is the potentiality; that is where the potentiality of a multitude of outcomes was, outcomes that could potentially arise from that superposed state. I keep referring to philosophy and science all the time because that is the

во текот на таа борба, битка, или пролетаријатот или буржоазијата ќе помогнат да се појави една од двете можности, која била содржана во состојбата на почетната суперпозиција. Значи, во таа состојба на суперпозиција меѓу историјата, филозофијата и науката се наоѓа потенцијалноста, се наоѓала потенцијалноста на мноштво исходи што можеле да произлезат од таа состојба на суперпозиција. Ги земам филозофијата и науката цело време затоа што тоа е основата на оваа теорија, нашиот витален минимум.

Има многу други настани кои што учествуваат и во едното и во другото, и се препретлени. Значи има многу можности што се суперпозиционирани. Дали има нешто што е впечатливо, што не го кажавме на почетокот? Тоа е дека секоја од тие состојби на суперпозиција во себе има нешто неопределено, неодредено. Можете да ја замислите суперпозицијата меѓу филозофијата и науката и, ако некој побара да ги дефинирате, ќе се најдете во тешка ситуација. Значи ги има сите тие состојби што се во суперпозиција и тие се историската материја. Ти се извесни бидејќи минуваат низ процес кој се движи по пат на двоене и раздвојување. Она што ќе изгледа како резултат на историјата како конечниот исход ќе зависи од класната борба и ќе се појави благодарение на класната борба, но која не ја исцрпува до крај смислата на класната борба бидејќи таа ќе продолжи. Значи резултатот кој ќе произлезе од класната борба, тој е тука, но тој не го исцрпува значењето на класната борба. Во неа има некаков вид бесконечност, којшто продолжува да трае. Тоа е битка што не завршува во суштина. Заради тоа во оваа концепција нема да има никогаш, нема да постои финален настан, големата вечер, дефинитивниот револуционерен момент кој претставува состојба без класа, значи такво бесклас-

basis of this theory, our vital minimum.

There are many other events that take part in both of them and which are intertwined. So, there are many possibilities that are superposed. Is there anything that is outstanding, that we did not mention at the beginning? It is that each of those superposed states contains in itself something indeterminate, indefinite. You can imagine the superposition of philosophy and science, but if anyone asks from you a definition, you will find yourself in a tight spot. So, there are all those superposed states and they are the historical matter. They will be termed certain as they move through a process which unfolds by divergence and separation. Whatever will seem the result of history, the final outcome, will depend on class struggle and will emerge owing to class struggle, which, however, will not fully exhaust the sense of class struggle, because it will continue. So, the result that will arise from class struggle is there; but it does not exhaust the meaning of class struggle. There is in it some kind of eternity, which continues to last. It is a battle that essentially never ends. That is why there will never be in this conception a final event, that great eve, the definitive revolutionary moment that is a classless condition, a classless society. The idea of a classless society, then, no longer makes any sense; it is now a philosophical idea.

Classless society is a philosophical idea and it makes no sense as long as class struggle continues. Struggle is always there. I know that some of you may find this difficult to accept. One needs to understand that it is an entirely different conception of the dynamics of history. This dynamics is not a battle in the sense of contradiction, the contradiction that is dialectically resolvable, one that allows dreams of a final solution. It is an infinite struggle. If at some point there is no more bourgeoisie, then there will be something else instead. That is why the metaphor of the quantum is

но општество. Значи, идејата за бескласно општество веќе нема никаква смисла, тоа е веќе филозофска идеја.

Бескласно општество е филозофска идеја и таа нема никаква смисла додека класната борба продолжува да трае. Таа секогаш ја има. Знам дека ова е тешко да се прифати за некои од вас. Треба да се разбере дека тоа е сосема друга концепција за динамиката на историјата. Таа динамика не е битка како контрадикција, контрадикцијата која што е дијалектички решлива. Таа што овозможува да се сонува за финално решение. Тоа е една бесконечна битка. Ако во еден момент снема буржоазија, тогаш ќе има нешто друго наместо буржоазија. Затоа ја користиме метафората на квантум затоа што може да нема буржоазија утре, но нешто како класна борба ќе има и нешто како буржоазија и како потчинета класа ќе има. Кога ќе се воспостави таа промена, таа разлика не е комутативна и едно со друго не можат да се заменат. Битката не се сведува на нејзините историски резултати. Нема комутативност во историските резултати меѓу битката и битката како таква. Многу често се прави споредба меѓу класната борба и фудбалски меч. Секоја од двете страни изгледа како да притиска во битката, притиска и е под притисок да ја заврши битката на некаков начин. Но, секоја цел, секое одење до крај за да се тргне товарот од битката не завршува со крај на битка туку завршува со почеток на нова битка. Во фудбалски меч тоа е многу лесно затоа што на крај има свирче кое што означува крај. Инаку, секој притисок кон одење до крај на битката завршува со повторно раѓање на нова битка. Но, во класната борба, јас мислам дека нема да има судија со свирче.

Има повеќе сложени начини да се објасни ова, но нема да навлегуваме во тоа. Има неколку можности

used – because tomorrow there may not be bourgeoisie, but there will be something like class struggle and there will be something like bourgeoisie and there will be something like an oppressed class. Once that change occurs, the distinction is not commutative and the two are not interchangeable. The battle is not reducible to its historical outcomes. There is no commutative condition in the historical results between the battle and battle as such. Very often comparisons are made between class struggle and a football match. Each of the two side seems to charge during the battle, each side exercises pressure and is under pressure to bring the battle to an end somehow. But every objective, every push to the end to relieve the weight of the battle does not end with an end to the battle but with a beginning of a new one. Now, in a football match it is all very easy because at the end there is the whistle that sounds the end. Otherwise, every pressure to go to the end of the battle ends with a birth of yet another battle. But in class struggle, I think, there will be no referee with a whistle.

There are many complex ways of explaining this, but we will not go into all of that. There are several possibilities involved in history. History follows a flow of some sort, but it is a flow that is complex and which has many distributaries along its course. It is like the path of light, a beam of light that passes through two surfaces. It is like a projection of light that passes through a screen. The two beams of light may come to a point in phase, and this generates interference, the mixing of the two lights. These interferences give rise to various possibilities or various mixing of states. If that which is to be achieved at the end of the process is “such and such an event,” for example, victory of the bourgeoisie over the proletariat, what we are talking about is an event, both possible and transient. It is a transient event because it cannot be *a priori* predicted based on what may arise during

што се вклучени во историјата. Историјата следи некаков тек, но тек кој е сложен и кај што има многу раздвојувања на патот. Тој е како пат на светлина, сноп светлина којшто минува низ две површини. Значи како една проекција на светлина којашто поминува преку еден екран. Двата снопа светлина може да дојдат до една точка на доследност, која што произведува интерференција, мешање на двете светлини. Тие интерференции произведуваат различни можности или различни мешања на состојби. Ако она што треба да се достигне на крајот од процесот, е „тој и тој настан,“ на пример, победата на буржоазијата над пролетаријатот, би зборувале за еден настан, можеен или минлив. Тоа е минлив настан затоа што не може да се предвиди *a priori* од она што ќе произлезе во текот на историјата и нејзините суперпонираны состојби, и тоа онака како што функционираат во услови на класната борба.

Класната борба ни претставува дефинитивни настани, конечни настани. Класната борба е однос меѓу два термина и произведува две нешта кои што не се конвертираат едно во друго дури и во физиката. Во Хегеловата дијалектика би стигнале до една состојба на одмор, на смирување, решение, дијалектичко решение, но квантно гледано, а тоа не е дијалектички модел, тоа е модел кој што вклучува конфликт, но не дијалектика. Нема измирување на крајот. Невозможно е да се достигне состојба на еднаквост меѓу непријателите, противниците. Може привремено да се борат едни со други. Целата таа патека, целиот тој дел на патеката е невидлив. Не може да се знае *a priori* и однапред како ќе се развива историјата. Тоа е невозможно. Тоа е по правило невозможно, гледано од аспект на квантна механика, гледано од аспект на формализмот на не-филозофијата. Кога марксистите ја користат филозофијата, тоа им овозможува однапред да го претчувствуваат крајот, да го пре-

the course of history and its superposed states, as they function in circumstances of class struggle.

Class struggle presents to us definitive events, finite events. Class struggle is a relationship between two terms and generates two things that do not convert into one another even in physics. In Hegel's dialectic we would arrive to a state of repose, diffusion, solution, a dialectical one, but from a quantum point of view – and it is not a dialectical model; it is a model that involves conflict, but not dialectic – there is no reconciliation at the end. It is impossible to come to a state of equality between enemies, opponents. They may fight each other temporarily. All that path, all that part of the path is invisible. One cannot know *a priori* or beforehand how history will unfold. That is impossible. That is, as a rule, impossible from the perspective of quantum mechanics, from the perspective of the formalism of non-philosophy. When Marxists make use of philosophy, it enables them to have a presentiment of the end beforehand, to prescribe the end. As you can see, there is a great opposition, a fusion between philosophy and science, but we understand the very idea of this fusion in quantum terms, not in philosophical ones. We can come to a decision from the perspective of philosophy that quantum mechanics will be resorbed, appropriated or devoured by philosophy. Well, good, fine. If we decide so *a priori*, that is how everything will end up in philosophy, in a circularity. But that circle is a vicious circle.

Philosophy will encourage us because there will no longer be any outcome that will also be a set of terms foreseeing that which has been predetermined. (That is, there will be such a set, but with the quantum model). So, philosophy predetermines the outcome and you have a stable deadlock of an imagined outcome, whereas with the quantum position within Marxism you know that something will always happen, we therefore know

скрибираат крајот. Како што гледате има една голема опозиција, фузија меѓу филозофијата и науката, но самата идеја на таа фузија ја разбираме квантно, не филозофски. Може да донесеме одлука од гледна точка на филозофија дека квантната механика ќе биде ресорбирана, присвоена или проголтана од филозофијата. Е, па добро, во ред. Ако решиме така *a priori* така и ќе си заврши сè во филозофија, во една кружност. Ама тој круг е маѓепсан круг.

Филозофијата ќе нè охрабрува затоа што веќе нема да има некаков исход кој што е и група поими која што го предвидува тоа што е однапред определено. (Односно ќе има, но со квантниот модел) Значи филозофијата однапред го определува исходот и имате една стабилна мртва точка на замислен исход додека со квантната позиција внатре во марксизмот знаете дека нешто постојано ќе се случува, така што и една од потенцијалностите вклучени во историскиот хоризонт и знаеме дека една од тие можности ќе се реализира, но не знаеме која. На почетокот си ја дозволуваме фузијата на суперпонирани, различни состојби. Само, пак да повторам, суперпозицијата значи дека едното не го подредува на себе другото ниту го вклучува туку само има суперпозиција. Значи има некоја демократија на елементите меѓу нив, така?

Пред малку ги употребив како метафора, ги употребив за споредба брановите, а потоа и вектор. Значи тие два поима не треба да ги разбереме онака емпириски како што ги знаеме. Сето она што го направивме досега има во себе научна природа, а тоа не е емпириска даденост. Ако ги земете на пример историските настани на тој директен начин, буквално визуелен како што си ги доживувате и замислувате директно, најдалеку до каде што можете да стасате е филозофија. Но, она што ние овде се обидува-

that one of the potentialities involved on the historical horizon, one of those possibilities, may be realised, but we do not know which. At the outset we permitted ourselves the fusion of superposed, different states. Only, let me say this again, superposition does not mean that one subordinates the other to itself, nor does it mean that it incorporates it, but rather that there is only superposition. So, there is some democracy between the elements, is there not?

Earlier, I used the waves as a metaphor, and then I referred to the term vector. So, we should not understand these two terms in the empirical sense as we know them. Everything we have been doing so far has within itself a scientific nature, and that is not an empirical given. Consider, for example, the historical events in that direct, literally visual way, as you perceive and imagine them directly; the farthest you can go is philosophy. However, what we are trying to do here is not philosophy. We exercise philosophy without being philosophers. Now, this is the key thing for me in that which I call non-philosophy. And while we are at non-philosophy, let me just say that I did not coin the term. The term was first coined by somebody whose name escapes me now and who was from Schelling's time, somewhere between Fichte and Hegel – Kierkegaard. There are two possible ways of understanding it. The first is simply as a negation and we are then reduced to common sense and the like; but it can also be a theory. Many would call it philosophy, but most often it is established as science and here we need to think in theoretical terms, about the relationship between the prefix *non-* and philosophy. This relationship should be considered theoretically.

There, this would be my short presentation and I gave a brief introduction before it. And let me clarify something the way I did with non-philosophy. Non-philosophy is not absence of Marxism. It is putting a limit on

ме да го правиме не е филозофија. Ние ја користиме филозофијата без да бидеме филозофи. Е ова е клучната работа за мене во она што го нарекувам не-филозофија. Што се однесува до не-филозофијата, да истакнам дека не сум го измислил зборот. Поимот прв го измислил некој кој што не се сеќавам како се викаше од времето на Шелинг, меѓу Фихте и Хегел – Киркегард. Има два можни начина на разбирање. Првиот е едноставно негација и тогаш се сведуваме на здрав разум (common sense) и слично, но може да биде тоа и една теорија. Многу би ја нарекле филозофија, но најчесто се воспоставува како наука и тука треба да се размислува теориски, односот меѓу префиксот „нон-“ и филозофијата. Тој однос треба да се мисли теориски.

Еве ова би била малата презентација и јас пред тоа да додам мал вовед. Значи и нешто да објаснам исто како со не-филозофијата. Не-филозофијата не е отсуство на марксизмот. Тоа е ограничување на марксизмот, одвнатре и однадвор, на неговата догматска пулзија или нагон. Таа догматска пулзија е всушност пулзијата на филозофијата! А она што го нарекувам филозофија е филозофската самодоволност. Треба да се користи филозофијата, но тоа да се прави на поинаков начин: да се ограничи нејзината самодоволност, да се укине нејзината спонтаност, априорна валидност наспроти реалноста.

Катерина Колозова до публиката: Да отвориме мала дискусија затоа што Франсоа е веќе уморен. Сигурно има некакви прашања.

Слушател 1: Ако добро разбрав бескласното општество е само филозофска категорија која не може да постои во реалноста?

Marxism, from within and from without, on its dogmatic pulsion or drive. This dogmatic pulsion is actually the pulsion of philosophy! And what I call philosophy is the philosophical self-sufficiency. Philosophy should be used, but it should be exercised in a different way: its self-sufficiency needs to be limited, it needs putting an end to its spontaneous, *a priori* validity in relation to reality.

Katerina Kolozova to the audience: Let's open the floor for a short discussion, because François is a bit tired. I'm sure there are questions.

Audience member 1: If I understood well, classless society is only a philosophical category and cannot exist in reality?

François Laruelle: Yes, that is the philosophical part; it is not a myth, but a philosopheme. Without class there wouldn't even be a science of that society.

Audience member 1: Let us suppose that the purpose of, say, the proletariat's class struggle is perceived differently by the bourgeoisie and that the bourgeoisie from its point of view, will not benefit from utterly defeating its opponent in this, as it were, football match, since, in the long run, there will be no bourgeoisie without a proletariat. On the other hand, if we talk about class-aware proletariat that is engaged not merely in a unilateral class struggle, but rather in a bilateral one, the proletariat will benefit from winning the match and thereby abolishing the bourgeoisie as a class. The difference is that the bourgeoisie does not have any material interest in abolishing the proletariat as a class, whereas in the opposite case there is material interest because there can be a proletariat without a bourgeoisie. That is the point of the first phase of the victory in this struggle. Now, the next phase of the class struggle will

Франсоа Ларуел: Да, тоа е филозофскиот дел, не е мит но е филозофема. Без класа не би имало ни наука за тоа општество.

Слушател 1: Да претпоставиме дека целта на, еве, класната борба во пролетаријатот различно ја перцепира буржоазијата и од гледна точка на буржоазијата нејзе не ѝ одговара, условно кажано, во тој фудбалски натпревар, да го порази непријателот тотално, бидејќи нема буржоазија без пролетаријат на долг рок. Од друга страна, ако зборуваме за класно свесен пролетаријат кој не се води само еднострано туку во двострана класна борба, на пролетаријатот му одговара да победи на натпреварот, тогаш што значи да ја укине буржоазијата како класа. Разликата што буржоазијата нема материјален интерес да го укине пролетаријатот како класа, а во обратен случај, постои материјален интерес бидејќи пролетаријат без буржоазија може да постои. Тоа е поентата на првата фаза од победата од таа класна борба. Е сега, наредната фаза од класната борба би била пролетаријатот против сопствената изродена бирократија како што беше со случајот во реал-социјалистичките земји, нели?

Катерина Колозова во парафраза на Франсоа Ларуел: Зошто да не? Значи нема дискусија тука дека има промена на настаните и во однос на таа симетрија, тој се согласува, туку не постои однапред филозофски проектирана природа за исходот на тие борби. Поентата е однапред да не ги проектираш филозофски и како ќе бидат именувани тие нови категории. Борбата секогаш продолжува.

Слушател 1: Добро, самата борба ја има... Се очекува резултат од самата борба. Не може да...

Франсоа Ларуел: Ама имаш резултати во самата борба! Секогаш кога ќе поставите цел - имате резултати!

be a struggle of the proletariat with the bourgeoisie that it will have spawned itself, as was the case in the real-socialist countries, would you not say so?

Katerina Kolozova paraphrasing François Laruelle: Why not? It is beyond debate that what this involves is a change of events and, in terms of this symmetry, he agrees, but there is no predetermined philosophically projected nature of the outcomes of these struggles. The point is not to project them philosophically or predict how those new categories will be termed. The struggle always continues.

Audience member 1: Fine, there is the struggle itself... One expects results from the struggle itself... There cannot be...

François Laruelle: But you have results in the struggle itself! Whenever you set an objective you have results!

Audience member 1: Well, after, after the abolition of the bourgeoisie, the next goal would be for the proletariat to abolish itself.

François Laruelle: You won't have a definitive victory. The bourgeoisie will take another form, and so will the proletariat. The battle continues.

Audience member 1: It is a different battle between the bourgeoisie in a capitalist society and between the bureaucracy in the real-socialist society, but, still, there has been some progress in terms of positions.

François Laruelle: The circumstances of the struggle will simply change, but whether you will see any qualitative progress in the sense of the quality of the enemies, of the opponents, is questionable. It is not mere repetitiveness,

Слушател 1: Е, па после, после укинувањето на буржоазијата како класа, наредната цел би била пролетаријатот да се самоукине.

Франсоа Ларуел: Нема да имаш дефинитивна победа. Буржоазијата ќе си земе друга форма, а и пролетаријатот ќе земе друга форма. Битката продолжува.

Слушател 1: Тоа е различна битка меѓу буржоазијата во капиталистичко општество и меѓу бирократијата во реал-социјалистичко општество, ама сепак има некаков прогрес во позициите.

Франсоа Ларуел: Просто ќе се променат условите на битката, но дали ти квалитативно ќе имаш напредок во смисла квалитетот на непријателите, на противниците, тоа е прашање. Не е тоа обична репетитивност, фундаментално ќе се променат условите.

Слушател 1: Е, сега тука имам друго прашање. Никој не вика дека бескласното општество ќе ја уништи идејата за борба и ние сме свесни какви нови предизвици ќе донесе некое ново бескласно општество и какви проблеми може да продуцира. Така идејата за борба не е завршена...

Франсоа Ларуел: Не, затоа што дефиницијата на класата ќе се промени во текот на борбата!

Слушател 1: За која борба станува збор?

Катерина Колозова: Еве да ја замислиме борбата меѓу буржоазијата и пролетаријатот. Во таа борба, дефиницијата на класа ќе се промени.

Слушател 1: Кога ќе се промени?

the circumstances will change fundamentally.

Audience member 1: Now, this takes me to another question. Nobody says that a classless society will destroy the idea of struggle and we are aware what challenges a new classless society will bring about and what problems it might produce. Therefore, the idea of struggle is not over.

François Laruelle: No, because the definition of class will change during the struggle!

Audience member 1: What struggle are we talking about?

Katerina Kolozova: Here, let's consider the struggle between the bourgeoisie and the proletariat. The definition of class will change during that struggle.

Audience member 1: When will it change?

Katerina Kolozova: Unlike you, he [Laruelle] believes that how something will appear cannot be philosophically predetermined. Reality dictates how we will think it and we develop entirely new concepts and programmes about what is going on.

Audience members 1: I'm talking about expectations and results! That's all!

Audience member 2: May I take the floor? The dependence of the bourgeoisie on the proletariat as opposed to the proletariat's independence from the bourgeoisie. It can exist without the bourgeoisie; but not the other way round for the bourgeoisie. What I'm saying is....

Катерина Колозова: За разлика од тебе, тој (Ларуел) смета дека ништо однапред не може да биде филозофски предодредено како ќе изгледа. Реалноста диктира како ќе ја мислиме и произведуваме сосема нови концепти и програми што се случува.

Слушател 1: Зборам за очекувањето и резултатите! Само тоа!

Слушател 2: Може јас да земам збор? Зависноста на буржоазијата од пролетаријатот наспроти независноста на пролетаријатот од буржоазијата. Тој може да егзистира без буржоазијата, буржоазијата не може обратно. Зборот ми е...

Франсоа Ларуел: Не.

Слушател 2: Не, тоа не ми беше прашањето, тоа беше само вовед.

Катерина Колозова: Е па добро ама не е така и буржоазијата зависи од пролетаријатот и пролетаријатот од буржоазијата. Добро...

Слушател 2: После Втората светска војна ние имаме црвена буржоазија. Дали е тоа на некој начин девијација на пролетаријатот кој ја укина буржоазијата, а пак стана буржоазија после тоа?

Франсоа Ларуел: Пролетаријатот е формиран и деформиран како резултат на неговата сопствена битка. Да, во создавањето на комунистичките држави е формиран и е деформиран како пролетаријат.

Слушател 3: Од тоа што го истакна и од моите претходни знаења ми изгледа дека Ларуел го радикализира концептот на класа на начин на кој...

Катерина Колозова: На битката...

François Laruelle: No.

Audience member 2: No, that was not my question; I was just introducing.

Katerina Kolozova: That's fine, but that is not how it is; both the bourgeoisie depends on the proletariat and the proletariat depends on the bourgeoisie. All right...

Audience member 2: After WWII we had the red bourgeoisie. Is it, in a way, a deviation of the proletariat that abolished the bourgeoisie and yet became the bourgeoisie itself afterwards?

François Laruelle: The proletariat was formed and deformed as a result of its own struggle. Yes, in the making of the communist states, it was the proletariat that was formed and deformed.

Audience member 3: From what he said and from what I knew beforehand, it seems to me that Laruelle radicalises the concept of class, in a way,...

Katerina Kolozova: Of struggle...

Audience member 3: Now, is a battle an effect of the already existing class relations? In other words, are there always already positions between which there will be struggle? These positions can be occupied by the proletariat, then the circumstances may change... and in that case is there in some way... No...no... Have we decided beforehand that the struggle will go on forever? Now, from that decision onwards, since we've decided that way...

Katerina Kolozova: But that's a different question.

Слушател 3: Е, сега. Дали битката е ефект на веќе постоечките односи на класи? Тоа значи дали веќе секогаш постојат позиции помеѓу кои ќе има борба, тие позиции може да бидат пролетаријат, потоа може да се сменат условите...и во тој случај дали на некој начин...не, не... дали однапред имаме одлучено дека борбата ќе трае засекогаш? Е и од таа одлука после, кога веќе така одлучивме...

Катерина Колозова: Ама тоа е друго прашање.

Слушател 3, Артан Садику: Не, ама поврзано е.

Франсоа Ларуел: Значи тука има еден проблем. Дали битката им претходи на позициите на класите или класите ја определуваат битката. Треба една гранична забелешка да се направи, она што го викам нон-марксизам не е емпириски опис на состојбите на класите во историјата. Може да звучи претенциозно, но тоа е наука, но конечно тоа е и основата на самиот марксизам кај Маркс. Тој се обидува да воспостави наука. Јас си давам за право да предложам нешто што се нарекува себе си наука, но тоа не е наука онака како што ја разбираме во историски материјализам. Првата поента: фактот дека ова се нарекува себе си или се гледа себе си како некаква наука, со самото тоа не може да биде емпириски опис на ситуација. Науката е нешто што се занимава со опис и објаснување на некакви искуства, искусвени состојби, но не е исто и не треба да се меша со самите искусвени состојби. Нон-марксизмот е на некаков начин, еден вид теорија кој што може да се сведе на квантен модел на битката. Вака значи, битката е прва, но да не навлеземе во идеализам, битката себеси никогаш не се дава, не се случува надвор од историски услови. Значи мора да име историски услови.

Audience member 3: No, it's related.

François Laruelle: Very well, there is a problem there. Whether the battle precedes the class positions or whether classes determine the battle. A line of distinction needs to be drawn. What I call non-Marxism is not an empirical description of the classes in history. It may sound pretentious, but it is science; however, after all, such is actually the basis of Marx's Marxism itself. He attempted to establish a science. I take the liberty of proposing something that calls itself science, but it is not science as we understand it in historical materialism. The first point: the fact that this calls itself or perceives itself as a science of some sort, by that dint alone, I say, it cannot be an empirical description of a given situation. Science is something that is concerned with the description and explication of certain experiences, experiential states, but that is not the same and it should not be confused with the experiential states themselves. Non-Marxism is, in a way, a kind of theory that can be reduced to the quantum model of the battle. So, the battle comes first; but let us not get into idealism, the battle never gives itself, it never occurs outside historical circumstances. Which is to say, there must be historical circumstances.

Алекос
Алаванос

Шест прашања за грчката криза што се тешки за одговарање¹

Alekos
Alavanos

Six Questions on the Greek Crisis that are Difficult to Answer¹

Биографска белешка

Александрос 'Алекос' Алаванос е грчки политичар, поранешен член на грчкиот парламент и на европскиот парламент. Од 2004 до 2008 беше претседател на Коалицијата на левицата на Движењатаи екологијата, позната како Синаспизмос. Тој беше парламентарен лидер на пошироката Коалиција на радикалната левица (СИРИЗА). Сега е активен во политичкото движење План Б.

Мислам дека треба да направиме мала промена во агендата бидејќи вчера веќе имавме дискусија за овие три прашање: првото беше, можеме ли да се надеваме на промена во Европа што ќе ѝ помогне на Грција, како и на други земји, но особено на Грција како на екстреман случај? Второто, ќе се разреши ли ситуацијата по конфронтирањето со ЕУ или уште повеќе ќе се искомплицираат работите? Третото, дали ако една земја се повлече од ЕУ, тоа може да

¹ Транскрипција на предавањето одржано на 28 март 2015 во рамките на „Школата за политика и критика 2015“ организирана од Институт за општествени и хуманистички науки – Скопје со поддршка од фондацијата Роза Луксембург – Југоисточна Европа. Предавањето беше одржано пред договорот меѓу владата на Сириза-Анел со Тројката – ЕК, ЕЦБ и ММФ за продолжување на меморандумот за спас на почетокот на јули 2016.

Bionote

Alexandros 'Alekos' Alavanos is a Greek politician, former member of the Hellenic Parliament and the European Parliament. From 2004 until 2008 he was president of the Coalition of the Left of Movements and Ecology, commonly known as Synaspismos. He was parliamentary leader of the wider Coalition of the Radical Left (SYRIZA). Now he is active in the political movement Plan B.

I think we have to make a small change in the agenda because yesterday we already have had some discussion about these three questions, which are the following: The first question is – can we hope for a change in Europe that will be helpful for Greece and for other countries, especially Greece as an extreme crisis case? The second question is – is there a solution after a confrontation with EU or the things will be more difficult? And the third question is – if a country would withdraw from EU it could be a step to the past, closing its national boundaries, becoming nationalistic, leaving aside all internationalist

¹ Transcription of a lecture given on March 28th 2015, within the framework of “The School of Politic and Critique 2015” organized by ISSHS with the support of Rosa Luxemburg Foundation-Southeast Europe. The lecture was before the agreement of Syriza-Anel government with the troika EZ - ECB - IMF for the continuation of the bail out program (memorandum) at the beginning of July 2016.

значи чекор наназад, затворање на државните граници, државните доброволци во меѓународни позиции? Ке ги имаме на ум овие прашања, но сега имам шест поенти што сакам да ги разгледаме и ќе се обидам да бидам пососредоточен. Ви благодарам за храброста што дојдовте [се смее].

Прво, Едип и Големата грчка депресија

Првата поента ќе биде малку поразлична од вчерашната дискусија. Се однесува на една приказна од грчката митологија. Многумина од вас знаете за Едиповиот комплекс, за синот и мајката. Сакам да ви го раскажам овој мит. „Едип“ е една од најдобрите трагедии на поетот Софокле. Теба била еден од најпознатите градови на Древна Грција. Се наоѓала северозападно од Атина. Имала добар крал. Се викал Лај, бил оженет за Јокаста. Тие, се чини, биле бездетни.

Еднаш, Лај патувал со кочијата, или преведено во денешно време, со автомобилот. Тој се пресретнал со еден маж со кого се скарале кој прв да му се тргне од патот на другиот. Лај многу се налутил затоа што како крал сметал дека младичот не му се обраќа како што треба. Бил многу агресивен, почнале да се карат и младичот го убил Лај не знаејќи кој е. Младичот бил Едип, млад принц од Коринт, Пелопонез, друг град-држава во Древна Грција.

Потоа го продолжил своето патување кон Теба. По пат ја сретнал сфингата. Сфингата било чудовиште што ја тероризирало Теба. Тоа ѝ бил најголем проблем на Теба во тоа време. Ако некој сакал да влезе во градот-држава, сфингата би поставила еден услов, да реши една загатка. Никој дотогаш немал одговорено точно. Која била загатката? Загатката била: Што оди на четири нозе наутро, на две попладне и на три навечер? Едип, младиот принц од Коринт, одговорил дека тоа е човекот. Тој како дете оди на

positions? So, ok, we keep these questions in mind but I have now six points including them and I'll try to be less lost than yesterday and I thank you for your courage to be here today and have your English lesson [laughs].

First, Oedipus and the Great Greek Depression

The first point will be in a way little different from the whole discussion that we had yesterday. It will be about a tale from the Greek mythology. Many of you or all of you know the Oedipus complex, the lessons about the son and the mother. So I want to tell you this myth. That was one of the best tragedies of the poet Sophocles. Thebes was one of the great Ancient Greek cities. It was a little to the north-western from Athens. It had a good king. He was Laius, he was married to Jocasta. They seemed childless.

One time Laius was going on his chariot, we could say his car today, on a trip. He met a man and they had a fight, who of the two will to get out of the way of the other. Laius was very angry because he was the king and he thought the young man did not speak to him in a proper way. He was very aggressive and they started to quarrel and then the young man killed Laius without knowing who he was. This young man was Oedipus, a young prince coming from Corinth, Peloponnese, another city state of Ancient Greece.

He continued his travel to Thebes. On the way to Thebes he met the Sphinx. The Sphinx was a monster that was terrorising Thebes and that was the main problem of Thebes at the time. If anyone wanted to enter the city-state the Sphinx would give only one condition – if he gives a proper answer to the riddle. No one until that time had the possibility to give the right answer. What was the riddle? The riddle was “what walks in four feet in the morning, two in the afternoon and three at night?” So Oedipus, the young prince from Corinth, answered

четири - ползи, кога е возрасен, оди на две нозе, а во поодминати години оди на три, се служи со бастун. Едип победил. Патот се распослал пред него и цела Теба била ослободена. Жителите на Теба слушнале за смртта на Лај и решиле крал да им биде оној што ги ослободил од сфингата. Така, Едип станал крал на Теба и се оженил за вдовицата Јокаста, жената на претходниот крал на Теба. Тие добиле два сина и две ќерки.

Тоа бил прекрасен период за Теба. Едип бил добар и праведен крал. Сè било супер. Одеднаш, нештата се смениле драстично. За кралот промената била драматична. Теба ја погодила голема чума што ја убила стоката, ги уништила посевите и луѓето. Теба станала град на болести. Тебанците отишле кај пророчиштето во Делфи да побараат помош. Пророчиштето одговорило дека убиецот на Лај живее во Теба и дека чумата ќе продолжи да коси сè додека тој не замине од Теба. Сите биле изненадени и никој не верувал дека убиецот на Лај е во Теба. Кралот се обидел да го најде убиецот. По многу истраги, нашле еден стар слуга на Лај. Тој им кажал дека кога на Лај и Јокаста им се родило првото дете, Пророчиштето во Делфи прорекло дека детето ќе го убие својот татко, ќе се ожени за својата мајка и ќе им навлече несреќа на сите. Затоа, Лај му го дал нему детето за да го убие. Тој не сакал да го убие двеседмичното момче, па му го дал на пријател што работел како слуга кај кралот на Коринт. Слугата му го дал Едип на кралот на Коринт кој го усвоил како син и тој потоа дошол во Теба.

Кога се расчуло ова низ палатата и дознале кралот и сите други, никој не можел да поверува. Но, тоа било вистината. За кралот, неговото семејство и целиот град, ова било несреќа. Било нешто сосем ненадејно. Сè се сменило, особено за семејството на кралот.

that it is the man. When one is a child it is on its four, crawling, when one is an adult on two and when a man is of old age he has a third foot, a stick. So he won, the way was open for him and for everyone as Thebes was freed. The Theban citizens heard about Laius' death and decided that their king would be the one who liberated them from the Sphinx. So, Oedipus became a king of Thebes and he married the widow Jocasta, the wife of the previous king of Thebes. They had two sons and two daughters.

Then there was a wonderful time for Thebes. Oedipus was a very good and just king. Everything was great. But, suddenly things changed dramatically. It was a dramatic change for the king as well. Thebes was hit by a great plague that killed the livestock, the crops, and the people. Thebes was a city of the sick. The Thebans went to the oracle in Delphi asking for help. The oracle answered that the killer of Laius was living in Thebes and that the plague will remain unless he leaves Thebes. Everyone was surprised and no one believed that the killer of Laius was in Thebes. The king launched an attempt to find the killer. After much investigation, they found a very old servant of Laius. He told them that Laius and Jocasta had one first child but the oracle in Delphi prophesied that that the child will kill his father, marry his mother and bring disaster to everyone. So this child was given to this servant of Laius to kill him. He could not kill the boy of two weeks of life so he gave him to his friend who was a servant to the king of Corinth. So this servant gave Oedipus to the Corinthian king and he adopted him as a son and it was he who came to Thebes.

When this was announced in the palace before the king and the others, no one could believe it. But it was truth. So, for the king, his family and the whole city it was a disaster. It was something very sudden. Everything changed especially for the king's family. So, the king

Кралот дознал дека тој бил убиецот на легитимниот крал, убиецот на Лај, на својот татко. Дознал дека сопругата му е всушност мајка и дека тој направил инцест. Кралот дознал дека неговите деца се деца на неговата мајка, што значи дека се негови браќа и сестри. Сè било лудо, секој концепт го загубил значењето. Неговата жена-мајка се самоубила, неговите два сина се убиле меѓусебно. Ќерка му, Антигона, се самоубила, а кралот се ослепел и ја оставил Теба на помладата ќерка-сестра.

Зошто ви ја кажувам оваа приказна? Затоа што друга приказна, не сосем истата, но со исто значење, ја искористи во многу добар говор многу познат американски антрополог, Грегори Бејтсон (Gregory Bateson) во политички говор за Версајскиот договор што ја прекинал Првата светска војна. Договорот бил многу остар за Германија и му наметнал на народот големи долгови. Поентата што се обиде тој да ја извлече од трагедијата за германската ситуација беше дека во луда ситуација и луѓето полудуваат. Не знаат зошто имаат толку многу проблеми. Луѓето не знаат зошто би биле тие виновни и одговорни затоа што не направил ништо Едип; бил добар човек. Значи, сфатил дека начинот на кој биле поставени стварите ја предизвикал лудата ситуација.

За Германците, болната ситуација настанала кога биле поразени во Првата светска војна, особено поради посебната одговорност на Соединетите Американски Држави. Имено, претседателот Вилсон ветил дека САД ќе ги почитуваат сите во договорот и дека иако Германија ја изгубила војната, ќе ѝ помогнат со развојот и обновувањето на економијата, итн.

Може да се каже дека е исто во Грција, и така и ќе остане, бидејќи луѓето не знаат, не можат да разберат за што се работи, не знаат како да се извлечат од ситуацијата. Стануваат ирационални, агресив-

found out that was the killer of the legal king, the killer of Laius - his father. The king found out that his wife was his mother, that he made adultery. The king found that his own children were a children of his mother, which means they were also his siblings. So everything was crazy, every concept had lost its meaning. His wife - mother committed suicide, she killed herself and his two sons - brothers killed each other. His daughter sister, Antigone, killed herself and the king blinded himself and he left Thebes with the surviving the younger daughter - sister.

Why am I telling this tale? Because another tale, not exactly the same but with the same meaning was used in very good speech by a very known American anthropologist, Gregory Bateson in a political speech about the Versailles treaty that ended the World War I. The treaty was very harsh towards Germany and burdened its people with very strong debts. The meaning he tried to draw from the tragedy about the German situation was that in a crazy situations, when the meaning has been lost or totally confused for everyone, the people themselves become crazy. They don't know why they have all the problems, what is the cause, why they are punished so severely. They don't know why they are guilty and responsible because they are like Oedipus who had done nothing, he was a good man also. But he found that the way the things were placed in the world created the crazy situation.

So, this painful situation was with the German people after they were defeated in the World War I, especially with the special responsibility of the United States. It was an American, the United States President Wilson, who had promised that "ok, we will have a respect for everyone in the treaty, ok you have lost the war but we will help you with your development and the reconstruction of the economy, of Germany etc."

ни и еден од главните феномени за оваа промена на однесувањето е присуството на неонацизмот во грчката политика, што претставува проблем. Никому не му се веруваше затоа што и кога беа нацистите присутни таму, немаа силна поддршка од голем дел од општеството. Сè до постојната криза нацистичките идеи немаа сериозно влијание.

Ако некој може да најде смисла во оваа ситуација, а не може да им помогне на луѓето да разберат зошто се случува тоа што се случува, од која причина и што треба да се прави, тогаш само уште повеќе ќе се заглавува во оваа лоша позиција. Ова е многу важно не само за главните партии на опозицијата, туку и за радикалната левица. Ако радикалната левица им помогне да разберат: што е причината, каква била еволуцијата, што треба да се направи, тогаш, во ред, ќе се извлечат од ситуацијата. Ако радикалната левица ги збунува, тогаш лошата ситуација ќе опстане. Не може да има никакво оправдување, да ние сме левичари, имаме добри намери. Мислам дека дури и главните партии имаат добри намери - сепак тие не се вампири или ѓаволи што сакаат да му ја исцицаат крвта на работниот народ – тие се заробени во европските концепти и политики што ги влошуваат наместо да ги решаваат проблемите. Сметам дека ова е еден од главните проблеми и на Сириза денес. Случајот на Варуфакис, министерот за економија, е карактеристичен за конфузијата што ја создаваат политиките на Сириза.

Ако некој му каже на народот „можеме да го прекинеме штедењето,“ има право. Мора да го прекинеме штедењето. Како до поголемо вработување? Да почнеме да ја реконструираме земјата, но не можеме да го правиме тоа во истиот контекст што ги предизвика овие проблеми без да има конфронтација. Треба да му зборуваме на народот јасно, со отворени карти, без загатки и да им одговориме на нивните

So you can say it's the same in Greece and in any way it remains the same in Greece because people don't know, cannot understand what it is this crisis, everything looks irrational, without clear meaning, they don't know how they can go out of this situation. They are becoming irrational, they are becoming aggressive, they want revenge and punishment and one of the main phenomenon for this change of behaviour is the problem of Neo-Nazis presence in Greek politics. No one could guess that there would be such a reactionary movement in Greece, because even during the Nazi occupation there was not a strong support from a tight part of the society. There has not been, until the present crisis, any serious influence of Nazi ideas.

So, if one cannot construct a reasonable meaning for this extraordinary situation and help the people to understand why this is happening, what the cause is and what has to be done, then there will be more trapping in this irrational position. This is very important not only for the responsibility of the mainstream parties of the opposition but for the radical left, too. If the radical left helps them to understand: what is the cause, who are the guilty, what are the options, what has to be done, then, ok, and there is a chance to step out of the situation. If even the radical left is also confusing the people, then the present, very bad, situation will persist. And there cannot be any justification, yes, but we are left people, we have good intentions. I think, even the mainstream parties have good intentions they are not vampires, devils who want to drink the blood of the working people - they are imprisoned in the European concepts and policies that that aggravate instead of solving the problems. I think this is also main problem with Syriza today. The case of Varoufakis, the Economics Minister, is characteristic of the confusion the Syriza policies create.

прашања. Поентата што сакам да ја истакнам е дека народот не разбира, се однесува нерационално и стана опасен на некој начин и еден од главните начини на извлекување од кризата е да му се даде смисла на народот за тоа што се случува во Грција сега и да му се даде смисла на излегувањето од ситуацијата. Тоа е првата поента. Другите поенти ќе бидат доста покуси.

Второ, еврозоната како фактор за влошување на кризата

Второто прашање е: дали Европа може да се смени за наместо да биде фактор за кризата, да биде фактор за решение. Наместо да биде непријател, како денес, да биде близок сојузник? Погрешно е да се мисли дека Европа е неподвижна. Се движи, сè се движи и сè се менува. Понекогаш оваа промена може да биде во позитивна насока, а понекогаш во негативна. Може ли сега да биде во позитивна насока? Да, со многу мали чекори се движи во позитивна насока. Никој не знае што ќе се случува утре во нестабилниот економски и геополитички меѓународен контекст. Се работи за одлуката на Европската централна банка за квантитативно попуштање, тоа значи поголема монетарна циркулација, повеќе евра, подобра ликвидност, непходни за економија во рецесија и дефлација. Ова има и спореден резултат, поевтино ево. Ова може да значи, на пример, ова лето, ако македонските државјани решат да одат на одмор во Грција или во Италија, ќе биде поевтино. Ќе биде околу 30% поевтино од минатата година. Грција може да има поголем извоз, помалку увоз, повеќе туризам и подобар надворешен баланс во ситуацијата. Има и трет услов кој не го постави Европа, туку Соединетите Американски држави по технолошките новини во нафтената индустрија, исто така земјите од ОПЕК го продолжија истата испорака на нафта иако побарувачката е многу помала. Тие имаа поголеми залихи

So if one says to the people “we can end austerity,” he is right. We must end austerity. We want to help increase employment? Right. Let’s start to reconstruct the country, but we can’t do in the same context that created these problems, with no confrontation. We have to speak to the people clearly, with open our cards, without riddles, and answer all their questions. So, the point that I would like to stress is that the people cannot understand, the people behave irrationally and can behave in a dangerous way and so one of the main steps to go out of the crisis is to give the people a meaning for what is now going on in Greece and to give a meaning for an exit. That’s the first point. The other points will be quite shorter.

Second, Eurozone as a factor of crisis deterioration

The second question I want to ask is: Can Europe change so that instead of being a factor of the crisis, will be a factor of the solution, instead of being an enemy, like today, becoming a close friend. It would be a mistake to think that Europe is immovable. It’s moving, everything is moving, and everything is changing. Sometimes this change could be in positive directions and sometimes in a negative. Can it be now in a positive direction? Yes, with very small steps it is moving in a positive direction. No one knows for tomorrow in the unstable economic and geopolitical international context. First, it is the decision of the European Central Bank for quantitative easing, that means bigger monetary circulation, more euros, better liquidity, necessary for an economy in recession and deflation. This has a secondary result, the cheaper euro. For example – this summer if Macedonian citizens decide to go to Greece for vacation, or to Italy – it will be cheaper, it will be something like 30% cheaper than last year. So Greece can have more exports, less imports, more tourism, and better external balance in the situation. There is also a third positive factor, it was

на гориво на планетарно ниво, па цената на горивото е многу пониска. Тоа е од помош за секоја економија, особено за европската индустрија.

Значи, има позитивна промена. Не е стабилна, но им помага на земјите што немаа посебни или многу големи проблеми, како на пример, Италија. Таа има проблеми што не се страшни, но не може да им помогне на земји како Грција. Тоа би било позитивно за Грција, но проблемите на Грција се толку сложени и сериозни, што мора да се смени целосно политиката.

За да ја разбереме Европа, мора да разбереме дека таа не е заедница на држави на исто ниво на развој. На пример, во Глобалниот извештај за конкурентност на Светскиот економски форум, прва на списокот е Швајцарија која не е во Европската унија, втор е Сингапур, трети се Соединетите Американски Држави, Финска е четврта, петта е Германија, Италија е на 49, а Грција на 81 место, пред Молдавија и Ел Салвадор. Многу лоша конкурентност, особено после кризата. Вашата земја е на 63. место, тоа е доста подобро од Грција. Пред неколку години беше спротивно. Значи – различен лек за различна болест. Аспирирот е добар за главоболка, но не лекува рак.

Според моето мислење, главната причина за овие разлики е структурниот проблем на Европската унија, а особено еврозоната, каде што постои раздел меѓу центарот и периферијата. Имате центар, или едноставно - извозник, а периферијата е обврзана да биде увозник. Ако нема посебни мерки за овие земји, особено за Грција, како екстреман случај, тогаш им претстои катастрофа. Секако, има надеж за политичка промена во позитивна насока, но иако имаше промени во многу влади на Европската унија, нејзината политика не се смени. На пример, во овие две - три години, во втората најмоќна држава во Ев-

not created by Europe but by United States after the technological innovation in the oil industry and by OPEC countries that continue the same oil supply although demand for oil is quite less than the official perspective. They had more supply of oil on a planetary level so it is quite cheaper the oil price. That is very helpful for every economy especially European industries.

So, there is a positive change, it is not stable, it's helpful for countries that have not special problems or very great problems like Italy, for example. It has problems, not very grave. These positive changes, unfortunately, cannot have a strong influence for countries like Greece. They of course are not negative for Greece too but the problems for Greece are so deep, so difficult and so grave that there must be a total, radical change of policy.

In order to understand Europe we must understand that it is not a union of states on the same level of development. For example, the Global Competitiveness Report by the World Economic Forum, the first in this list is Switzerland, it's not in the European Union, the second is Singapore, the third is United States, the fourth is Finland, the fifth is Germany, Italy is 49th, Greece is 81th, just before Moldova and El Salvador. So, very, very bad competitiveness for us especially after the crisis. Your country is 63rd, so quite better than Greece. Some years ago it was exactly the opposite. So, a different drug for every different illness. Aspirin is good for the headache, it's not the medicine for the cancer.

My opinion is that the main cause for the differences among European states is that the structural problem of the European Union and especially of Eurozone, is a kind of division between centre and periphery. You have a centre, in simple words - exporter, and periphery that is obliged to be an importer. So, if there are not special measures for these countries, and especially for Greece

ропската унија, Франција, Оланд (Hollande) стана наследник на Саркози (Sarkozy), социјалдемократ по десничар. Истото се случува во Италија, трета земја. Рензи (Renzi) стана наследник на Берлускони (Berlusconi). Имаше промена во Германија. Немаме христијанско-демократска влада со чисто неолиберална идеологија, но имаме христијански демократи со социјалдемократи. Не се случува ама баш никаква промена. Иако овие промени се интересни, тие не создаваат услови за решавање на кризи како таа во Грција.

Трето, политичкото разногласие на европските левичарски сили

Третата поента - би сакал да нагласам дека ова издвојување придонесува многу радикалните левичарски партии или движења од разни земји да имаат различен став кон Европската унија. Иако, повеќе или помалку, ги имаат истите средства, слични идеологии, се од истото политичко семејство, во истиот тек на европска мисла, итн. Дури и во рамките на една земја можете да имате еден став во дадено време, а потоа друг став, во друго време. Ќе ви дам личен пример. Кога Грција стануваше членка на Европската унија, бев против тоа затоа што бев комунист. Мнозинството од народот беше за. Се испиша историјата и ние станавме членка на Европската унија. Откако ја напуштивме Комунистичката партија и ги создадовме Синасписмос (Synaspismos) и Сириза, сфативме дека мора да се скараме со другите комунистички левичарски партии, радикални партии, итн., за да можеме да имаме реформи во Европската унија. Заборавивме дека не го поддржувавме интегрирањето на Европската унија, особено еврозоната. Најлудо е што беше многу силно и ненадејно, особено теоретски гледано; многумина економисти и тоа добри економисти, како професорите Мариолис (Mariolis) и Лапавитас (Lapavitas),

as an extreme and extraordinary case, then they are going towards a disaster. Of course, some have a hope for a European level political change in a positive direction but although there were changes in many governments of European Union, there was no essential change in its policy. For an example, in these two-three years, in the second powerful state of European Union – France, Sarkozy was succeeded by Holland, a rightist by social-democrat. It is the same in Italy, the third country. Berlusconi was succeeded by Renzi. We had a change in Germany. We don't have a Government of Christian-Democrats with mere neoliberal ideology, but we have Christian Democrats with Social Democrats. But there wasn't any, any, any serious change in European Union. That is why, although these changes are interesting, they don't create the conditions for resolution of the crisis like Greece's.

Third, diversity of the politics of European left forces

The third point I would like to stress is that this differentiation has results that many radical left parties or movements from different countries have different position towards the European Union. Although more or less they have similar ideologies, they are in the same political family, in the same European current of thought etc. Even in one country you may have one position at one time and at other time you can have other position. I will give my personal example - when Greece was becoming a member of the European Union I was against it because I was a communist. But the majority of people were for. But history proceeded and we become a member of the European Union. After we left Communist Party and created Synaspismos and Syriza, we understood that we must have a fight with the other communist left parties, radical parties and so on so we can fight for reforms inside the European Union. So, we changed our position in a new situation. Then, after the explosion of

беа за напуштање на еврозоната. Првин мислев дека овие предлози се парадоксални и чудни.

Не бев сигурен. Беше голема промена да се престане да се верува дека можеш да ги реформираш европските институции и политиката и да се залагаш за повлекување на Грција од тие институции. Имаше меѓународни економисти, како Кругман (Krugman) и Стиглиц (Stieglitz), што го поддржуваа истиот став. Ако Грција сака да преживее, мора да ја напушти еврозоната. Така, го сменив својот став. Го сменив доста доцна, две години по кризата. Јасно е дека се работи за иста личност, повеќе или помалку ја имав истата идеологија. Не мора да имаш ист став за овие работи. Радикалната левица во вашата земја може да ја поддржува одлуката да се биде дел од Европската унија иако се работи за капиталистичко интегрирање и да се биде во контакт со одлични левичарски партии, и сл. Во друга земја може да биде сосем обратно.

Четврто, за Грексит од еврото

Четвртата поента што сакам да ја потенцирам е за значењето на конфронтирањето со еврозоната и на повлекувањето од неа. Има многу студии за односот на силните депресији во земјите. Има многу интересни написи за тоа, од кои би издвоил две студии што се особено значајни. Една е од „Капитал фанд“ (Capital Fund), насловот е „Капитал груп“ (Capital Group). Ја доби наградата „Вулфсон“ (Wolfson). Студијата од 2012 година е за напуштањето на Грција на еврозоната и за имањето сопствена валута. Другата студија ја направи грчкиот институт „Батсис.“ Значи, едната беше од „Капитал фанд“, а другата беше од левицата, но и двете дојдоа до истите заклучоци. Првиот чекор е, потребата од голема циркулација на пари, многу пари во земјата, а мора да имате конкурентна валута. Тоа значи, мора да имате своја национална валута, но не можете да ја имате внатре во еврозоната. Тогаш

the Greek crisis in 2009, I was reading the studies of different left leaning good Greek economists, like the professors Mariolis and Lapavitsas, who supported the withdrawal of Greece out of Eurozone. At first I found these proposals as paradoxical and strange

I was hesitating, it was a great change to stop believing that you can reform European institutions and policies and to strive for the withdrawal of Greece out of the same institutions. Then there were the international economists like Krugman, like Stieglitz who supported more or less a similar position. If it wants to survive, Greece must leave the Euro zone. So, I changed my position. I changed it quite late, almost two years after the crisis - I was the same person, I had more or less the same ideology as I had. So you can understand that it is not obligatory to have by the left forces in the different European towards euro or other European policies. You can understand that a radical left in your country can be in favour of being inside European Union although it is a capitalistic integration and having all these contacts with great left parties and so on, and in another country exactly the opposite, the exit.

Four, on Grexit from euro

The fourth point I would like to stress is on the meaning of confrontation with Eurozone and withdrawal from it. There have been many studies on many cases during the last century affecting national economies in a situation of deep depression. There are many interesting books and articles on this, but there are two studies with special importance. One is by Capital Fund, it was called Capital Group and it got the Wolfson Prize. The study from 2012 is on the chance of Greece leaving the Eurozone and having its own currency. And the other study was conducted by the Greek Institute Batsis. So, one was from a Capital Fund and the other was from the left, but both drew similar conclusions. So, the first step is that

Грција може исто да биде ослободена од многу силното буџетско штедење бидејќи ви треба јавно производно трошење за да се мобилизира обновувањето на економијата. Ова значи дека не може да останете во еврозоната.

Реформите се потребни, но не такви какви што бараше „Тројката.“ „Тројката“ сака евтина држава. Што значи „евтина држава?“ Евтина држава значи помалку држава. Одговорот на радикалната левица е не повеќе држава, туку различна, ефикасна држава. Не може на Грција да ѝ помогнат приватниот капитал, странските инвестиции или инвестиции на десетте најбогати грчки семејства, единствено може државата. Грчката економија нема да ја придвижат Путин, Пекинг ниту Иран. Единствено ќе помогне нова држава која мора да е ефикасна, демократска, отворена, контролирана. Тоа е многу тешко но мора да се борите со тоа.

Петто, излезот како интернационалистичка иницијатива

Петта поента е повлекувањето во националните граници; за многумина тоа е решение. За нас кои сме во „План Б“ и имаме колку-толку сличен став како малцинство на Сириза, не се работи за движење кон затворање од националистички вид. Знаеме дека капиталистичката средина ќе остане капиталистичка и на меѓународно и на европско ниво. Не може тоа да го смени ситна државичка како Грција. Но можете да имате подобра позиција во оваа капиталистичка средина, во нашата позиција во меѓународната поделба на производните сили. Ние не сакаме да имаме уништувачки филтер каков што беше наметна на Грција во врска со нејзината меѓународна економска соработка. За некои, европската интеграција е нешто објективно прогресивно, а нивната аргументација произлегува од традиционалниот марксистички

there is a need for a big monetary circulation, a lot of money in the country, strong liquidity and the need for a competitive currency. That means you have to have your own national currency because it is impossible to have these preconditions inside the Eurozone. Then Greece can also be free of the very strong budgetary austerity because you need the public productive expenditure to mobilize the revival of the economy. That means that you cannot remain in the Euro Zone.

Reforms are needed, but not like the ones that are imposed by Troika. Troika demands a cheap state. What is the meaning of a cheap state? Cheap state means less state. The answer of radical left is not more state but a different state, an efficient state, and it cannot be the dreams for investments from abroad or the investments of the ten richest Greek families that can help Greece. It is mainly the state. It won't be the dreams for a help from Putin or Peking or Iran that can move the Greek economy. It is only one new state that must be efficient, democratic, open, controlled. That means something that is extremely difficult, but you have to struggle for it.

Five, exit an internationalist initiative

The fifth is that withdrawal means isolation into the national borders, for many it is such a thing. For us who are in “Plan B” and share more or less the same view as one minority part of Syriza, it is not movement towards a nationalistic closure. We know that the capitalistic environment will remain capitalistic environment on the international level and on European level. It cannot be changed by a tiny state like Greece. But we can have a better position in taking part in this capitalistic environment, in our position in the international division of productive forces. We do not want to have a kind of destroying filter imposed on Greece in relation with its international economic cooperation. For some, European integration may be something objectively

(про-ленинистички) аспект, базирано на неговите два текста за британската окупација на Индија. Тоа значи дека, кога капиталот контролира една земја, дури и со варварски средства, тој ја развива. Според грчкото искуство, овој процес е многу реакционерен бидејќи силно ја разорува позицијата на земјата на меѓународната, за жал сè уште капиталистичка, со-работка.

Ајде да го промислиме филтерот на еврозоната. На пример, би сакале да имаме поевтини јапонски автомобили затоа што сите во Грција претпочитаат јапонски автомобили. Треба да платите дополнителни даноци за јапонските автомобили, затоа се многу поскапи. Овој филтер за увозот е ист и за извозот. Грција би сакала да го извезува маслиновото масло, но денес Европската унија има политика која го отежнува извезувањето, а го олеснува многу увезувањето на маслиновото масло од Северна Африка, од поранешните европски колонии. Имам пријател економист, Христос Стергиоу. Во текот на длабоката криза имаше неколку обиди да се започнат некои нови и многу иновативни малечки претпријатија за извезување на посебна стока од Грција на посебни пазари. Тој и неговите пријатели имаа малечка фирма што почна да извезува многу квалитетно грчко масло во Канада. Пријателите што ја направија фирмата беа многу среќни. За 1 - 1,5 година фирмата се затвори, банкротира. Зошто банкротираше? Затоа што во тоа време многу различни региони, Брисел, а особено Берлин, сакаа силна Европа и скапо евро. Во тие две години, еврото растеше и имаше квалитетно масло од Грција, но имаше масло и од Чиле и Уругвај затоа што тие почнаа да култивираат масло. Така Канада почна да купува маслиново масло од Чиле и Уругвај.

Можеме да бидеме многу меѓународно попозитивни ако се повлечеме од регионалната капиталистичка

progressive and their argument is the traditional Marxist (pro-leninist) view, based on his two articles about the British occupation of India. It means that when capital controls a country, even with barbarian methods, it creates conditions for the revolution. According to the experience of Greece, this process is very reactionary, because it deteriorates strongly the position of the country in international, unfortunately capitalist until now, economic cooperation.

Let`s think of the Eurozone filter. For example, we would like to buy cheaper Japanese cars because many in Greece prefer Japanese car technology. One has to pay additional duties for a Japanese car but not for a French Citroen, although maybe he does not like it. This filter for imports is the same with our exports. Greece would like to make exports for its olive oil but today the European Union has a policy that makes it difficult for olive oil to be exported and it is very, very easy to be imported especially from the Northern African, ex-European colonies. I have a friend, Christos Stergiou, who is an economist. During the deep crisis there were some attempts for kick-starting some new and very innovative enterprise, for having exports of special goods from Greece to special markets. So, he and his friends created a very innovative exporting company that started to export very good quality Greek olive oil especially to Canada. The friends that created it were all happy. But after one and a half year suddenly this company was closed. Why did this company go bankrupt? Because it was a time when Berlin and Brussels wanted a strong and expensive – that means not competitive - Euro. Expensive for the Canadian importers and non-competitive in relation with Latin-American exporters. So Canada started buying olive oil from Chile and Uruguay.

So we can become more positively international if we withdraw from a regional capitalist integration,

интеграција, особено од еврозоната, овој филтер, токсичен за нашите односи со светот. Бев изненаден кога во најлошите денови на грчката криза, во 2012 година, прочитав напис во „Фајненшал тајмс.“ Го напишал поранешниот директор на студии на Меѓународниот монетарен фонд и неговиот главен став беше дека е време проблемот за излегување на Грција од Еврозоната да се постави како централна дискусија. Тој е капиталист на многу високо ниво и го поддржува излегувањето на Грција од еврозоната („Грегзит“). Според него, главната причина за потребата на Германците и другите да ја тргнат Грција од еврозоната е што ако еден излезе, за две години Грција ќе има толку импресивен и спектакуларен економски и социјален прогрес, што ќе стане опасен пример и за останатите земји на периферијата на еврозоната.

Шест, за екстремната десница и екстремната левица

Шестата поента е - што е со екстремната десница и со екстремната левица, со радикалната десница и со радикалната левица? Што е со тоа? Има некоја конфузија, ако ги читате написите во „Ле Монд“, „Фајненшал тајмс“, „Њујорк тајмс“, дури и на „Франкфуртер алгемајне цајтунг“, тие зборуваат за популистичката закана за Европската унија, тие не разликуваат левица од десница. Го имаме феноменот на Грција, Сириза е главната партија, но не може да има парламентарно мнозинство без Независни Грци (Анел), партија што е многу националистичка, целосно анти-Скопје, анти-Турција, милитаристичка, итн. Како може да се објасни оваа абнормална коалиција? Зошто Ле Пен ја поддржува Сириза пред изборите? Веднаш по општинските избори во Франција, имаше интервју на еден од најпопуларните канали во Грција, „Мега канал“, со Марин Ле Пен (Marine Le Pen). Дури некои пријатели

especially from the Euro zone, this filter, toxic for our economic ties with the world. In the worst days of the Greek crisis in 2012, I read an article in Financial Times I cannot forget it. It was written by the ex-director of the Direction of Studies of the International Monetary Fund and his main position supporting the “Grexit” In his opinion, the main reason for the insistence of Germany and others to keep Greece inside Eurozone is that if Greece withdraws in two years’ time Greece can have so impressive and spectacular economic and social progress, that will become a dangerous example for the other members in the periphery of Eurozone.

Six, on extreme right and extreme left

The sixth point is - what about the extreme right and extreme left, radical right and radical left? What about that? There is some confusion, if you read the articles in Le Monde, Financial Times, the New York Times, even “Frankfurter Allgemeine Zeitung” they are speaking about the populist threat to the European Union, they don’t differentiate extreme right from left. We have the phenomenon of Greece, Syriza is the main party but it cannot have parliamentary majority without Independent Greeks, a party that is very nationalistic, very anti-Skopje, anti-Turk, militaristic etc.? How can one explain this abnormal alliance? Why was Le Pen supporting Syriza before the elections? Just after the municipal elections in France there was an interview on one of the most popular channels in Greece with Marine Le Pen. But even some friends from our initiative Plan B told me that she was very good.

So, I think we must study this problem. It is not easy to give an answer and there won’t be only one answer but I think we must think again of it because sometimes, there is a conciliation between the left and the populism. You can say - left can be populist. The roots of populism are in Greece, it is its first written exposition. It was the

од нашата иницијатива „План Б“ ми кажаа дека била многу добра.

Треба да го студираме овој проблем. Не е лесно да се даде одговор, а и нема да има само еден одговор, но мислам дека треба да размислиме повторно да го побараме затоа што понекогаш левицата и популизмот се помируваат. Можете да кажете дека левицата може да биде популистичка. Корењата на популизмот се во Грција, во тиранијата. Тоа значи дека водачите во транзициониот период од олигархија во демократија доаѓаат на власт со нивните приватни војски и водат политики што им одговараат на сиромашниот народ, па затоа имаат силна поддршка, но претставува катастрофа за демократските институции и перспективи на градовите-држави.

Ајде да ги откриеме кои работи се популарни. Ајде да се концентрираме и да работиме на нив, за да не им ги препуштиме на реакционерните сили, како што направија социјалдемократите во Франција. Не им ги давајте сиромашните луѓе како подарок на Ле Пен и ксенофобните организации. Левицата е таа што мора да ја има радикалната агенда за социјална промена. Ова прогресивна агенда нека ги има дистинктивните демократски и хуманистички особености што, нека се направи јасна разлика и конфликт со расистичките анти-имиграциони политики на екстремната десница. Подемос во Шпанија се бореше генерално против „корупцијата“ и конечно нивните лидери беа обвинети за корупција. Тие исто така како главна поента ја имаа генерално „новата партија“ и ова беше искористено од уште помлада партија и од Подемос, но со неолиберална идеологија, Циудадинос (Ciudadinos).

Мислам дека еден од најголемите проблеми во политиката е апстрактното размислување. Апстрактното мислење помага да се предизвика реакција. Вие сте

Tyranny. It means that leaders in the transitional period from oligarchy to democracy get in power with their private army and have policies that are favourable to the very poor people, hence having a strong support but causing a catastrophe to the democratic institutions and perspectives of the city states.

Let's find what the more popular things are. Let's concentrate and intervene on them and not leave reactionary forces do that, as social democrats have done in states like France. Don't give the poor people as a gift to Le Pen and the xenophobic organisations. It must be the left who has the radical agenda for a social change. And let this progressive agenda has as distinctive democratic and humanistic characteristics, that make a clear differentiation and conflict with the racist anti-immigration policies of the extreme right. Let our policy based on concrete proposals, not general declarations. The Podemos in Spain were fighting against "corruption" in general and finally some of their leaders were accused of corruption. Or they had as their main point the "new party" in general and this was used by a party younger even than the Podemos, but with a neoliberal ideology, the Ciudadinos.

I think one of the biggest problems in politics is the abstract thinking. The abstract thinking helps the reaction. You are not radical regarding only the general ideas - liberation and emancipation, and not austerity and all these things, *but on the details*. The radical left must remain radical left on the details, too. Sometimes the details bother you and you see them as something like an obstacle, so you leave them, you don't speak about the details. Concerning the relations of Athens with Skopje, the problem is not only that the left is supporting a friendly solution – we must have the ability to propose the concrete steps towards the solution. We cannot be godfathers and to give the name of a country.

радикални не во генералните идеи – ослободувањето, еманципацијата, штедењето и сите тие работи, туку *во однос на деталите*. Радикалната левица исто така мора да остане радикална во однос на деталите. Понекогаш ве нервира деталното и го гледате како некаква пречка, затоа, го оставате и не зборувате за деталите. Во врска со односот на Атина со Скопје, не е проблемот само што левицата подржува пријателско решение – мора да ја имаме способноста да предложиме конкретни чекори кон решение. Не можеме да бидеме кумови и да ја именуваме земјата. Првото нешто што треба да го направите е да престанете да се плашите. Ако ние престанеме да се плашиме од вас, а вие да се плашите од нас, ние да престанеме да се плашиме од националистите во нашата земја, а вие во вашата, мислам дека се отвора пат до решението, но никој не зборува за тоа. Мора да бидете радикално лево ориентирани во однос на деталите и мислам, не треба да ги избегнувате, да бегате од проблемите. Мислам и дека радикалната левица не смее да биде затворена како партија или политичка иницијатива. Мора да биде културна иницијатива што ќе го сменат начинот на кој размислуваат луѓето и која му се спротивставува на капитализмот, не само оној што го претставуваат Меркел (Merkel) или Самарас, туку на оној во нас. Тој е вгнезден во нашиот начин на размислување и нашите вредности иако сме левоориентирани.

Ќе завршам со кажувајќи дека пред една година имаше силна расправа меѓу Самарас и Ципрас, меѓу Нова демократија и Сириза. Што беше разликата? Тоа беше прашањето за тоа кој има авторско право на изразот „Нова Грција.“ Дали е толку важно, толку радикално да се има Нова Грција? Тоа е апстрактно, тоа е ништо. Тоа беше смешно и дури и луѓето почнуваа да се смеат дали воопшто имаме проблем. Значи, не апстрактното – детаљот.

And the first thing that you have to do is stop being afraid. If we stop fearing you and you stop fearing us, we stop fearing the nationalists in our country and you in yours, I think the solution is open but no one speaks about that. So you must be radical left on the details and I think, not to escape from them, escape from the problems and I think also the radical left must not be closed as a party or political initiative. It must be a cultural initiative that is changing the way people are thinking and is fighting with capitalism not only with Merkel or with Samaras but with capitalism inside our brain and heart. It's embodied in our way of thinking and our values although we are left.

I will finish this saying that it was a year ago a very strong dispute between Samaras and Tsipras, between the New Democracy and Syriza. What was the difference? It was the question of who had the copyright for the expression “New Greece.” Is it so important, if radical to have New Greece? It's abstract, it's nothing. It was funny and even the people were starting to laugh whether we have a problem. So, not the abstract- the detail.

Јан
Ритсема

**Преиспитана сопственост
или
Ајде да ѝ помогнеме
на историјата
да фати друг правец**

Jan
Ritsema¹

**Property Revisited:
Or
Let's help history
take another direction**

Биографска белешка

Холандскиот театарски режисер Јан Ритсема (Jan Ritsema) (1945) предава на PARTS, танчерската школа на Ана Тереза Де Кеерсмаекер (Anne Teresa De Keersmaeker) уште од нејзиниот почеток во 1995. Во 1978 Ритсема го основа Меѓународната театарска книжарница и публикава повеќе од 400 книги. Во 2006 Ритсема го основа Performing Arts Forum во Франција близу Рејмс (Reims) (www.pa-f.net), PAF е место за професионални и наскоро-професионални практиканти и активисти во полето на изведбените уметности, визуелните уметности, литературата, музиката, новите медиуми и интернетот, теоријата и културната продукција, и научниците кои сакаат самите да си ги одредат сопствените услови за работа. PAF е за луѓе што може да ја моторизираат сопствената уметничка продукција и продукција на знаење не само преку одговарање на можностите понудени од страна на институционалниот пазар. Инициран и управуван од самите уметници, теоретичари и практичари, PAF е неформална институција создадена и иновирана од корисниците.

**Како уметниците и останатите
може да се ослободат од неолибералните
(себе-експлоатирачки) услови на производство**

Ние, народот, се чини дека имаме избор да бидеме инструментализирани за целите на неолибералната трка по профит или да станеме двигател за промена на заштитничкото, прекумерно регулирано, исклу-

Bionote

The Dutch theatre director Jan Ritsema (1945) teaches at PARTS, the dance school of Anne Teresa De Keersmaeker since it started in 1995. In 1978 Ritsema founded the International Theatre Bookshop and publishes more than 400 books. In 2006 Ritsema founded the Performing Arts Forum in France near Reims (www.pa-f.net). PAF is a place for the professional and not-yet professional practitioners and activists in the field of performing arts, visual art, literature, music, new media and internet, theory and cultural production, and scientists who seek to research and determine their own conditions of work. PAF is for people who can motorize their own artistic production and knowledge production not only responding to the opportunities given by the institutional market. Initiated and run by artists, theoreticians and practitioners themselves, PAF is a user-created, user-innovative informal institution.

**How the artists and the others
could liberate themselves from neo-liberal
(self-exploitative) conditions of production**

We, the people, seem to have the choice to be instrumentalized for neoliberal profitmaking purposes or to become an agent for to change a protective, overly ruled, excluding, bourgeois society into something radically different.

чувачко буржоаско општество во нешто радикално поразлично.

Изминатите декади уметничкиот сектор во западниот свет и значително се зголеми. Додека во педесеттите години од 20 век Њујорк броеше 800 уметници, денес нивниот број е 80 000. Во денешно време многу земји имаат повеќе уметници отколку војници.

Армијата на уметници е придружена со армија на поврзаните со нив: администратори организатори, програмери, куратори, критичари и администратори.

Западните општества плаќаат за ова и заработуваат со ова.

Пред и откако му отслужиле на Капиталот како носители на гентрификацијата во сите големи градови, уметниците служеле и го послужиле Капиталот како двигатели и истражувачи за колонизирање на остатокот од светот во економска и идеолошка глобализација. Уметниците немаат проблем да патуваат и тие се израз и отелотворување на западните вредности како слободниот индивидуализам. Тие инхерентно ги носат овие вредности и ги транспортираат и пренесуваат речиси невинно. Како мисионери на Капиталот, често преправени во негови противници. Во оваа смисла, тие се претставници на изопаченоста на Капиталот.

Новата задача е подготовката. Ќе објаснам.

Времињата на големите уметници се минато. Денеска, може да бидете популарен најмногу 3-5 години и потоа сте заменет од други таленти. Да се биде уметник денеска повеќе е начин на живот отколку професија. Уметникот е господар над сопственото време и простор. Кога некој е господар над своето

The artistic sector proliferated ferociously in the last decades in the western world. In the fifties, New York counted 800 artists. Now their number is 80.000. Many countries nowadays count more artists than soldiers.

The Army of Artists is accompanied by an army of artist-related administrators, organizers, programmers, curators, critics and administrators.

Western societies pay for this and make money with it.

Before and after having served Capital as agents for gentrification in all big cities, artists serve and did serve Capital as agents and explorers for colonizing the rest of the world into economical and ideological globalization. Artists don't mind travelling and they are the expression and incarnation of western values like that of free individualism. They carry these values inherently and transport and transfer them almost innocently. Missionaries of Capital are often disguised as its opponents. In this sense, they are representatives of Capital's perversity.

A new task is in preparation. I will explain.

The times of the big artists are over. One is famous nowadays for maximum 3-5 years and then replaced by other talents. Being an artist nowadays is less a profession than a lifestyle. The artist is a master over its own time and space. When is one master over one's own time and space? On holiday and in the weekends. The artists define where and when they will produce art. Or better to say the artist manages his activities permanently 24/7. The artist has a low income, prefers to be mobile and it values good quality of life above high or stable income.

време и простор: на празник и за време на викенд. Уметниците одлучуваат каде и кога ќе создаваат уметност. Подобро речено, уметникот ги управува своите активности постојано и 24/7. Уметникот има мал приход, претпочитува да биде подвижен и повеќе го цени добриот и квалитетен начин на живот отколку високиот или стабилен приход.

Опишаното овде е она што нео-либералните, семио-капиталистичките¹ економии предвидуваат за нивната идна работна сила: секој е постојано на одмор, но сам управува со работата 24/7, но не без капиталот да ја држи власта над каналите на профит. Уметниците служат како мисионери, подбучнувачи и примери како да се расплоди овој „слободен“ живот.

Од робови на некој туѓ продаден труд, многу повеќе луѓе ќе станат робови на самите себе.

Помеѓу двете војни, секое католичко семејство од средната класа ги спасувало своите души со еден семеен член заклучен во сиромаштијата на манастирот, сега ги спасуваат своите души со еден семеен член заклучен во несигурноста на уметноста. „Мојот син е кореограф, вечерва тој танцува во Будимпешта,“ или, „Мојата ќерка е режисерка, таа е поканета на фестивал во Атина.“ Фантазии кои припаѓаат на првите позиции на Капиталот.

Ова ќе продолжи да се случува кога ќе ѝ дозволиме на историјата да оди по својот пат и кога ова го гледаме отстрана, критички или не, но не правиме ништо да дадеме отпор. Единствено кога свесно сакаме да го пренасочиме ова движење можеме да го претвориме во нешто друго.

1 Семио-капиталистички (semio-capitalistic): капиталистичка продукција на знаци (семиотички капитализам), заб.прев.

What I describe here is what the neo-liberal semio-capitalistic economies foresee for their future workforce: everybody permanently on holiday but managing the work 24/7 all by themselves, not without capital holding power over the profit lines. Artists serve as the missionaries, as teasers and examples to inseminate this 'free' life.

From the slave of somebody else, sold labour, much more people will become slave of themselves.

Between the two wars every middle class Catholic family saved their souls with one family member locked into the poverty of a monastery, now they save their souls with one family member locked into the precarity of the arts. 'My son is a choreographer. He dances in Bucharest tonight,' or, 'My daughter is a filmmaker. She is invited for the video festival in Athens.' Fantasies of belonging to the frontline of Capital.

This all will continue to happen when we let history go its own way and when we watch it from the sideline, critically about it or not, but not doing anything to resist it. Only when we want to redirect this movement consciously we can change it into something else.

And from my point of view I don't mind in which direction it goes as long as it does not take the predicted one.

Liking Machines

People are not desiring machines, not motorized by their everlasting insatiable chain of desires, no, on the contrary they are liking machines. Our instrument, the machine that we are, operates in the world through the simple equation: I like or I do not like. What one likes or dislikes can change and changes all the time.

И од мојата гледна точка, не ми пречи во која насока ќе оди, сè додека тоа не биде предвидената.

Машини за допаѓање

Луѓето не се посакувачки машини, немоторизирани од нивниот вечен ненаситен ланец на желби, напротив, тие се допаѓачки машини. Нашиот инструмент, машината која сме ние, работи во светот преку едноставна равенка: ми се допаѓа или не ми се допаѓа. Она што некому му се допаѓа или не му се допаѓа може да се смени и се менува цело време.

Капитализмот го разбра ова и нуди постојан ланец на тоа што може да ни се допадне или да не ни се допадне. Ова го нарекуваме мода.

Допаѓањето и недопаѓањето не на рационално резонирање, повеќе е систем на верување: Не знам зошто не ми се допаѓа прокељот или автомобилите БМВ, но јас „знам“ дека не ми се допаѓаат. Ние работиме преку Верување. Нашите дејствувања не се втемелени, тие се базираат на вкусот. Поради ова сите патиме од комплекс на Бог. Што е комплекс на Бог? Тоа е убедувањето дека тоа што мислиш и како мислиш дека нештата треба да функционираат е *исправно*. Тоа е она убедување, наречете го ако сакаете верување, дека ти си секогаш во право. Ти знаеш подобро. Ти знаеш најдобро. Овој комплекс на Бог е неоснован како нечиите допаѓања. Секој поединец дејствува во сферата на верувања од своите неосновани убедувања.

Производители на согласност

Уметниците се дистрибутери на вредности, помеѓу другите, како: наставниците, новинарите, научниците, како што Ноам Чомски ги нарече „производители на согласност.“ Тие имаат алатки да ги формулираат, предложуваат, презентираат, преправат, мо-

Capitalism understood this and offers a constant chain of what we could like or not like. We call this fashions.

To like or to not like is not based on rational reasoning, it is more a belief system: I don't know why I don't like Brussels sprouts or BMW's, but I 'know' I don't like them. We operate in Belief. Our operations lack ground, they navigate through taste. Because of this, we all suffer from a God-complex. What is a God-complex? That is the conviction that what you think and how you think things should work is *right*. It is this conviction, call it belief if you want, that you are always right. You know it better. You know it the best. This God-complex is as ungrounded as one's likings. One operates in the cloud of beliefs of ungrounded convictions.

Manufacturers of Consent

Artists are distributors of values, among others, like teachers, journalists, scientists, of what Noam Chomsky called these 'manufacturers of consent.' They have the tools to formulate, propose, to present, to disguise, to modulate, to transpose, to mutate, to mutilate, together with others what people might start to like. The creative industries are perfect servants for the capitalist operations to constantly change the likings of people. Not seldom change them into their opposite.

Scarcity

Artists are also decentralized factories that produce scarcity. They produce unique models, rare to get. Scarcity is the motor behind Capital. It creates desires, desires to want to have this, what is rare too. Scarcity also promotes uniqueness. You are special when you have surrounded yourself by rare objects. It makes the drive for desire seem natural. Even when it produces a constant and seemingly natural feel of dissatisfaction and complaint.

делираат, менуваат, мутираат, осакатуваат, заедно со другите она што на луѓето би можело да почне да им се допаѓа. Креативните индустрии се совршените слуги за капиталистичките операции постојано да ги менуваат работите што им се допаѓаат на луѓето. Неретко ги менуваат и во нивната спротивност.

Оскудица

Уметниците се исто така децентрализирани фабрики што создаваат оскудица. Тие создаваат уникатни модели кои ретко може да ги имате. Оскудицата е силата зад Капиталот. Создава желби, желби да се има тоа што е ретко. Оскудицата исто промовира уникатност. Ти си нешто посебно кога си опкружен со ретки објекти. Тоа го прави нагонот за желба да изгледа природно. Дури кога создава постојано и навидум природно чувство на незадоволство и жалба.

Згора на сè, оскудицата ги создава Богатите. Капиталот има потреба од нееднаквост, во широки рамки, од улични пирати до 1%. Капиталот има потреба да ги слави Богатите. Тие се прикажани како херои, како најуспешните. Не како крадци и криминалци, што навистина се. Благодарение на Пикети, идејата за отарасување од богатите (“Ditch the Rich”) полака добива на значење.

Богатите инвестираат во уметноста. Тие заработуваат пари на нејзината оскудноост. Капиталот и Уметноста изгледаат како да имаат силна врска. Отсекогаш имале.

Moreover scarcity produces the Rich. Capital needs inequality, in a wide range, from street pirates to the 1%. Capital needs to celebrate the Rich. They are presented as heroes, the most successful. Not as thieves or criminals, what they are. Thanks to Piketty the notion to Ditch the Rich prudently gains some ground.

The Rich invest in art. They make money on its scarcity. Capital and Art seem to have a strong bond. Always had.

How could artists, this army of artists, now untie themselves from this strong bond with Capital?

Imagine that artists become aware of their historical position and put resistance to being instrumentalised for the purposes of others? Would it be necessary that they formulate common goals and develop the same perspectives for a future society? I don't think so. The times of the common and the communal are over. This was always already an artificial construct that could only be implemented by force, despite its ideal perspectives. Can people then still make history and be conscious of doing so, can they do this consciously, on purpose? Yes, they can, they can break the circumstances, change them into something else, but nowadays they have to break them alone, without being connected to a common goal or an ideology.

Alone

People are not equipped to know the outside although there is only outside. They can see it but not be it. They swim in it, but as a separate entities. One could say there is no outside and there is only outside. As one cannot not be outside the outside.

Како уметниците, оваа армија на уметници, сега да ја пресечат оваа силна врска со Капиталот?

Замислете дека уметниците станале свесни за нивната историска позиција и даваат отпор кон инструментализацијата за целите на другите? Дали ќе биде потребно да формулираат заеднички цели и да ги развијат истите перспективи за идното општество Мислам дека не. Времињата на заедничкото и заедништвото се минато. Ова отсекогаш била вештачка конструкција што можеше да се спроведе само со сила, покрај својата идеална перспектива. Дали луѓето сè уште може да создадат историја и да бидат свесни за тоа, дали може ова да го направат свесно и намерно? Да, можат, тие можат да ги надминат околностите, да ги променат во нешто друго, но денеска тие мора да ги надминат сами, без да се поврзани за заедничка цел или идеологија.

Сами

Луѓето не се опремени да го знаат надворешното иако постои само надворешно. Тие можат да го видат, но не и да бидат тоа. Тие пливаат во него, но како посебен ентитет. Може да се рече дека не постои надворешно и дека има само надворешно. Како што не може да не се биде надвор од надворешното.

Истото се важи и за внатрешното. Постои само внатрешно, сè што знаеме се случува внатре, но не можеме да го знаеме ова внатрешно. Тоа се искраднува цело време. Внатрешното и надворешното не се две различни страни од истата паричка. Тие се сосема различни и различно оперативни интелигенции/инструменти/машини. Тие не се опремени за да се разберат меѓусебно. Тие единствено се опремени да се ценат или да не се ценат едно со друго.

The same counts also for the inside. There is only inside, all we know happens inside, but we cannot know this inside. It slips away all the time. The inside and outside are not two different sides of the same coin. They are completely different and differently operating intelligences/instruments/machines. They are not equipped to understand each other. They are only equipped to appreciate or not appreciate each other.

Since we are unreachable for each other and for the world, we cannot really unify. We are all different, unreachable entities. One could say there is no common or communal and therefore there should be no one. But at the same time we are in the common, we swim in it, but we are connected individually, each one with a unique IP address sending and receiving messages in and from many directions.

Slavery

Capital circles around property. Most of our activities are driven to create solid protection. To protect our interests we do organize the inclusion (selection), we privatize, we lock things away to protect the exclusive use of our private property. We exclude.

Could we do the opposite? Instead of excluding to include. Sharing Instead of privatizing?

For this we will need an economy centered on sustainable abundance rather than scarcity.

Fifty years from now our grandchildren may look at this mass-market employment with the same disbelief with which we look upon slavery and serfdom. The idea that a human being's worth was measured almost exclusively by her or his productive output of goods, services, and material wealth will for our grandchildren seem ancient, even barbaric.

Бидејќи сме недостижни еден за друг и за светот, не можеме да се обединиме. Сите сме различни, недостижни ентитети. Може да се каже дека нема заедничко или заедништво и затоа не треба да има ништо. Но, истовремено ние сме во заедничкото, пливаме во него, но сме индивидуално поврзани, секој со уникатна IP адреса праќајќи и добивајќи пораки во и од многу правци.

Ропство

Капиталот кружи околу сопственоста. Повеќето од нашите активности се водени да создадат цврста заштита. За да ги заштитиме нашите интереси правиме организирање на вклучување (селекција), приватизираме, заклучуваме работи за да ја заштитиме ексклузивната употреба на нашата приватна сопственост. Ние исклучуваме.

Можеме ли да го правиме спротивното? Да вклучуваме наместо да исклучуваме. Наместо да приватизираме, да споделуваме?

За ова ни треба економија која се базира на одржливо изобилство отколку на оскудица.

По педесет години отсега нашите внуци може да гледаат на ова масовно пазарно вработување со истата недоверба со која ние сега гледаме кон ропството и кметството. Идејата дека вредноста на човечкото суштество била мерена само по неговиот продуктивен производ на стоки, услуги и материјални добра ќе им изгледа на нашите внуци антички дури и варварски.

Покрај мислењето дека сме слободни и ослободени индивидуи, дека ја имаме слободната волја да се водиме низ пустината од желби, ние сè уште емфатично го прифаќаме единствениот и „слободен“ избор што ни е понуден, оној што е наречен „бесплатен труд“ во

Despite thinking that we are free and liberated individuals, that we have the free will to navigate through the desert of desires we are swimming in, we still emphatically accept the only and ‘free’ choice that is offered to us, the one that is called “free labor” in the paid-too-little-for-selling-your-time economy.

This profit-oriented economy is managed not for the well-being of the *living* workforce. To the contrary, it is managed efficiently to be as profitable as possible for the *dead* invested Capital.

We are well aware that we cannot live properly when we cannot pay our bills, so we have no other choice than to work.

We think that we are free and liberated individuals, however, practically, we are not. What counts is the practice, what counts are the facts. And the factual situation is that we have no choice. We are forced to work—not in the old-fashioned brutal way; not physically, like slaves—and we have lost, or, more accurately, we have given away, our independence, by putting our resources on sale. The main resources we had were the others: the family, the tribe, the commune, the communal, the common, and the public space. We exchanged these for the emperor’s new clothes by embracing the collective illusion of the free and liberated individual, who, yes, has the choice between fifty different flavors of chocolate and thirty of yoghurt, but only when they can pay for it. And we, at least the majority of us who do not belong to the super-rich 1 percent, can only pay for these ‘free’ choices when we sell our time and space in the form of employment contracts. We have no choice, and this equals what one could call a form of slavery. It is soft, but it is slavery nonetheless.

премалку-платената-за-продавање-на-твоето-време економија.

Оваа, ориентирана кон профит економија, не се управува за добробитта на *живата* работна сила туку за спротивното, ефикасно се управува за да биде што е можно повеќе профитабилна за *мртво* инвестираниот Капитал.

Свесни сме дека не можеме да живееме задоволително кога не можеме да си ги платиме сметките, па така немаме никаков избор освен да работиме.

Мислиме дека сме слободни и ослободени индивидуи, но, практично не сме тоа. Тоа што се важи е практиката, тоа што се важи се фактите. А фактичката ситуација е дека немаме избор. Ние сме присилени да работиме – не на старомодниот брутален начин; не физички, како робови – и ние ја имаме изгубено, поточно речено, ние се имаме откажано од нашата независност со ставање на нашите ресурси на продажба. Главните ресурси што ги имавме се другите: семејството, племето, општината, заедничкото, заедничкото и јавниот простор. Нив ги заменивме за новата облека на царот со прифаќање на колективната илузија за слободни и ослободени индивидуи, кои, да, имаат избор помеѓу педесет различни вкусови на чоколадо и триесет на јогурт, но само тогаш кога можат да го платат. И ние, најмалку мнозинството од нас кое не припаѓа на 1% супер богатите, единствено можеме да платиме за овие „слободни“ избори кога го продаваме нашето време и простор во форма на работни договори. Ние немаме избор и ова е еднакво на форма на ропство, помека варијанта, но сеедно е ропство.

Ова ропство на кое секој се предава не е очигледно, неизбежно, да се земе здраво за готово, тоа е дадено! Но ние можеме да се откажеме од него, и тоа, без да

This slavery, to which almost everybody surrenders her- or himself to, is not self-evident, un-escapable, to be taken for granted. It's given! But we can undo ourselves from it, without becoming slaves to ourselves—to that scheme into which neoliberal capitalism tries to maneuver us. I am talking here of the 24/7 economy that neoliberalism is careering toward to, in which everybody is organizing their own time and space, in order to decide all by themselves when and where they will work. This sounds good, were it not that competition will be organized in such a way that people will work twenty-four hours a day, seven days a week, with all of the benefits and profits remaining with the ones who coordinate and manage the ever-renewing chain of products, services, and financials, aka the traffic of human, machinic and monetary activity. Artists seem to be the explorers, the guinea pigs, and the teasers for this new economy. They are the representatives of those people who are mastering their own time and space: this looks like paradise were it not that they occupy themselves continuously, seemingly free, barely paid, desperately writing applications, free and precarious.

Trapped

This text proposes to elaborate on this situation in order to design a way out of this trap that we illusively stepped into *from* the beginning of the Renaissance [*sic*], with its invention of banks, the stock exchange, the creation of cities, beginning of colonization, etc., *through* the industrial age, with its massive separation of labor and capital, which got us locked into the trap completely, *to* our days of cognitive and semio-capitalism that drives us into co-opting/enjoying life in a cage through the creation of an almost infinite amount of desires and fears. The resulting addiction to over-consumption renders inescapably the necessity to earn money to afford things or to sell future income as debt when one's current income is barely enough to pay for housing,

станеме робови на себеси – на таа шема во која неолибералниот капитализам се обидува да нè изманеврира. Овде зборувам за 24/7 економијата кон која се движи неолиберализмот, во која секој го организира сопственото време и место, со цел да одлучи сам кога и каде ќе работи. Ова ќе звучеше добро, ако не беше конкуренцијата така организирана што луѓето ќе работат 24 часа на ден, седум дена во неделата, со сите бенефиции и профит да остануваат кај оние што ги координираат и менаџираат постојаното обновување на синџирот на производи, услуги и финансии, како сообраќајот на човечки, механички и монетарната активност. Уметниците се чини ќе бидат истражувачите, заморчињата и подбуцнувачи на оваа нова економија. Тие се претставници на оние луѓе што господарат со сопственото време и простор: ова личи како рај доколку постојано не би се ангажирале себеси, наизглед слободни, едвај платени, очајно пишувајќи апликации, бесплатно и несигурно

Фатени во стапица

Овој текст предлага да се елаборира оваа ситуација на начин да се креира излез од оваа стапица во која илузорно влеговме од почетокот на ренесансата (*sic*), со пронаоѓањето на банките, на берзата, создавањето на градовите, почетокот на колонизацијата и сл., преку индустриската ера, со масивната поделба на труд и капитал, што нè за има целосно фатено во стапица, до нашите денови на когнитивен и семиокапитализам кој нè води кон кооптирање/уживање во животот во кафеуз преку креирање на речиси неограничен број на желби и стравови. Резултирачката зависност од прекумерната потрошувачка ја прави недоминлива потребата за заработка на пари за да си дозволат работи или да ги продадат идните приходи како долг кога моменталниот доход не е доволен за да се исплати киријата и сметките, хра-

food, communication, insurance, and transportation. A vicious cycle, yes, that, while circling around, creates as collateral damage a lot of waste and pollution, for which the trapped have to pay too. Encaged, yes, within oneself and one's defensive attitude toward others.

And this is not all. The gap between the 'haves' and the 'almost-have-nots' is growing. As Oxfam stated at the World Economic Forum held in 2104 in Davos, Switzerland in their report wrote about the phenomenon "Working for the Few":

- ▶ Almost half of the world's wealth is now owned by just one percent of the population.
- ▶ The wealth of the one percent richest people in the world amounts to \$110 trillion. That's 65 times the total wealth of the bottom half of the world's population.
- ▶ The bottom half of the world's population owns the same as the richest 85 people in the world.
- ▶ Seven out of ten people live in countries where economic inequality has increased in the last 30 years.
- ▶ The richest one percent increased their share of income in 24 out of 26 countries for which we have data between 1980 and 2012.
- ▶ In the US, the wealthiest one percent captured 95 percent of post-financial crisis growth since 2009, while the bottom 90 percent became poorer.¹

They (the 1%) make their money in financials on stock markets and derivative markets for which we have

¹ Quoted from: <http://www.forbes.com/sites/laurashin/2014/01/23/the-85-richest-people-in-the-world-have-as-much-wealth-as-the-3-5-billion-poorest/> (accessed October 29, 2014)

ната, комуникацијата, осигурувањето и превозот. Маѓепсан круг, да, тоа, додека наоколу циркулира, создава како колатерална штета многу отпад и загадување, за кои исто така сме фатени во стапица да го исплатиме. Затворени во кафез, да, во себе и во својот одбранбен став кон другите.

И ова не е сè. Јазот помеѓу „оние што имаат“ и „оние што немаат“ расте. Како што Оксфам наведуваат на Светскиот економски форум во 2014, во Давос, Швајцарија во нивниот извештај „Работејќи за малкумината“ (“Working for the Few”):

- ▶ Речиси половина од светското богатство сега е во сопственост на само еден процент од популацијата;
- ▶ Богатството на едниот процент најбогати луѓе во светот изнесува 110 трилиони долари. Тоа е 65 пати повеќе од вкупното богатство на долната половина од светската популација;
- ▶ Долната половина од светската популација поседува исто колку 85-те најбогати луѓе во светот;
- ▶ Седум од десет луѓе живеат во земји каде економската нееднаквост е зголемена во последните 30 години;
- ▶ Едниот процент од најбогатите луѓе го зголемиле својот приход во 24 од 26 земји за кои имаме податоци, во периодот помеѓу 1980 и 2012 година;
- ▶ Во САД, едниот процент на најбогати луѓе грабнале 95% од растот во периодот по финансиската криза од 2009 година, додека 90% луѓе од дното станале посиромашни²

2 “The 85 Richest People In The World Have As Much Wealth As The 3.5 Billion Poorest“ („Најбогатите 85 луѓе во светот имаат исто богатство колку 3,5 милијарда од најсиромашните“), достапно на <http://www.forbes.com/sites/laurashin/2014/01/23/the-85-richest-people-in-the-world-have-as-much-wealth-as-the-3-5-billion-poorest/>, пристапено на 29 октомври 2014.

thus far been paying the bills by letting them use our capability to assume debt and pay taxes as the main raw material for the accumulation of financial assets. All this is embedded in a competitive culture of fear. Unmoored from our resources, we seem to be destined to remain under these conditions forever—despite knowing that we are conditioning these conditions (and not some system or power outside of ourselves), despite knowing that only we, we ourselves, can get ourselves out of this, we still feel unable to do so. We seem fundamentally separated from each other, individualized, and, by way of this, we have become forceless. These conditions seem bigger than us. Yes, we are trapped. We are slaves and we are trapped. How can we get out of here?

I think only intelligence can get us out of here, only a thorough understanding of the situation together with the creation of instruments that force us into other practices can shift us into a much kinder, less violent, post-capitalist society.

An intelligent global society will find a way out of being trapped in Capital. We can imagine kind alternatives, ones that can do without barbaric exploitation and usurpation. And we can do this without losing the high standards of living many of us cling to, without losing our capacity to realize and produce new inventions and imaginings.

Fear

We will have to change our practices. But how can we do this in a way that we perceive as self-evident? How can we dissolve our fear of the other? The times that gave rise to Sartre’s infamous formula that *l’enfer c’est les autres* [hell is the other people], from his theatre play *Huis Clos* (*No Exit*, 1944), are almost over. People share more time and space and knowledge and information. New technologies are very helpful here. For example, the huge

Тие (1%) заработуваат пари од финансии на берзите и пазарите на деривати за кои сме плаќале сметки, допуштајќи им да ја користат нашата способност за преземање на долгот и плаќајќи даноци како главен материјал за акумулација на финансиските средства. Сето ова е вградено во конкурентска култура на страв. Ослободени од нашите ресурси, изгледа дека ние сме предодредени да останеме под тие услови засекогаш- покрај тоа што знаеме дека ги условуваме овие услови (а не некој систем или моќ надвор од нас), покрај тоа што знаеме дека само ние ние самите можеме да се извадиме од ова, сè уште не сме способни да го направиме тоа. Во основа, ние изгледаме одвоени едни од други, индивидуализирани и на овој начин станавме немоќни. Овие услови изгледаат поголеми од нас. Да, ние сме фатени во стапица. Ние сме робови и ние сме во стапица. Како можеме да излеземе одовде?

Мислам дека само интелигенцијата може да нè извади одовде, само темелното разбирање на ситуацијата заедно со создавањето на инструментите кои може да нè присилат на други практики може да нè преместат во многу подобро, помалку насилно, пост-капиталистичко општество.

Интелигентно глобално општество ќе најде начин да излезе од стапицата на Капиталот. Ние можеме да замислиме добри алтернативи, оние кои можат да постојат без варварска експлоатација и узурпација. И ова го можеме без да ги изгубиме високите стандарди на живеење кон кои многу од нас се стремат, без да го изгубиме капацитетот да спроведуваме и создаваме нови пронајдоци и фантазии.

for-free economy on the Internet and the (unfortunately) commercialized sharing-services economy of couching surfing, Airbnb, and the co-sharing of cars. At least some kind of Rational Altruism is slowly taking over. The beliefs that the welfare and well-being of others benefits your welfare and well-being; that your health is better when others are healthy too; that your education can be more productive when others are also well educated; that your computer becomes more valuable when others also have one; and that your economy runs better when others can enter your market as well. But this sharing-services-economy reduces the fear of the other only by way of the knowledge that she or he is traceable and recommended.

The fear of the other is the fear of being disempowered by the other, by the destructive capacity of the other who is able to take away or destabilize your vulnerable mental, physical, and economical well-being and wealth. In other words, the fear of how the other can harm you, in general, is about the fear of what the other can do to you. As you are vulnerable in your privatized little prison called home and relationship. The fear of the other is also related to the fear of oneself. The fear of oneself is the doubt over one's own capacities to sustain and improve one's wealth and well-being. Will I be able to get a job or to keep my job? Will I be able to improve my position? Will I be able to pay the bills that come with my standard of living? Will I be able to keep my health, my wealth, and my relationships? Will I be able to avoid major accidents, like the unexpected destruction of my property (house, car, etc.) and prevent harm to my valuable loved ones?

I am aware that these fears operate and are operated in an ecology of fears that is far more complex. But in the framework of this text let us stick to these obvious connections for now.

Страв

За ова мора да ги промениме нашите практики. Но, како можеме да го направиме ова на начин кој го сметаме како очигледен? Како можеме да го распуштиме стравот од другиот? Времињата кои ја воведоа Сартровата неславна формула *l'enfer c'est les autres* (пеколот, тоа се другите луѓе), од неговата театарска претстава *Huis Clos* („Без излез“) се речиси поминати. Луѓето делат повеќе време и простор, знаење и информации. Новите технологии се многу полезни овде. На пример, огромната бесплатна економија на интернет и (за жал) комерцијализираните услуги на: couch surfing, Airbnb и делењето автомобили. Барем некој вид на рационален алтруизам полека надвладува. Верувањата дека социјалната заштита и благосостојбата на другите оди во прилог на вашата социјална заштита и благосостојба; дека вашето здравје е подобро кога и другите се здрави; дека вашето образование може да биде попродуктивно кога и другите се добро образовани; дека вашиот компјутер станува повреден кога и другите имаат компјутер; и дека вашата економија се движи подобро кога другите можат да влезат на вашиот пазар. Но, оваа економија на услуги-на-споделување го намалува стравот од другиот само поради фактот дека може тој или таа може да се лоцира и е препорачан/а. Стравот од другиот е стравот да се биде онемоќен од другиот, преку деструктивниот капацитет на другиот што е способен да го одземе или дестабилизира вашето ранливо психичко, физичко и економска благосостојба и богатство. Со други зборови, стравот од тоа како другиот може да те повреди, генерално, стравот од тоа што другиот може да ти направи. Бидејќи ти си ранлив во твојот приватизиран мал затвор наречен дом и релација. Стравот од другиот исто е поврзан со стравот од себеси. Стравот од себеси е во сомнежот на своите капацитети да го одржи и подобри своето богатство и благосостојба. Дали

Once fear is installed, it is hard to get rid of it. It settles itself as a strong conviction. This means that it does not make much sense to address fear as such directly. We must take some detours. Fear is the result of practice and indoctrination. After you have experienced whatever kind of violence, mental or physical, or after a specific danger is convincingly and repeatedly impressed on you, you will know that fear forever. The competitive capitalist economy is very helpful in creating the potential of a danger that everybody poses for one another, suggesting that we are alone and vulnerable and in ultimate and urgent need of protection. It is a kind of protection that we can buy at a high cost. We gain it either collectively in the form of laws and or by law enforcement provided by the army and the police, or privately in the form of security tools, gated communities, and bodyguards. The prevention of and protection from the destructive consequences of the system are mediated via a whole arsenal of insurances on offer to secure our health, home, car, job, studies, liability, etc., or to prevent the loss of our physical capacities, income, or even oneself (sudden death). Any risk can be insured against. All resources and energy are put into the protection, maintenance and defense of these little prisons one has convicted oneself to, this set of convictions and beliefs that are materialized in one's house, family, partner, job, belongings, etc. All vain attempts to fix situations against the everlasting changes that are exercised upon it. These attempts to propertize/fix/establish situations are made to be battles to lose, and are the perfect tools to create loss and unhappiness. Sources for the endless complaints human specimen addicted themselves too. Can a made-for-being-intelligent creature be more stupid? It is so easy to loosen up the defensiveness and to become more penetrable, hospitable, generous, ready for changes, willing to share. It is so easy to make the transfer from scarcity to abundance, from all enslaved to one's debts to all rich, both in goods and in relations.

сум способен да најдам работа или да ја задржам работата? Дали сум способен да ја подобрам мојата позиција? Дали сум способен да ги платам сметките кои произлегуваат од мојот стандард на живеење? Дали сум способен да го чувам моето здравје, моето богатство и моите врски? Дали сум способен да одбегнам големи инциденти, како неочекуваното уништување на мојот имот (куќа, автомобил и сл.) и да спречам повредување на моите најсакани?

Јас сум свесен дека овие стравови работат и се работени во една Екологија на страв што е многу по-комплексна. Но, во рамката на овој текст засега да се држиме до овие очигледни поврзаности.

Еднаш штом е вграден стравот, тешко е да се ослободите од него. Тој се поставува себе си како силно убедување. Ова значи дека нема многу смисла да се справувате со стравот како таков, директно. Мора да скршваме по споредни патишта. Стравот е резултат на пракса и индоктринација. Откога ќе доживеете некаков вид на насилство, психичко или физичко или откако одредена опасност убедливо и повторливо е втисната на вас, вие ќе го знаете тој страв засекогаш. Конкурентната капиталистичка економија е многу корисна во создавањето на потенцијал за опасност што секој ја содржи за другите, предложувајќи дека сме сами и ранливи и во крајна и итна потреба за заштита- заштита што можеме да ја купиме по висока цена- или колективна заштита во форма на закони или спроведување на законите од војската и полицијата, или приватно во форма на заштитни алатки, затворени општества и телохранители. Превенцијата и заштитата од деструктивните последици на системот се посредувани од цел арсенал на осигурителни полиси со понуда да го заштитат нашето здравје, дом, автомобил, работа,

From the other being your enemy to the other being your safety net and source for more resources like goods, knowledge, experiences. Just to undo yourself from yourself, just to free yourself from yourself, from being propertized by yourself. Stop treating yourself as you treat your bike. One does not need to live for only oneself in the constant battle against the world, one could live in and with the world, all together, together alone.

Only a change of *practices* can dissolve fear and the fear of fear. And the good news is: Neoliberal capitalism is not the only economy we can operate in. There are more, one of which is even bigger in size: the money-free economy.

The not-for-money economy

Let me first define what I think an economy is: it is all that is exchanged between people. It is what people produce, or, better, it is the movements between people, whether these movements stink or smell good—for it to be economical, its quality is of no importance. All operations by an individual or between people—whether a talk or a walk; consumptive (the usage of shoes and the pavement when we walk) or productive (the flow of communication in a conversation, the travel from a to b, whether b is a bar, a meeting, a job, a social visit)—all the movements that keep us active. The motor of the economy is nothing else than what we do. In short, it is the sum of all our activities, whether productive or nonproductive. The not-for-money economy is an economy that operates through a wide range of activities that are not valued in terms of money: the sharing, giving, borrowing, and hospitable exchange of services, goods, and activities. This for-free economy is huge. It is bigger in quantities of exchange and quantities of time than the money economy. We do a lot for free, without thinking about valorizing it, or giving it a value. We do

студии, одговорност и слично или да ја спречат загубата на нашите физички способности, приход, дури и себеси (ненадејна смрт). Секој ризик може да биде осигуран.

Сите ресурси и енергија се ставени во заштита, одржување и одбрана на овие мали затвори на кои сме осудени самите себеси, оваа целина на убедувања и верувања кои се материјализирани во куќата, семејството, партнерот, работата, предметите и слично. Сите залудни обиди да се поправат ситуациите против вечните промени кои се остваруваат врз нив. Овие обиди да се осопственат ситуации се предодредени да бидат изгубени битки. Тие се совршени алатки да создадат загуба и несреќа. Извори за бескрајни жалби од кои е зависен човечкиот род. Дали може направеното-за-интелигенција суштество да биде поглупаво? И ова додека е толку лесно да се олабави дефанзивноста и да се стане повеќе проодна, гостопримлива, дарежлива, подготвена за промени, подготвена да сподели. Така е лесно да се направи трансферот од оскудица до изобилство, од сите поробени за нечији долгови, до сите богати, богати во стоки и односи. Од другиот во улога на ваш непријател до другиот во улога на заштитно гнездо и извор за многу ресурси како: стоки, знаење, искуства. Само да се откажете себе од себеси, само да се ослободите себе од себеси, да се обесопствените од себеси. Престанете да се третирате себеси како што го третирате својот велосипед. Не мора да живеете само за себеси во постојана битка против светот, може живеете во и со светот, сите сите заедно, сами заедно.

Само промената на *практиките* може да го реши стравот и стравот од страв. И добрите вести се: Не-олибералниот капитализам не е единствената економија во која можеме да работиме. Постојат

it just because we do it and we think it is OK to do so. It is not at all our goal or purpose but mostly we get something in return, of material and/or of immaterial value, like goods, services, friendship, collegiality, love, support, a life lesson, protection, self-esteem, joy, help, company, the same generosity, etc. Quite often, these things are of such a high value that we tend to call them invaluable! But, again, this is not what we are after, we do it because we think it makes sense. There is some beauty and elegance in this.

Generosity

Can we expand this economy of generosity? Can we expand this generosity to more people than a close(d) circle, and can we open it up to a wider range of goods and services? We currently limit our operations within this for-free economy to small groups with whom we share affection(s), like family, friends, colleagues, and shared-interest groups. But in most of our activities we use solid protection of our properties. Property means nothing else than for my use only. This is at the basics of the creation of scarcity. All properties are scarcely used. We are surrounded by a cemetery of not-used dead objects. There can never be enough for everybody when we keep sitting on our properties without using them. Again the equation is simple: Capitalism needs scarcity, for this it creates fear of the other which, in turn, creates the need for safety and security which we illusively think to create in protection and property. To protect our interests we organize the inclusion (selection), we privatize, lock things away to protect the exclusive use of our private property. And by paying taxes we hire state protection, police and soldiers and the judiciary, because we think we have the right to; keep our property away from the use of others despite the fact that most of the goods we own are 'stolen' (as to pay too little for something). It looks like there is a lot of projection in

повеќе, една која е дури поголема во големина: економијата без пари.

Економијата без пари

Дозволете ми прво да дефинирам што мислам дека е економија: економија е сè она што се разменува меѓу луѓето. Тоа сè што луѓето создаваат, или, подобро кажано, движењата меѓу луѓето, без разлика дали овие движења лошо или добро мирисаат- за да бидат економични, нејзиниот квалитет е без значење. Сите дејства на индивидуата или помеѓу луѓето- дали разговор или прошетка; конзумирачки (употребата на чевли и тротоар кога шетаме) или продуктивни (текот на комуникацијата во разговорот, патувањето од а до б, без разлика дали б е бар, состанок, работа или посета)- сите движења што нè држат активни. Моторот на економијата не е ништо повеќе од она што го правиме. Накратко, тоа е збирот од сите наши активности, продуктивни или непродуктивни.

Економијата без пари е економија која работи преку широк ранг на активности кои не се вреднуваат со пари: споделувањето, давањето, позајмувањето и гостопримливата размена на услуги, добра и активности. Оваа економија без-пари е огромна. Таа е поголема во големина на размена и големина на време во однос на пазарната економија. Ние работиме некои работи за без пари, без да мислиме да ги вреднуваме или да им дадеме вредност. Ние едноставно ги правиме бидејќи ги правиме и сметаме дека е ОК да ги правиме. Не е воопшто нашата цел, но најчесто добиваме нешто за возврат, од материјална и/или нематеријална вредност, како: стоки, услуги, пријателство, колегијалност, љубов, поддршка, животна лекција, заштита, самопочит, радост, помош, друштво, истата великодушност и сл. Многу често овие работи имаат таква висока вредност што настојуваме да ги викаме непроценливи! Но, по-

the protection, as the owners of property—the fruits of that ugly, basic accumulation—constantly imagine that their things will be stolen.

We seem to be trapped in a trap we build ourselves. When this is the case there must be an easy way out, no?

How can we get the fear of the other out of us? How to get rid of the belief that *l'enfer c'est les autres*, hell is other people, or, another old-fashioned adage, that *homo homini lupus est*?

I would rather say: people are much nicer and much smarter than they allow themselves to be treated: first, as criminals that steal from each other and, second, as children who do not know how things work, who are unable to organize themselves and therefore need to be led and need to be chained to numerous rules to protect themselves against themselves and against others.

The easy way-out is to start small and slowly, little by little. As we got relatively comfortable in the auto-constructed trap. We started to feel comfortable in the discomfort

I will explain.

Revolution, whimsical and fluid

To follow me in this quest for to expand a for-free economy you have to realize that I am not proposing a total and irrevocable revolution. It is a revolution, absolutely, but one that starts small and then spreads like water, infiltrating, borderless, able to solidify as well as to evaporate. It is flexible and has a high dissolvability. It can take in, absorb, assimilate, and transport a lot.

вторно, ова не е тоа по кое трагаме, туку го правиме бидејќи мислиме дека има смисла. Има некоја убавина и елегантност во ова.

Великодушност

Можеме ли да ја прошириме оваа економија на великодушност? Дали можеме да ја прошириме оваа великодушност на повеќе луѓе отколку на затворениот круг, и дали можеме да ја отвориме на поширок спектар на стоки и услуги?

Моментално ги ограничуваме нашите операции во економијата без-пари на мали групи со кои делиме приврзаност(и), како: семејството, пријателите, колегите и групите од заеднички интерес. Но во повеќето наши активности ние користиме цврста заштита на нашиот имот. Имотот не значи ништо друго освен за сопствена употреба. Ова е основата на создавањето на оскудицата. Сите сопствености се оскудно употребувани. Ние сме опколени со гробишта од неупотребени мртви објекти. Не може никогаш да има доволно за сите кога продолжуваме да седиме на нашите сопствености без да ги употребуваме. Повторно, равенката е проста: на капитализмот му требаат оскудици, за ова тој создава страв за другиот и стравот за другите ја создава потребата за сигурност и безбедност за кои илузионионо мислиме да го создадеме во заштита и сопственост. За да ги заштитиме нашите интереси, организираме инклузивност (селекција), приватизираме, ги заклучуваме работите за да ја заштитиме ексклузивната употреба на нашата приватна сопственост. И со плаќањето даноци ние изнајмуваме државна заштита, полиција и војници и судството, бидејќи мислиме дека го имаме правото да ја чуваме нашата сопственост од употреба на другите, и ова покрај фактот дека повеќето од стоките кои ги поседуваме се „украдени“ (да се плати помалку за нешто, помалку според сопствените

I invite you to imagine that something simple and small can become complex, like Alan Turing's zeros and ones. And to think whimsically, not linearly. To not think of a concept first and then how to realize it, but think from what is there, and all that could be there, and then let it work. Think also that we do not have nor need to have solutions for everything from the start! Think small: there is no need to change the whole world at once. Think baby steps, think nearby. Think how to revolutionize yourself, not how to mass revolutionize others or how the world should have to revolutionize itself.

It is we ourselves who need radical change. And a radical change is nothing else than changing something into something radically different. To revolutionize yourself is to undo yourself from yourself, from your beliefs and convictions, from your god complex, the complex that whispers this misleading song in your ear, telling you that you are right.

I invite you to try to think *together* about what I will propose hereunder. Not by rejecting it, or by taking counter positions, not by playing devil's advocate, not by imagining all kinds of arguments as to why this should be impossible, but by thinking the unthinkable, by adding suggestions, solutions, or by asking questions (that do not imply an opinion).

I invite you to stay close, to not think too far ahead—even if, as Ludwig Wittgenstein said, it is so difficult not to think too far ahead. Or, Louis Althusser: There is nothing more difficult than to address that which is obvious. Let's think with Alan Turing: We can only see a short distance ahead, but we can see plenty there that needs to be done. Or, Richard Feynman: Most people imagine what is not there, I try to imagine what is there.

стандарди на живеење, е форма на крадење). Тоа изгледа како да има многу проекција во заштитата, како сопственици на сопственоста- овошјето од таа грда, основна акумулација- постојано замислувајќи дека нивните работи ќе бидат украдени.

Изгледа како да сме заробени во стапица која сами сме ја изградиле. Кога ова е вака, мора да постои некој лесен начин да се излезе од ова, зар не?

Како да се ослободиме себеси од стравот од другите ? Како да се ослободиме од верувањето дека *l'enfer c'est les autres* (пеколот, тоа се другите луѓе) или друга старомодна поговорка дека *Homo Homini Lupus* (човек на човека му е волк)?

Попрво би рекол: луѓето се многу пофини и попапетни отколку што дозволуваат да бидат третирани (еден, како криминалци што крадат еден од друг и, два, како деца кои не знаат како работите функционираат, кои се неспособни да се организираат себеси и затоа мора да се водени и мора да се оковани во безброј правила за да се заштитат себеси од себеси и од другите).

Лесниот начин да се ослободиме е да се почне паметно и бавно, малку по малку. Како што ни стана релативно удобно во самоизградената стапица. Почнавме да се чувствуваме удобно во неудобноста.

Дозволете да објаснам.

Револуција, ексцентрична и флуидна

За да ме следите во оваа потрага за проширување на слободната економија мора да сфатите дека не предлагам тотална и неотповиклива револуција. Тоа е револуција, апсолутно, но онаква што почнува полека и потоа се шири како вода, инфилтрирана, безгранична, способна да се зацврсти како и да испа-

All four express the beauty and elegance of the effort needed to concentrate on what is close, on that which is near, that which is almost tangible.

Let me give an example of how not to think: How would we deal with the process of decision making in the case of massive projects like where to build a new airport or how to plan national roads, organize the trains, airports, and hospitals or any other big infrastructural project? The answer is: That is not our problem right now. We must first build up the for-free economy on a small scale. When there are many of these relatively small for-free economies we will live in another world than the one we live in now. We do not know the potentials of this sharing society yet. We do not know how this new society that allows less protection and more sharing would organize the necessary massive projects, but what we do know is that they will do it completely differently from how we can imagine it now.

Although I can imagine how people that work in teams can easily organize themselves, fulfill their targets, not by doing what their managers plan, but by organizing themselves. And many do, like a train team who run a specific train trajet, or a team in a car factory who run the electricity in the plant, or a set of schoolteachers who run a part of a school, or the operation unit in a hospital or the nurses of a certain unit.—The only thing they need to do is to take and share collective responsibility, for the care in the unit, the electricity in the plant, for things to work well, better than ever. They do not need anything other than the ability to organize themselves together as a flexible workforce.

ри. Таа е флексибилна и има висока растворливост. Може да прими, апсорбира, асимилира, и многу да се транспортира.

Ве поканувам да замислите дека нешто едноставно и мало што може да стане комплексно, како нулите и единиците на Алан Туринг. И да мислите ексцентрично, не линеарно. Да не се мисли најпрвин за концептот и како да се реализира, туку да се мисли што сè има таму и како сето тоа може да биде таму и тогаш да се остави да работи. Мислете дека ние, исто така, немаме ниту потреба за решенија за сè од самиот почеток! Размислувајте во мали чекори: нема потреба да го смените целиот свет наеднаш. Размислувајте во мали чекори, размислувајте во близина. Размислувајте како да се револуционизирате себеси, не како масовно да ги револуционизирате другите или како светот да се револуционизира самиот.

Ние сме тие на кои им треба радикална промена. А радикална промена не е ништо друго отколку промена во нешто радикално различно. Да се револуционизирате себеси е да се откажете од вашите верувања и убедувања, од вашиот комплекс на Бог, комплексот што ја шепоти онаа лажно наведувачка песна во вашето уво, кажувајќи ви дека сте во право.

Ве поканувам да се обидете да мислите *заедно* за следното што овде ќе го предложам овде. Не одбивајќи го, или преку заземање спротивни позиции, не преку играње на адвокат на ѓаволот, не преку замислување на сите видови аргументи за тоа зошто ова треба да е невозможно, не преку мислење на незамисливото, преку додавања сугестии, решенија или со поставување прашања (кои не имплицираат мислење).

Extrapolating generosity

Let us try to start from the generosity between two people and then imagine an extrapolation to infinite numbers. Think of two people: you and me. We are already enough to start with. We try to share as much as we feel like. There are no obligations to share. No need to share everything. No need to share equally. Many actions are not comparable, let alone valorizable. Do not oblige or press your fellow sharer to share things she or he does not want to share. Do not value any sharing or make it payable, not even the sharing of goods and services that are consumed, like food or gasoline in a borrowed car. Let the sharing be for free and be accompanied by as little rules or codes of behavior as possible. In general, let there not be too many rules or principles. Let us try to do without. We, the people need not be protected against ourselves, the people. Again: as we the people are much nicer and much smarter than we allow ourselves to be treated, we the people will free ourselves from ourselves.

This new society that has the infinite capacity to neutralize differences, behaves like the water. We are not the same and we do not want to be, we do not look alike, we do not think alike, we do not feel alike, we do not know alike, and we do not survive alike. Let this be. This radical other world is a celebration of differences in a society of abundance.

Gradually share more, either by increasing the intensity of shared use or by adding more goods and services, more time and space. Gradually allow more to take part, as it is very likely that not only A shares with B, but A and B also share with others, A with C and B with D; and A, B, C, and D meet each other in relation to the same shared space or the same shared instrument. But C and D do not only share A's and B's things, they also bring in

Ве поканувам да останете блиску, да не мислите многу напред- дури ако, како што рекол Лудвиг Витгенштајн: Тоа е толку тешко да не мислам многу нанапред. Или Луј Алтисер: Нема ништо потешко отколку да зборуваш за она е очигледно. Да мислиме со Алан Туринг: Можеме да видиме само близу пред нас, но можеме да видиме дека таму треба многу да се направи. Или Ричард Фејнман: Повеќето луѓе замислуваат што нема таму, јас пробувам да замислам што има таму.

Сите четири цитати ја изразуваат убавината и елегантијата на напорот потребен да се концентрираат на она што е внатре, она што е блиску, она што е речиси опишливо.

Дозволете ми да дадам пример на тоа како не треба да мислиме: Како би се справиле со процесот на одлучување во случаи на масивни проекти како каде да се изгради нов аеродром или како да се планираат националните патишта, организираат возовите, аеродромите, болниците или било кој голем инфраструктурен проект? Одговорот е: Тоа не е наш проблем сега. Најпрвин мора да ја изградиме слободната економија од мал размер. Кога ќе има премногу од овие релативно мали слободни економии ние ќе живееме во поинаков свет од овој во кој сега живееме. Ние сè уште не ги знаеме можностите на ова општество на делење. Ние не знаеме како ова ново општество што овозможува помалку заштита и повеќе делење ќе ги организира неопходните масивни проекти, но она што го знаеме е дека тие ќе го направат тоа комплетно различно од она што сега го замислуваме.

Иако, можам да замислам како луѓето кои работат во тимови- а многу работат, како возен тим кој води специфична возна секција или тим во автомобилска фабрика која ја управува струјата во неа, или група

their own shareable spaces and instruments. Together, all four now have more than they did alone.

Imagine that all four can have different sharing allowances with each other. Imagine also that the original owner, *the first sharer*, can always refuse use at any moment to any of the others. Imagine also that the first sharer can refuse any of the others, *the sharers*, use of the instrument, *the shared*, permanently. It must be very imaginable that from A, B, C, and D the proliferation of the group of sharers becomes exponential. And soon different groups will overlap and intermingle. Maybe they will start sharing money and open a common bank account, a mountain of money to which the whole group of participants who feed the bank account has access to. Let us try to avoid rules and organization or branding. It is a *practice*, a decentralized practice that develops its practices while practicing, while emerging as a bigger world of sharers, a moveable world, like the water. And when the group grows, its characteristics diversify and more goods, services, time, and space are shared.

We start our for-free economy with two independents, with no money, no management. We do what we want and we do it how we want to. We become ten, 100, 1000, 10000, and so forth. Our needs become bigger, we have to organize transport, education, a hospital, our own bank. But we will not copy, we will rethink, redo every organization, we will think the provisions for these functions differently, radically differently, as their organizational structures are still based on nineteenth-century industrial society's need to train for obedience and dependency. This means that we change things into something else! All without the need for a centralized form of governance. And it all functions in very many variations. We do not need the standards and protocols of the old society. We neither need representative

наставници кои управуваат со дел од училиште, или операционата група во болница или медицинските сестри од одредена единица- можат лесно самите да се организираат, да ги исполнат нивните цели, не она што го планирале нивните менаџери туку преку самоорганизирање. Единственото нешто што им треба е да земат и споделат колективна одговорност, за доброто на единицата, струјата во фабриката, за работите добро да функционираат, најдобро досега. Ним не им треба ништо освен способноста сами да се организираат како флексибилна работна сила.

Екстраполирање на великодушност

Да се обидеме да започнеме од великодушност помеѓу двајца луѓе и потоа да замислиме екстраполација до бесконечни бројки. Помислете на двајца луѓе: Јас и Вие. Ние сме доволни за почеток. Ние се трудиме да делиме толку колку што сакаме. Не постојат обврски да делиме. Нема потреба сè да делиме. Нема потреба еднакво да делиме. Многу постапки не се споредливи, а камоли подложни на вреднување. Не го обврзувај твојот пријател со кого споделуваш да споделува работи кои тој/таа не сака да ги споделува, ниту притискај ги другите да делат работи со тебе работи што тој/таа не сака да ги сподели. Не валоризирај никакво споделување и не очекувај да платиш за истото, ниту делењето на добра и услуги што се конзумираат, како храна или бензин во позајмен автомобил. Дозволи сподедувањето да биде бесплатно и придружено со што е можно помалку правила и кодекси на однесување.

Општо земено, нека нема премногу правила или принципи. Да се обидеме и без нив. Нам- луѓето ни треба заштита од нас, луѓето. Повторно: какошто ние, луѓето, сме пофини и попаметни отколку што си дозволуваме да бидеме третираны, така ние луѓето ќе се ослободиме себеси од себеси.

institutions like in a democracy, nor any representations. One only represents oneself.

I would prefer that there was no place to vote either.

We share but we do not count time. We will not be a time bank: my hour working in your garden is your hour working in my mouth. No, no valorizing scheme. Just share. It does not matter. No calculations, no negotiations, only unmitigated sharing. Not: "I shared 100 books with you and you shared ten with me so you owe me ninety." No way, that is from another world: the old world, the calculative world we are currently living in.

All this sharing will make lives cheaper. Over time, the sharers will realize that they spend less. Less spending is a way of creating income. And they will realize that they can do without governmental administration and protection, without paying taxes, without insurance, without rules, without leaders. Without the useless spending that made us run the rat race of everyday life to barely make ends meet. Without the whip of the fear of losing your job. Without the stress of too little time to get too much done. This new society takes the invisible commander that we are for ourselves out of service. We will stop being a slave of society and of ourselves. We release ourselves from the fear of ourselves. The fear will be replaced by sharing, by a new practice. And we will not change overnight, it will take time, we will develop gradually, first with two then ten then 100 and so forth. First with one thing, then two, then slowly more. Because we are the economy, the production, and the productivity. We make the world go around. We can create and organize many supple things, allowing variations, allowing unexpected results. We can do without protocols, standards, and standardizations,

Ова ново општество што има бесконечен капацитет да ги неутрализира разликите, се однесува како вода. Ние не сме исти и не сакаме да бидеме, ние не изгледаме слично, не размислуваме слично, не чувствуваме слично, не знаеме слично и нема да преживееме слично. Нека биде така. Овој радикален друг свет е прослава на разликите во општество на изобилство.

Постепено споделувајте повеќе, дали преку зголемување на интензитетот на заедничка употреба или преку додавање на повеќе добра и услуги, повеќе време и простор. Постепено дозволувајте повеќе да учествуваат, како што е многу веројатно дека не само А дели со Б, но А и Б исто така делат со другите, А со В, Б со Г; и А, Б, В и Г се среќаваат со секого во однос на истиот споделен простор или истиот споделен инструмент. Но, В и Г не ги делат само работите на А и Б, тие исто така ги воведуваат во нивните споделени простори и инструменти. Заедно, сите четворица сега имаат повеќе отколку што имаа посебно.

Замислете дека сите четворица можат да имаат различни надоместоци за споделување едни со други. Исто замислете дека оригиналниот сопственик, споделувачот (*the sharietor*), може во секој момент да одбие употреба на било кој од другите. Исто замисли дека споделувачот (*the sharietor*) може да одбие било кој од другите, делачите (*the sharers*) да го употребува инструментот, деленото (*the shared*) засекогаш. Тоа може да биде многу имагинативно дека од А, Б, В и Г пролиферацијата на групата на споделувачи станува експоненцијална. И наскоро различни групи ќе се преклопат и испреплетат. Можеби тие ќе започнат да делат пари и отворот заедничка банкарска сметка, брдо од пари кон кое целата група учесници кои ја полнат банката ќе има пристап. Да се обидеме да ги избегнеме правилата и организацијата или брендирањето. *Пракса* е, децентрализирана пракса

we want variations that fit our differences. We want things that can become something else, something other than what we expected them to be. We are no longer afraid, because we are equipped, equipped enough to embrace the unexpected, to reinterpret and to redirect expectations like water. We are like the water.

We will do, we will make, we will create, we will develop, we will shape, we will propose.

We will do as we cannot not do.

The times that revolutions will be made by streamlining what all people should think and do are over. The future revolutionary force will be much stronger and much more sustainable as it will be based on personal and individual perspectives that produce the will to change for a best thinkable world, that will change the way we live together into something radically else. The modern revolutionist operates alone, based on the knowledge not to be alone, but alone together. The future common will do without instilling ideologies, without management, without leaders, but as an army of individuals in which the army of artists, scientists and activists can play an initiating role in opening up unexpected perspectives. The new common is immanent and invisible, it is not a tool, just a given.

Who wants to join?

Who wants to share with me?

Shall we build a mountain of money, open a common bank account? Shall we share generously pens, pans and pants, bikes, books and batteries, cloths, cutlery, couches and cars, shall we share space, knowledge and

која ги развива своите практики додека практикува, додека се појавува како поголем свет на делачи, подвижен свет, како вода. И додека групата расте, нејзините карактеристики се прошират и повеќе стотици, услуги, време и простор се делат. Ја започнуваме нашата слободна економија со две независни, без пари, без менаџмент, правиме што сакаме и го правиме така како што сакаме. Ние стануваме 10, 100, 1000, 10000 и така натаму. Нашите потреби стануваат сè поголеми, мора да го организираме транспортот, образованието, болницата, нашата сопствена банка. Но нема да имитираме, ние ќе премислиме, ќе ја преправиме секоја организација, ќе ги мислиме провизиите за овие функции различно, радикално различно, како нивните организациски структури се сè уште базирани на 19-ти век- индустриски век на потребата на индустриското општество за послушност и зависност. Ова значи дека ги менуваме работите во нешто друго! Сè без потребата за централизирана форма на владеење. И сето функционира во многу други варијации. Нам не ни требаат стандардите и протоколите на старото општество. Нам исто не ни требаат репрезентативни институции како во демократија, ниту било какви претставништва. Единствениот кој се претставува е самиот себе.

Би преферирал да кажам дека исто така нема место за гласање..

Ние го делиме, но не го мериме времето. Нема да бидеме временска банка: мојот час работа во твојата градина е твојот час работа во мојата уста. Не, без шема за валоризација. Само споделување. Не е важно. Нема калкулации, нема преговори, само апсолутно споделување. Не: споделив 100 книги со тебе и ти сподели 10 со мене, така што ми должиш 90 книги. Нема шанса, тоа е од друг свет: стариот свет, калкулативниот свет во кој моментално живееме.

experience, shall we share our talents, our differences and our fear?, Shall we share it all?

Let's have fun and go for the new revolution.

Let's help history take another direction.

Сето ова споделување ќе ни ги направи животите поевтини. Со текот на времето, тие кои споделуваат ќе сфатат дека трошат помалку. Помалку трошење е начин на создавање приходи. И ќе сфатат дека можат да го направат тоа без владина администрација и заштита, без плаќање даноци, без осигурување, без правила, без лидери. Без непотребното трошење што нè тера на трка во секојдневниот живот за едвај да се врзе крај со крај. Без камшикот на стравот од губење на твојата работа. Без стресот од премалку време за да се заврши што повеќе. Ова ново општество го става невидливиот командант што сме за самите за себе надвор од употреба ќе престанеме да бидеме робови на општеството и на себеси. Се ослободуваме себе си од стравот од себеси. Стравот ќе биде заменет со споделување, со нова пракса. И нема да се смениме преку ноќ, потребно ќе биде време, постепено ќе се развиваме, прво со двајца потоа со десет потоа со стотина и така натаму. Прво една работа, потоа две, потоа полека и повеќе. Бидејќи ние сме економијата, производството и продуктивноста. Ние го движиме светот. Ние можеме да создаваме и организираме еластични работи, дозволувајќи варијации, дозволувајќи неочекувани резултати. Ние можеме без протоколи, стандарди и стандардизации, ние сакаме варијации кои се вклопуваат во нашите разлики, ние сакаме работи кои можат да станат нешто друго, нешто поинакво од она што очекуваме за нив да бидат. Ниевек не се плашиме не с, бидејќи сме опремени, опремени доволно да го опфатиме неочекуваното, да ги реинтерпретираме и да ги пренасочиме очекувањата, како водата, ние сме како водата.

Ние правиме, ние ќе направиме, ние ќе создадеме, ние ќе развиеме, ние ќе обликуваме, ние ќе предложиме.

Ние ќе направиме онака како што не можеме да не направиме.

Времињата кога револуциите ќе се направат со насочување што луѓето треба да мислат и прават се поминати. Идната револуционерна сила ќе биде многу посиљна и многу поодржлива зашто ќе биде базирана на лични и индивидуални перспективи кои ја создаваат волјата да се промени за најдобро замислениот свет кој ќе го смени начинот на кој живееме заедно во нешто радикално друго. Модерниот револуционер работи сам, базиран на знаењето да не биде сам, но сам заедно. Заедничката иднина ќе функционира без clue-ing идеологии, без управување, без лидери, без ни една идеологија, ќе биде армија на индивидуалци во која армијата на уметници, научници и активисти ќе има иницијативна улога во отворање неочекувани перспективи. Новото заедништво е неизбежно и невидливо, не е алатка, туку се подразбира само по себе.

Кој сака да се придружи?

Кој сака да споделува со мене?

Ќе изградиме ли брдо пари, ќе отвориме ли заедничка банкарска сметка? Ќе делиме великодушно пенкала, тави и пантолони, велосипеди, книги и батерии, облека, прибор за јадење, каучи и автомобили, дали треба да делиме простор, знаење и искуство, дали треба да ги споделуваме нашите таленти, нашите разлики и нашите стравови, дали треба сè да делиме?

Ајде да се забавуваме и да одиме кон новата револуција.

Да ѝ помогнеме на историјата да фати друг правец. / да сврти во друга насока.

Елизабет вон
Самосонов

Електрината Пророчица: Шизо-гео-аналитички оглед за акселерационистичката хиперстиција¹

Elisabeth von
Samsonow

Electra's Oracle: A Schizo-Geo-Analytical Account of Accelerationist Hyperstition¹

Биографска белешка

Елизабет вон Самсонов (Elisabeth von Samsonow), уметница и философ, е професорка по философска и историска антропологија на Академијата за убави уметности во Виена, и визитинг професор во Баухаус Универзитетот Вајмар (2012-2013). Таа е членка на ГЕОК Минхен, надворешен соработник за Multitudes и уредничка на Recherche. Нејзините предавања и истражување се фокусирани на колективната меморија, врската меѓу уметноста и религијата, сакралната и профаната андрогинија, и на дисолуција на модерното себство. Нејзиното творештво како уметница е концентрирано на систематското и симболичното место на скулптурата во рамките на современата мултимедија.

Вовед

За да се крене нечиј глас се покреваат прашањата: Во чие име зборуваме? Од која позиција зборуваме? Како или колку значи зборувањето и до која мера се мешаме во дискурсите кои веќе жестоко добро работат? За што говориме? Гајатри Чакраворти Спивак (Gayatri Chakravorty Spivak) би била против идејата дека „субалтерните не можат да зборуваат.“

¹ Овој текст е базиран на текст објавен во „Accelerationism: A Symposium on Tendencies in Capitalism,“ Берлин, 14 декември 2013, куриран од Армен Аванесијан и Матео Паскунели.

Bionote

Elisabeth von Samsonow, artist and philosopher, is Professor of Philosophical and Historical Anthropology at the Academy of Fine Arts, Vienna, and Visiting Professor at the Bauhaus University Weimar (2012-2013). She is a member of GEDOK Munich, foreign correspondent for Multitudes and editor of Recherche. Her teaching and research focus on collective memory, the relationship between art and religion, sacral and profane androgyny, and the dissolution of the modern self. Her work as an artist is concerned with the systematic and symbolic place of sculpture in the framework of contemporary multimedia.

Introduction

To raise one's voice brings up the questions: In whose name do we speak? From which position do we speak? What or how much does speaking mean and to which extent do we interfere in discourses already violently working well? What are we speaking for? Gayatri Chakravorty Spivak would rush against the idea that the “subaltern cannot speak.” Speaking about the future is even more tricky than trying to just “name” things from a defining, imperative standpoint. I would like to mark the

¹ This article is based on a paper delivered at Accelerationism: A Symposium on Tendencies in Capitalism, Berlin, 14 December 2013, curated by Armen Avanesian and Matteo Pasquinelli.

Зборувањето за иднината е дури посложено отколку обидот само да се „именуваат“ нештата од рестриктивна, заповедна гледна точка. Би сакала да истакнам дека зборувањето за иднината бара специфични видови и техники на зборување за да се избегне чистото погодување како и од чистото диктаторско програмирање. Не употребувајте само идно време. Историјата на 20 век добро покажува како завршило програмирањето на иднината во политички услови: Ленин се нарекол себеси „Секирата“ и одбил да се „топи“ кога го слушал Бетовен, и многу други презеле брутални средства да го достигнат идеалот на политичка, економска, идеолошка иднина. Концептите и мерките на формирањето колективи целосно пропаднаа кога станува збор за политиките од третиот милениум, иако за проблемот на колективот и народот многу било дискутирано и сработено. Заради ова денеска е обврска на секој филозофски говорник убава да размисли за начинот на кревањето на гласот. Прелиминарните обиди да се избегне „јас“ може да испаднат толку клучни како нивната постојана употреба, или уште полошо, употребата на примамливото „ние“ со кое се очекува одговор од сите/ сите да се сложат, *ante quem*. Мислителите и поетите кои ја напишале *анти-јас* песната како: Ниче, Волт Вајтман, Рилке и сл. некако се совпаѓаат со тоталитарните идеологисти кои се обидуваат да го уништат „егото“ и да создадат и обликуваат синхронизиран и автоматизиран десубјективизиран народ воден од внатрешен хистеричен мускул наречен „лидерот.“ Лидерството и следствено владата, хиреархиите, културата на мнозинство станаа клучниот *проблем* напуштен од 20 век. Како филозофијата, кога предложува перспективи на посткапиталистичка иднина, се помирува со ова? Како се помирува со својата фантазија за колективната важност? Како тогаш филозофијата да *не* зборува како пророк?

fact that speaking about the future claims specific modes and techniques of speaking in an endeavour to escape from pure guessing as well as from pure dictatorial programming. Do not only use future tense. The history of the 20th century shows well how programming the future in political terms has ended up: Lenin entitling himself “the Axe” refused to “melt” when listening to Beethoven, and many others took brutal means in order to reach at an ideal of political, economic, ideological future. Concepts and measures of forming collectives have altogether failed on the large scale in 3rd millenary politics, although the problem of collective and mass has been all the while intensively discussed and worked on. This makes it an obligation to a philosophical speaker today to sincerely consider the mode of one’s raising the voice. Tentatives to avoid the “I” may turn out to be as crucial as its constant use, or even worse, the engagement of an alluring “we” that would anticipate everybody’s agreement *ante quem*. The thinkers and poets that have sung the *anti-I song* like Nietzsche, Walt Whitman, Rilke, etc., coincide somehow with the totalitarian ideologists trying to destroy the “Ego” and create and shape a synchronized and automatized de-subjectivated mass directed by an internal hysterical muscle called “the leader.” Leadership, and by consequence government, hierarchies, majoritarian culture have become THE problem left by the 20th century. How does philosophy, when proposing perspectives of a postcapitalist future, come to terms with this? How does it come to terms with its own fantasy of collective importance? How can philosophy then *not* speak as an oracle?

The Oracle

To highlight the mode of philosophical expression or articulation that becomes “general” or socialized I would like to engage the notion of the *oracle*. The oracle is mostly connected to the oracle of Delphi or other, less institutional practices that help groups or collectives to

Пророштво

За да се истакне начинот на филозофски аспект или артикулација кој станува „генерален“ или социјализиран сакам да го вклучам поимот на пророштво. Овој поим најмногу е поврзан со пророчиштето од Делфи или други, помалку институционални практики кои им помагаат на групите или колективите да ја разберат сегашноста или да ја проектираат иднината. Пророчиштето мора да се разликува од пророштвото што може да се најде во контекстот на монотеистичките религии и нивните застапници. Пророчиште е техника на претскажување „од долу“ (помислете на техниките на Питија од Делфи), тоа е хтонско, не е небесно, што го прави за мене интересно. Тоа што го барам е точно „пророчиште од долу“ што може да се добие со колективната важност. Пророчиштето императивно нè подучува, но укажува на некоја смисла по пат на вклучување; се обраќа со внимание и не се наметнува како краен заклучок. Особеностите на пророчиштето мора внимателно да се откриваат во современата епистемологија бидејќи тоа нуди алтернатива на догматскиот стил на генерализацијата, на пример, нуди алтернатива на авторитарната државна педагогија. Пророчиштето е тело за восхит изложено пред јавноста, т.е., тело кое говори во својата течна состојба, ко-вибрирајќи во рационална активност. Во овој напис се трудам да го вклучам пророчкиот тон. Пророчкиот тон во исто време е антички и футуристички, основната техника на хетитската, грчката и римската уметност на владеење. Пророчиште е политичка поезија, тон на фузија каде органите на животните, растот на растенијата и човековите влијанија се спојуваат на одреден начин или фразеологија, во исто време херметички и предмет на коментари. Пророчиште е екстатичната линија која може да ги припои телата кои влијаат едни на други. Во овој пророчки тон јас ќе симпатизирам некои кибернетски и соодветно, херменевтички јамки и повратни инфор-

understand the present or project a future. The oracle is to be distinguished from prophecy that is largely found in the context of monotheistic religions and their agents. The oracle is a divinatory technique “from below” (think of the Pythian techniques of Delphi), it is chthonic, not celestial, which makes it interesting for me. What I am searching for is exactly the “oracle from below” that may gain collective importance. The oracle is not imperatively teaching, but suggesting some sense, inviting by inclusion; it addresses by affection and does not impose itself as an ultimate judgement. The features of the oracle should be carefully unfolded in contemporary epistemology as it offers an alternative to the dogmatic style of generalization, for instance it offers alternative to authoritarian state pedagogy. The oracle is an ecstatic body exposed to the public, i.e., a speaking body in its superflowing state, co-vibrating in rational activity. In this article I try to tune in the oracular tone. The oracular tone is at the same time ancient and futurist, the core technique of Hethite, Greek and Roman art of governance. The oracle is political poetry, a tone of fusion where animals’ organs, plants’ growth and people’s affects come together in a certain mode or phraseology, at the same time hermetic and object to comments. The oracle is the ecstatic line that may affiliate the bodies affecting one another. I will, in this oracular tone, symptomatize some cybernetic and, respectively, hermeneutical loops and feedbacks, as it is part of the addressed public game since late antiquity not only to deliver, but also to unfold, explain, highlight and comment an oracle, i.e., to transfer lyrics respectively *clear and confuse* sense to *clear and distinct* meaning (G.W.F.Leibniz): to try to turn it into evidence.

мации, бидејќие дел од споменатата игра со јавноста уште од доцната антика не само да се пренесе пораката, туку и да се открива, објаснува, нагласува и коментира прорштво, т.е. да се пренесе текстот во *јасна и збркана смисла* да го разјасни и изодвои значењето (G.W.F. Leibniz): да се обиде да го претвори во доказ.

Пророштвото на Електра

Би сакала да го воведам ликот на *Електра* како начин на субјективизација на поле на сили и сакам да зборувам од или во нејзина позиција. Тоа е како *вежбање филозофија* која зема површина на субјективизација која не е само високо проблематична туку е и всадена во трансперсонален тек на наративите на митот. Гласот на Електра е дизајниран од две самореференцијални форми на израз: од една страна со хипервентилирачки звуци како арии, балади, врисоци, плачења, шепоти, воздивнувања и писоци, а од друга страна преку самогласно-согласната батерија на рефлексија, организирана и ритмизирана од остријата на жилетот или палката од тапан. Зошто двата слоеви? Гласот на Електра не зборува само за себе туку зборува во име на *другите*. Како што расправаше Патриша МекКормак (Patricia McCormack), „недостигот на говор кој доаѓа од целиот а-човечки дискурс го прави самиот дискурс проблем.“² Електра е *симптом*.

Самата јас, заземајќи го местото на Електра, ја разголвам не само двослојноста на нејзиниот текст или скрипт, на нејзиното настојување да покрие општествена низа на дискурс кога зборува како да е *двојна*. Електра е ангажирана овде не само како невидлива фигура, симболички карактер, проект на субјективизација туку како политичко начело на

Electra's Oracle

I would like to introduce the figure of *Electra* as a mode of subjectivation of a field of forces, and I want to speak from or in her position. It is like *rehearsing philosophy* taking over a plane of subjectivation that is not only highly problematic but also embedded in a transpersonal stream of narratives or myth. The voice of Electra is designed by two self-referential planes of expression: on the one hand by hyperventilating sounds like arias, ballads, shouts, cries, whispers, sighs and sobs, and on the other by the vowel-consonant-battery of reflexion, organized and rhythmized by the sharpness of a razor or a drumstick. Why the two layers? Electra's voice does not only speak out herself but speaks *in the name of another*. As Patricia McCormack has argued, “the lack of speech which comes from all a-human discourse makes discourse itself the issue.”² Electra is a *symptom*.

I myself, stepping into the position of Electra, extrovert not only the two-layeredness of her lyrics or script, of her endeavour to cover a social set of discourse when speaking as *being double*. Electra is engaged here not only as a fanciful figure, a symbolic character, a project of subjectivation, but as a political principle of existence. It is her being double that makes her an ontological marker, transforms her voice into a fused duet, not in the sense of a dialogue, but as cold fusion in synthetic expression, an expression of the love type claiming to have been composed and nourished from (at least) *two* distinct and yet related sources at the same time.

2 Patricia McCormack, *Cinesexuality* (Aldershot-Burlington: Ashgate, 2008), 134.

2 Patricia McCormack, *Cinesexuality* (Aldershot-Burlington: Ashgate, 2008), 134.

постојењето. Нејзиното постоење како двојна ја прави онтолошки маркер, го претвора нејзиниот глас во фузиран дует, не во смисла на дијалог туку како студена фузија во синтетички израз, израз на љубовниот тип кој тврди дека е создаден и потхранет од (најмалку) два различни и сепак поврзани извори во исто време.

Шизосома

Во мојата книга *Анти-Електра (Anti-Electra)*³ тврдам дека електричното или експресивното тело е *шизосоматско*, воведувајќи концепт кој е спротивен на шизофренијата. Делезе и Гуатари (Deleuze and Guattari) се навратија и го уништија Едиповиот комплекс во нивниот текст *Анти-Едун (Anti-Oedipus)*, фокусирајќи се на капитализмот и шизофренијата.⁴ Јас ја втемелив мојата анализа и деконструкција на Електра комплексот на концептот „шизосома,“ која го формира клучниот концепт за *метафизика на телото*, за шизо-онтологија. Да истакнам дека Електра за која зборувам е, всушност, *Анти-Електра* бидејќи, во мојата анализа, таа е одземена од грчката државна пропагандна како и од Фројдовиот дискурс кој известува дека таа дефинитивно го сака татка си, а ја мрази мајка си. Ха-ха, потенцирам дека „мразењето на мајка си“ не може да биде оригиналното наследство на Електра во формирањето на материјалот за нејзиниот комплекс. Исправка: „Електра неизбежно ја мрази мајка си“ е ништо друго освен метафизички вирус кој ја инфицира континенталната филозофија

Schizosoma

In my book *Anti-Electra*³ I declared that the electric or expressive body is a *schizosomatic* one, introducing a concept that is opposed to schizophrenia. Deleuze and Guattari have revisited and destroyed the Oedipus Complex in their text *Anti-Oedipus*, focusing on capitalism and schizophrenia.⁴ I based my analysis and deconstruction of the Electra Complex on the concept of “schizosoma,” which forms the key concept for a *metaphysics of the body*, for schizo-ontology. The Electra I am talking about is, I underscore, actually an *Anti-Electra* as she is, in my analysis, stripped off Greek state propaganda as well as of the Freudian discourse reporting that she definitively loves her father and hates her mother. Ha-ha, I note that “hating the mother” cannot be Electra’s original legacy forming the material for her complex. I correct: “Electra necessarily hating her mother” is nothing but a metaphysical virus infecting continental philosophy with a most problematic ontoset. “Hating the mother” introduces a pseudo-heroic state of suicidal existentialist or perverse parasitological being into the plane of becoming. While all through the time the Oedipal complex was screened, discussed and rejected, *this virus* still does his work undisturbedly. “Hating the mother” marks the position of a *proles*, denying its own mode of production. It is a systemic error. Further: Electra’s fury is not directed against the mother, but against the treatment of her mother as a keen criminal. Within the Anti-Electra narrative I

3 Elisabeth von Samsonow, *Anti-Elektra. Totemismus und Schizogamie* (Zürich und Berlin: diaphanes, 2007) *L’Anti-Électre. Totémisme et Schizogamie*, traduit par Béatrice Durand (Genève: Metis Presses, 2015). An English translation of this book is forthcoming in 2016.

4 Gilles Deleuze and Félix Guattari, *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*, translated by Robert Hurley, Mark Seem and Helen R. Lane (London and New York: Continuum, 2004).

3 Elisabeth von Samsonow, *Anti-Elektra. Totemismus und Schizogamie* (Zürich und Berlin: diaphanes, 2007) *L’Anti-Électre. Totémisme et Schizogamie*, traduit par Béatrice Durand (Genève: Metis Presses, 2015). An English translation of this book is forthcoming in 2016.

4 Gilles Deleuze and Félix Guattari, *Anti-Oedipus. Capitalism and Schizophrenia*, translated by Robert Hurley, Mark Seem and Helen R. Lane (London and New York: Continuum, 2004).

со проблематичен збир. „Мразењето на мајка си“ воведува псевдо-херојска состојба на самоубиствено егзистенцијалистичко или перверзно паразитолошко битисување во процесот на настанувањето. Додека цело време Едиповиот комплекс беше прикажан, дискутиран и одбиван, *овој вирус* непречено си ја врши својата работа. „Мразењето на мајка си“ ја обележува позицијата на *пролетерство*, негирајќи го својот начин на производство. Тоа е системска грешка. Понатаму: бесот на Електра не е насочен кон мајка ѝ туку против третманот на мајка ѝ како криминалец. Во наративот на Анти-Електра дадов краток преглед на биномот мајка-ќерка како нешто што треба да се оправда и рехабилитира, бидејќи го формира условот за можноста да се познае ефектот и влијанието на *калупот*. Овој *калуп*, во смисла не на генитален туку на продуктивен орган е транс- и се наметнува на човековото поле, во-и-надвор од него, поттикнувајќи го создавањето и организацијата на животот (зародишот на суштества и производството на органи, да се стави јасно до знаење значењето на поимот на производство). Биномот мајка-ќерка може да се разбере како *хиперлинк* за зајакнување на генералниот однос помеѓу (човековите) индивидуи и системот. Овој хиперлинк работи во двојна смисла како генетски и во исто време епигенетски генератор. Така, тој постанува вортекс за сите видови епигенетски интервенции и инвенции - културни, идеолошки, технички, хибридно-технички и сл. Очигледно е дека нешто му било направено на овој бином кој се ресетира и разместува себеси цело време како онто-биолошка супер алатка. На овој пристап многу Богови создаватели се чувствувале поканети да работат, додека биномот не бил целосно разоткриен, енкриптиран, преморен, „украден.“

Шизосомата се однесува на структурата на сомата или *фисис*, самиот кој е вклучен во сите постојни

outlined the mother-daughter binome as something to be justified and rehabilitated, as it forms the condition of the possibility to recognize the effect and impact of *the matrix*. This *matrix*, in the sense not of a genital, but a productive organ, is trans- and intruding the human field, in-and-outside of it, firing the production and organization of life (coming-out of beings and making-organs, to put clearly the original meanings of the notion of production). The mother-daughter binome can be understood as a *hyperlink* powering the generative relation between (human) individuals and the system. This hyperlink works in the double sense as a genetic and at the same time epigenetic generator. So it becomes a vortex for all kinds of epigenetic interventions and inventions - cultural, ideological, technical, hybridotechnical, etc. It is evident that something has been done to this binome that resets and unsets itself all the time like an onto-biological supertool. It is the access so many *creator gods* felt invited to work on until it was finally dissimulated, encrypted, overworked, “stolen.”

Schizosoma refers to the structure of soma or physis itself, which is embraced in an ongoing process of doubling, splitting-off, binary fissions and cleavage of cells. The material world in itself, the world of bodies is the primal domain of the schizo, this world is, I underscore, *bio-ontologically schizo*. By physio-schizo-activity it maintains itself and proliferates. Production, reproduction, proliferation are bodily schizo techniques. Electra forms, as she relates to her mother, the *living link* within this activity. There is so far necessarily no schizophrenia in her, but a holophrenic mind intertwined with schizosoma. The schizosomatic is to be understood in the sense that Electra - she herself in the most radical manner - would manifest her complicity through the bodily binome, her schizobody. The schizobody springs off from an ecstatic cellular plane, it is allo-auto-relation, reproduction as bodily maintenance (or conatus), self-

процеси на удвојување, разделување, бинарни делби и разделба на клетки. Материјалниот свет, светот на телата е основниот домен на шизата, да истакнам дека овој свет е, *био-онтолошка шиза*. Тој самиот се одржува и расте со физио-шизо-активноста. Производството, репродукцијата, размножувањето се телесни шизотехники. Електра ја формира, како што се поврзува со мајка си, *животната врска* во оваа активност. Досега нужно нема шизофренија кај неа, туку холофреничен ум испреплетен со шизосома. Шизосоматското треба да се разбере во смисла дека Електра - самата таа во најрадикалниот манир - ќе ја манифестира својата комплицираност преку телесниот бином, нејзиното шизотело. Шизотелото се активира од екстатично клеточно поле, тоа е ало-авто-релација репродукција како телесно одржување (или заложба), само- и ало-уживање = живот преку акти на матрично копирање или клеточност. Тука станува јасно дека она што се обидувам да го развијам овде во име на Анти-Електра е *позитивна паразитологија* што ја гарантира можноста да раѓа пророчишта. Досега Електра може да биде она што МекКормак (McCormack) го дефинира како „оригиналната жртва на асигнификација (asignification) до која мнозинството е паразит.“⁵ Анти-Електра е манифестна Електра или *Електра во манифестација*.

Шизотелото на моларно ниво се зема хипотетички, во фигуративна смисла како биномот мајка-ќерка, со други зборови како конституивната релација меѓу генерациите на тела кои се размножуваат и појавуваат во екстатична позиција едни на други. Токму овој бином или шизотелото ја илустрира дарбата на Електра и специфичноста да раѓа пророчишта, кои може да се сумираат во формулата: следејќи и читајќи го мајчиното тело= или еу-паразитирајќи (еу-фереза)

and allo-enjoying = life through matrixial copying acts or cellularity. It becomes clear already at this point that what I am trying to develop here in the name of the Anti-Electra is a *positive parasitology* that guarantees the capacity to deliver oracles. In so far Electra might be what McCormack puts as “the original victim of asignification to which the majoritarian is parasite.”⁵ Anti-Electra is the manifest Electra or *Electra manifesting*.

The schizobody on a *molar* level is taken hypothetically, in a figurative sense as the mother-daughter binome, in other words: as a constitutive relation between generations of proliferating bodies that occur in an ecstatic position to each other. It is this binome or schizo-body that illustrates Electra's gift and specificity to deliver oracles, which can be summed up by the formula: screening and reading the mother's body = or *eu-parasiting* (eu-fering) or euphetizing (not prophetizing) on it.

Electra is embedded in the plane of schizosomatic activities, and it is from there where she draws the oracles. She is a schizosomatic prophet speaking out on her own and at the same time the oracle of the body who has split herself off. This makes the difference according to the crucial question: in whose name, for whose sake does the philosopher speak, and how may Electra deliver her oracles: *what does she have access to?* The schizosomatic differs dramatically from the schizophrenic, among other related things, namely in the fact that the schizo is a mark of all produced bodies, of all bodies that came into existence, as I have said - they come from schizoid cells that divide themselves on and on and they stem from a body that has split itself up and delivered a double. It is not only the human game of reproduction that is addressed here, but it is the

5 McCormack, *Cinesexuality*, 139.

5 McCormack, *Cinesexuality*, 139.

и воспоставувајќи еуфасис (не пророштво). Електра е отелотворена во површината на шизосоматските активности и оттаму таа ги влече пророштвата. Таа е шизосоматски пророк кој зборува во нејзино име и, во исто време, во името на пророчиштето од чие тело се има раздвоено. Ова ја прави разликата според главното прашање: во чие име, за чие добро зборува филозофот, и како Електра може да ги раѓа нејзините пророчишта: *до што има пристап таа?* Шизосоматското драматично се разликува од шизофреничното, помеѓу другите поврзани работи, имено во фактот дека шизата е производ на сите произведени тела, на сите тела што постојат, како што реков - тие доаѓаат од шизоидни клетки кои постојано се делат и произлегуваат од тело кое само се поделило на две и произвело друго тело. Ова не се однесува само на човековата игра на репродукција туку е *универзалната шизо-игра на Земјата* која овозможува на овие тела да се дисперзираност и индивидуализираност и покрај тоа што се во видови на мултиплицирани фили (Симондон има напишано некои просветлувачки редови за оваа поента). Шизофренијата, *шизата на френијата*, е спротивна на шизосомата. Шизоактивноста овде е дестабилизирачки феномен, погубен за полето на ноезата. Шизоактивноста во оваа сфера го блокира и го помрачува знаењето, на начин што еден дел од шизоаранжманот на присуството на другите останува неостварлив, анестетичен, амнетичен, хиполатентен. Ноосферата, ако постои можност за знаење, треба да биде унифицирана, хомогена, континуирана, да страда и пропаѓа од шизоидното, да се сруши во дезориентација, деидентификација и деменција. Гледано од точка акцелерационистичката дијагноза, шизосомата на Анти-Електра која пречекорува во *високобрзинска меѓуклеточност (high speed intercellularity)*, *интерелектриката*, проблемот е како правилно да се дијагностицира. Шизосоматска-

universal *schizo-game of the Earth* that provides these bodies dispersed and individualized and yet contained in strains of multiplied phylums (Simondon has written some enlightening passages about this point). Schizophrenia, the *schizo of the phrene*, is contrary to schizosoma. Schizoactivity here is a tilting phenomenon, fatal to the realm of noesis. Schizoactivity in this sphere blocks and blacks out knowledge, in the way that for one part of the schizo arrangement the other ones' presence remains unconceivable, anaesthetic, amnetic, hypolatent. The noosphere, if there is a possibility of knowledge, has to be considered unified, homogenous, continous, suffering and perishing from schize, crushing in desorientation, desidentification and de-mentia. From the point of view of accelerationist diagnosis it is Anti-Electra's schizosoma that transgresses in *high speed intercellularity, i.e., interelectronicity*, the problem of how to diagnose properly. The schizosomatic position of Anti-Electra cracks the code or ban of capitalist success which is rooted in schizophrenic operations, i.e., softly induced black-outs and ideologically overwritten drives.

та позиција на Анти-Електра го открива кодот или забраната на капиталистичкиот успех кој е вкоренет во шизофрениите операции, т.е., тивко поттикнувајќи ги помрачувањата и идеолошки препишаните нагони.

Луѓето на Земјата - монструозната мајка

*Акцелерацискиот манифест*⁶ го проучувавме на семинар на Академијата за ликовни уметности во Виена. Тој започнува со тежок пасус за идните катастрофи и климатските промени. Добро разбираам дека ова се бара во еколошката одговорност, но, во исто време, премногу го активира стравот на почетокот на текстот, божем да го сврти вниманието на читателот. Заканувајќи му се на читателот и ослабнувајќи го со пророштвото на потопот, што е реторички стил широко употребуван во религиозни контексти, како на пример од Лутер. Она што е забрзано овде пред сè е катастрофизмот, се вели дека иако на човештвото му се заканува истребување, тоа каска заради значаен недостиг на идеи. Оваа ситуација потоа ќе биде поправена од супертехнологиите на акцелерационизмот, конечно оставајќи го назад капитализмот. Овде можам да помирисам шизофреничко влијание.

Што е тука погрешно? Особено сум заинтересирана за оваа значајна нехомогеност помеѓу Земјата и човештвото од која акселерационистичкиот манифест го излекува првиот аргумент, или поточно: од што го влече својот темперамент. Од каде произлегува оваа непостојаност и зошто е реторички и идеолошки профитабилно? Шизофренијата е условот под кој доменот на знаењето е постојано пресекуван од наслед-

People of the Earth - The Monstruous Mother

The accelerationist manifesto⁶ we studied in a seminar at the Academy of Fine Arts in Vienna starts with a strong passage on future catastrophes and climate change. I understand well that this appeals to ecological responsibility, but, at the same time, it massively activates fear at the gateway to the text, seemingly to catch the attention of the reader. Threatening the reader and weakening him by a prophecy of deluge is a trope or rhetorics used widely in religious contexts, for instance by Luther. What is accelerated here first of all is catastrophism while it is said that mankind, though threatened by extinction, stays behind in a significant lack of ideas. This situation then will be repaired by accelerationists' supertechnologies finally leaving behind capitalism. I get scent of a schizophrenic impact at stake here.

What is wrong here? I am especially interested in this remarkable inhomogeneity between Earth and mankind from which the accelerationist manifesto draws its first argument, or more correctly: from which it draws its temper. From where does this inconsistency emerge and why is it rhetorically and ideologically profitable? Schizophrenia is the condition under which the realm of knowledge is constantly cut up into the legacy of nature and the one of culture, man and Earth, and consequently the realm of production or reproduction into the one of the *somatic schizogame*, on the one hand, and *capitalist accelerating machines*, on the other, excluding that there would be a common ground for a value system working for both of them.

6 Nick Srnicek and Alex Williams, "#Accelerate: Manifesto for an Accelerationist Politics," in: Robin Mackay and Armen Avanessian (Eds.), #ACCELERATE. *The Accelerationist Reader* (Falmouth and Berlin: Urbanomic and Merve, 2014), 347-363.

6 Nick Srnicek and Alex Williams, "#Accelerate: Manifesto for an Accelerationist Politics," in: Robin Mackay and Armen Avanessian (Eds.), #ACCELERATE. *The Accelerationist Reader* (Falmouth and Berlin: Urbanomic and Merve, 2014), 347-363.

ството на природата и кој еден од културата, човекот и Земјата и последователно доменот на продукцијата и репродукцијата во *соматичката шизогама* од една страна и *капиталистичките забрзувачки машини* од друга страна, отфрлајќи ја можноста за заедничка основа на систем на вредности кој ќе функционира на двата плана.

Како што јас сум Анти-Електра или сум со Анти-Електра, тешко ми е да ја земам в предвид или да ја дијагностицирам Земјата, нејзината биографија, нејзиното создавање, сè додека некој не се помири со правото на Земјата да се претставува или да се искаже таа самата. Тоа што го сумирам од манифестот е дека Земјата сè уште се цитира на шизофреничен начин (како „другиот“ кој искусува проблеми со премногу CFC на пример и мора да биде помогнат од соодветни технолошки средства) кој потполно го објективизира и го сведува на „надворешна“ култура на која човекот ѝ сè уште спротиставен. *Радикално негативната паразитологија* кулминира во акселерација на ендомашините преку самоосудувањето и самоуништувањето кој е системски ефект на перверзната фигура на невротичната Електра, која ја измисли Софокле. Сакам да го посочам овој аргумент против манифестот.

Значи како може да говориме за Земјата, како може да биде поканета на пост-шизофреничен дискурс? Реза Негарестани (Reza Negarestani), Ник Ланд (Nick Land) и Робин Мекеј (Robin Mackay) се имаат справено со Земјата на уникатен начин во филозофијата. Тоа е прв пат после цела вечност Земјата да стане *протагонистот* кој го зајакнува филозофскиот дискурс во исто време да се откаже и да ја опфати танцата и да ја пренесе космологијата. Негарестани го направи тоа на исклучителен начин, фузирајќи го моделот на Фројдовиот Едипов комплекс со мета-

As the Anti-Electra I am in or with, I find it difficult to take into account or diagnose the Earth, its biography, its becoming, as long as one has not yet come to terms with an Earth's specific right to represent or express itself. What I summarize from the manifesto is that the Earth is still quoted in a schizophrenic way (as the “other“ that experiences problems - by too much CFC (chlorofluorocarbons) for instance - and has to be helped by appropriate technological means) that completely objectifies and reduces it to an “outside“ horizon culture or man still is opposed to. The *radically negative parasitology* culminating in the acceleration of the endo-machine towards self-condemnation and self-annihilation is a systemic effect of the perverse figure of the neurotic Electra Sophocles has invented. I would like to raise this point against the manifesto.

So, how can the Earth be brought in here, how can it be invited to a post-schizophrenic discourse? Reza Negarestani, Nick Land and Robin Mackay have dealt with the Earth in a way unique in philosophy. It is the first time after aeons that the Earth became *the* protagonist forcing philosophical discourse to recall and embrace simultaneously close distance and remote cosmology. Negarestani did so in an outstanding way, fusing the model of the Freudian Oedipal Complex with Bataille's metaphysics of energy ending up with what he calls the *monogamous model of the Earth and the Sun*. I would like to sum up: the Earth contains the Lithosphere, liquid metal, which slowly and inertly rotates within her, emanating a sort of hairy electromagnetic fibers, a sort of bad memory or retention she infects everything with, copying her brutally outdated biographies onto the structures of beings. The notion of Geo-Trauma coined for this context openly quotes the discussion between Freud, Ferenczi and Rank at the turn of the century, the latter being the one coding the trauma in an explicit manner whilst Freud himself

физиката на енергија на Батај која завршува со она што тој го нарекува *моногамен модел на Земјата и Сонцето*. Да сумирам: Земјата ја содржи литосферата, течен метал кој бавно и инертно се врти со неа, испуштајќи еден вид влакнести електро-магнетни влакна, еден вид лоша меморија или паметење со кое инфицира сè, справувајќи се со нејзините брутално застарени биографии во структурата на нештата. Поимот на Гео-траумата кој е скован за овој контекст, отворено ја цитира дискусијата меѓу Фројд, Ференци (Ferenczi) и Ранк (Rank) на крајот од векот. Второспоменатиот ја кодира траумата на експлицитен начин додека самиот Фројд ќе остане ограничен кон неа. Траумата е *траумата од раѓањето* за која Ранк го формира коренот на стравот, проектиран во невротичност и катастрофизам. Во случајот на Гео-траумата раѓањето не е воопшто потребно, трауматичното се пренесува само со целосниот квалитет на Земјиниот систем изложен на погубен неименуван простор. Моделот на Гео-траумата го има поништено раѓањето синонимно со репродукцијата или пролиферацијата, т.е., тоа што е очигледно забрането е *шизосомата* во смисла на Анти-Електра. Во моделот на Гео-траумата што силно се повикува на гностицизмот, човештвото е позиционирано на Земјата како какво фрлено врз надворешен простор. Со цел да се погледне на оваа слика од поширок агол, помага да се поврзе гностичкиот аргумент за Гео-комплексот. Гностицизмот ја става свеста и телото како несоваѓачки или дуалистички, претпоставувајќи дека се од различно потекло. Загубената врвка што ги поврзува телото и душите се искусува како дестабилизирачки момент и, така, исфрла многу стравови. Гностичкиот ум искусува отуѓување преку телото. Ова ги поставува основите за идните интервенции на телото и неговата постојана девалвација во историските култури на знаењето. Конечно ја постигнува целта во симболичкото уништување на раѓањето што ја прави „мајката“

would stay restrictive with it. The trauma at stake is the *trauma of birth* which for Rank forms the root of fear, projected into neuroticism and catastrophism. In the case of Geo-Trauma birth is not even needed, the traumatic is transferred just by the sheer quality of the Earth's system exposed to malign unnamed space. The Geo-Trauma model has annihilated birth synonymous with the plane of reproduction or proliferation, i.e., what is obviously banned from this model is *schizosoma* in the Anti-Electric sense. Within the Geo-Trauma model that strongly recalls gnosticism mankind is placed on the Earth as if thrown onto it from outer space. In order to look at this picture from a wider angle it is helpful to connect the gnostic argument to the Geo-Complex. Gnosticism put consciousness and the body as non-coinciding or dualistic, guessing that they are of different origin. The lost ribbon that connects body and souls is experienced as a destabilizing moment and thus fires off a whole bunch of fears. The gnostic mind experiences alienation via the body. This sets up the grounds for future interventions on the body and its constant devaluation in historical cultures of knowledge. It finally reaches its goal in the symbolic annihilation of birth that makes the “mother” a monster-signifier of privation, though, there can be little doubt, this operation puts the metaphysical notion of matrix (naming the “mother” after itself) as a major concept at disposal. Oedipality is characterized by being grounded on a “forbidden mother,” this is why, on the level of cosmology, in a paralleled action, the Earth is unlinked from mankind and becomes *latent*. Here we have Oedipus matching Electra. Electra is said to “hate the mother,” to Oedipus she is *forbidden*. In both cases the hyperlink of generational binome does not work or is somehow *switched off*. It seems as if these complexes I am talking about conceal a problem that is located on another level, namely on the plane of being-in-the-world, touching upon the relation to the Earth that is

чудовишен означител на немаштијата, но несомнено, оваа операција го става метафизичкиот поим на матрицата (именувајќи ја „мајката“ според самата себе) како главниот концепт на располагање. Едипалноста е окарактеризирана како заснована на „забранетата мајка,“ затоа, на ниво на космологија, паралелно, Земјата е отсечена од човештвото и постанува *латентна*. Овде Едип се израмнува со Електра. За Електра се вели дека „ја мрази мајка си,“ а за Едип таа е *забранета*. Во двата случаја, хипер-врската од генерациониот бином не работи или некако е *исклучена*. Изгледа дека овие комплекси за кои зборувам кријат проблем кој е лоциран на друго ниво, имено на површината од бидување-во-светот, допирајќи ја врската со Земјата која е длабоко обележана од флуидната мета-рамнотежа помеѓу свеста и телото.

Го ценам концептот на Гео-траумата на Негарестани (Negarestani) и Макеи иако не се согласувам со хипотезата дека Земјата сама влева страв во поединечни инфра-тела од нејзиниот систем. Сепак едно прашање мора да се одговори. Ако шизосомата е способна да ја чувствува состојбата на другиот, имено големото тело (објектот O) на Земјата, тогаш како да се разбере дека самата Земја се чувала себеси во негативна латенција долго време, како што е пеколот во подземјето? Ако го утврдиме будуњето на шизотелата како шизотела, тогаш што е тоа што ги уплашило толку многу што тие бараат засолниште во амнезијата? Зошто Земјата станала невидлива или *не објект* за нив? Дали нешто се случило на хипер-врската?

Од генезата на филозофијата како чекор кој ги надминува митот и драмата, апсолутната алтернатива на „*семејството*“ кое во грчката трагедија се појавува како дом на уништени индивидуи. Филозофијата може да се смета како зафат против репродукцијата – во смислата во која го претставив поимот пого-

deeply characterized by the fluid metabalance between consciousness and the body.

I appreciate Negarestani's and Mackay's concept of Geo-Trauma even if I do not agree with the hypothesis that the Earth itself infuses fear to singularized infra-bodies within its system. But still one question must be answered. If the schizosoma is able to sense the state of the other, namely the big body (object O) of the Earth, then how is it to be understood that the Earth itself has kept itself for such a long time in negative latency, as if in an underground hell? If we assert an awakening of the schizobodies sensing, what is this that terrified them so much that they took shelter in amnesia? Why the Earth became invisible or *no object* for them? Did something happen to the hyperlink?

From the genesis of philosophy as a move overcoming myth and drama it is the absolute alternative to “*family*” which in Greek tragedy appears as a home place of devastated individuals. Philosophy can be regarded itself an enterprise against reproduction - in the sense I have introduced reproduction before - exclusively interested in things that are NOT being reproduced like OUSIA or the substance, which is why it is difficult or even impossible to think of *schizosoma* properly without breaking some philosophical taboos. The concept of schizosoma is quite similar to what Deleuze had called “*Différence and répétition*,” i.e., the schizogame or schizoactivity, identified by Reza Negarestanti as the features of the Earth's Gyrocommunication and its effects of asynchronicity and fatal interferences. “*Reproduction*” is thought of as traumatic mnemonic fixation to the Earth's archaic energetic states absolutely alien to humans. Reproduction as the Earth system's major characteristic in the sense of proliferation and rhythmized generation is overlooked here, and what comes up instead is the body of the Earth itself

ре – исклучиво заинтересирана за работи кои НЕ се репродуцираат, како OUSIA или супстанцата. Затоа е тешко и речиси невозможно да се мисли правилно *шизосомата*, без да се прекршат некои филозофски табуа. Концептот на шизосомата е многу сличен на она што Делез го нарече „разлика и повторување“ (*Différence et répétition*), т.е., шизоиграта или шизоактивноста, идентификувани од Реза Негерестани како особини на Земјината гирокомуникација и нејзините ефекти на асинхронизитет и фатални пречки. На „репродукцијата“ се мисли како на трауматска мнемоничка фиксација на Земјините архаични енергетски состојби тотално отуѓени за луѓето. Репродукцијата на Земјиниот систем како нејзината главна карактеристика во смисла на пролиферација и ритмизирана генерација тука се запоставува, и она што произлегува наместо неа е телото на Земјата изведувајќи анахрони и анахронизирачки гестови на предпотопска фиксација на вистински подтела, во маската на магии кои првенствено имаат тенденција да го распадат отколку да го репродуцираат метаболизмот. Сликата на перверзната „мајка“ како слика на Земјата е само неизбежна за оваа површина. Напредокот кој се однесуваше на овој проблем, според Негерестани и Мекеј, се базира на фактот дека „мајката“ конечно е проширена во голем домен, до планетата. Отсега па натаму, психоанализата треба да ја изостави работата со физички комплекси, мора да започне да се справува со *планетарниот комплекс*. Двата комплекси, Едиповиот и Електриниот комплекс, се спојуваат во оваа точка, за која работат како маска. Но, повторно, зошто го употребуваат, на асиметричен начин, тој голем страв да се започне со шизоактивноста на Земјата, така што мора да биде „забранет“ или „мразен“ за навек? Дали постои нешто како геошок кој мора по секоја цена да се држи подалеку од децата? Гео-шокот не е провоциран од Земјата како таков. Земјата не е нешто лошо. Но, чувствителноста

performing anachronistic and anachronizing gestures of preluvia fixation on actual sub-bodies, in the guise of a sorcery that preferably tends to putrefaction rather than to reproductive metabolism. The image of the pervert “mother” as an image of the Earth is just inevitable on this plane. The progress that has been brought to this issue by Negarestani and Mackay lies in the fact that the “mother” finally is extended to the large scale, to the planet. From now on psychoanalysis has to leave behind working with psychic complexes, it must start deal with a *planetary complex*. The two complexes, the Oedipus and the Electra complex, converge at this point, for which they work like a cover. But again, why they enroll, by asymmetrical means, this tremendous fear to start schizoactivity with the Earth so that it had to be “forbidden” or “hated” once and forever? Is there something like a geo-shock that must by all means be kept away from the children? The geo-shock is not induced by the Earth as such. The Earth is not a bad thing. But it is the fragility of the homeostasis in *the link* that attracts creators, manipulators, technicians. Alienations occur constantly or are and have been actively carried out. Fragile homeostasis is what all beings share with the Earth itself.

на хомеостазата е *врската* која ги привлекува креаторите, манипулаторите, техничарите. Отуѓувањата постојано се појавуваат и се или биле активно извршени. Чувствителната хомеостаза е она што сите суштества го делат со самата Земја.

Гео- или психо-?

Сепак не е ни методолошки ниту пак епистемолошки јасно кое е доминантното ниво на референтност на овој модел: дали е ова за психо- или за геологија? Дали перверзната гео-мајка соодветствува на перверзна психо-мајка? И ако е така, како можеме ова да го протолкуваме? Зошто карактеристиките на „мајката” се враќаат како воскреснати кога Земјата се навраќа на тема филозофија? Станува очигледно дека конечно никој, ниту гео- ниту психо- не може да изнајдат решение. Она што треба да се направи е да се постигне поголем напредок во геософијата во *онтоморфологија на матрицата*.

Зачудувачки е до кој степен прикриената психоанализа е, всушност, повторно ангажирана на нивото на космологија за да се изградат базични структури за филозофска геологија. Ако ги превртиме достигнувањата на дискусијата за трауматично раѓање од крајот на векот (која може да се смета дека создава алегорична екстремна промена, дефект и војна), новиот дискурс на Земјата повторно обработува одредени психоаналитички теми според нови околности. Исто така, треба повторно да се увиди до кој степен наративот траума-при-раѓање бил синхронизиран или поврзан со одрекување или потиснување на раѓањето насочен против двигателите на репродукција, односно *жените*. Бидејќи е невозможно од аналитичка перспектива да се дијагностицира логички приоритет ниту за поддршка на психоанализата ниту за геологијата, предлагам да дозволиме дека постои сооднос помеѓу психичките и космичките структури како претходна

Geo- or Psycho-?

Yet it is neither methodologically nor epistemologically clear which one is the level of reference dominant in this model: is this about psycho- or is it about geology? Does a pervert geo-mother correspond to a pervert psycho-mother? And if so, how can this be understood? Why do the features of “the mother” return like a revenant when the Earth returns to the agenda of philosophy? It seems obvious that finally none, neither geo nor psycho, can provide a solution. What has to be done is to advance further in geosophy, in *matrixial ontomorphology*.

It is stunning to what extent clandestine psychoanalysis is actually reengaged on the level of cosmology in order to build founding structures to philosophical geology. In turning around and inverting the achievements of a fin de siècle discussion on traumatic birth (which might be, by the way, considered to form an allegory of extreme change, breakdown and war) a new discourse on Earth brings up again some major psychoanalytical topics under new conditions. By the way, it has to be looked at again to what extent the trauma-of-birth narrative was synchronized with or linked to the denial or suppression of birth directed against the agents of reproduction, i.e., *women*. As it is impossible from an analytical perspective to diagnose a logical priority either in favour of psychoanalysis or geology, I propose to just let this relation between psychic and cosmic structures exist as a prior symbolic interdependence (if not coincidence) of relevance for philosophical intuition - which is of course not to be mixed up with a correlationist argument. This is *not* a correlationist argument. It is a metaphysical argument, one that has not yet been fully unfolded. The complexity of the geo-psycho junction actually challenges philosophy to expand beyond its scholarly limits.

символична меѓузависност (ако не и коинциденција) од значење за филозофската интуиција – која се разбира дека не треба да се меша со корелативна полемика. Ова *не е* корелативна полемика. Ова е метафизичка полемика која сè уште се нема целосно развиено. Сложеноста на овој гео-психо- спој всушност ја предизвикува филозофијата да се прошири подалеку од своите научни ограничувања.

Така, ако не може да утврдиме како филозофското лажно верување во теоријата на психоаналитичката траума се претставува како „вистинско” или „точно,” шизосоматскиот аргумент кој се однесува на пророчкиот тон може тука да придонесе да додјеме до заклучок. Повторното претставување на метафизичката аргументација со психоаналитичка, означува промена на стилот на аргументацијата од една страна, но, од друга страна, може да се разбере и како *епистемиолошки итен повик*. Спротивственоста, „стандардот за размена” (да го цитирам Бодријар) помеѓу психологијата и космологијата, не е нов, но во однос на прашањето „Како да говориме за Земјата?” посочува дека дефинитивно критичко мислење, како когнитивен термин кој се конфронтира со системот на Земјата, е невозможно. Може е точно во смисла на Антропоцената дека нема ниедно место на Земјата коешто не носи човечки (технолошки) отпечаток. Но, исто така, нема ни ниедно место на човекот кое не го носи отпечатокот на Земјата.

Пророчкиот тон на Анти-Електра е со стишен, непотенцијализиран, преносителен однос со којшто во исто време се зборува за Земјата, а и таа зборува. Пророчкиот тон на Анти-Електра е точен доколку таа е *внатрешната страна* на светот на *мајката*, и е начелото на нејзината економичност и нејзината човечност, а во исто време и пред-човечност, откривајќи го човечкиот код на внатрешно поле кое се разликува и поврзува со останатите. Како мозокот одеднаш да се

So, as far as it cannot be decided how philosophical fiction on the backdrop of a psychoanalytical trauma theory makes itself “real” or “true,” the schizosomatic argument concerning the oracular tone may here make its point. The re-presentation of a metaphysical argumentation by a psychoanalytical one marks a change of style in argumentation on the one hand, but on the other it can be understood as an *epistemological emergency call*. The juxtaposition, respectively the “exchange standard” (to quote Baudrillard) between psychology and cosmology, is not new, but with respect to the question of “How do we speak the Earth?” it indicates that a definitely critical position in cognitive terms confronting the Earth’s system is impossible. It may be true in terms of an Anthropocene that there is no single spot on Earth that does not bear a human (technological) fingerprint. But there is not a single spot on a human that does not bear the Earth’s fingerprint as well.

Anti-Electra’s oracular tone is a lowered down, depotentialized, mediumistic position from which the Earth is at the same time spoken of and spoken by. Anti-Electra’s oracular tone is true insofar as she is *interior* to the world of the *mother*, being the principle of her economies and her being-human and at the same time pre-human, unfolding the human code to an inside field distinguished from and linked to the rest. It is as if the brain all of a sudden would remember that it’s complicated architecture and function depend on the emergent structures the Earth powers its “brain” from, operating within and downwards the gravitational and electromagnetic fields. By sensing the polar cooperation between the geo- and human organs, between the brain of the Earth and the human brain, Anti-Electra’s geo-oracle type is delivered by an organo-noetic set profiting from the body’s expertise not in an excentric but in an incentric mode: by the system’s high-tech forces. The oracular tone is being expressed, inside out. The

сетил дека неговата конструкција и функција зависат од новонастанатите структури преку кои Земјата го напојува својот „мозок,” дејствувајќи во внатрешноста и удолу гравитационите и електромагнетни полиња. Чувствувајќи ја поларната соработка помеѓу гео- и човечките органи, помеѓу мозокот на Земјата и човечкиот мозок, гео-пророчкиот вид на Анти-Електра доаѓа на свет преку органо-нетската насока придобивајќи од телесната експертиза не на ексцентричен, туку на инцентричен начин: преку високотехнолошките сили на системот. Тонот на пророчиштето се одразува од внатре нанадвор. Шизотелото е орган на вистината. Тоа е орган на гео- или космоистината.

Зошто тогаш пророчкиот тон е побитен или дури супериорен во овој случај?

Продукција/репродукција на системски вредности

Пророчкиот тон на шизоматската Анти-Електра наликува на призивот на Аријадна, тоа е примамлив тон кој присетува на бесконечната складност на сите тела репродуцирани во оваа матрица на Земјата. Пророчиштето на Анти-Електра ја поправа репресијата на раѓањето, втемелувајќи го во комплементарните техники на уметност и јазик што го поткопуваат и одложуваат одвикнувањето. Тоа е тон кој се протега низ времето како нишка која води низ репродуктивните бранови на Земјата. Репродуктивниот звук на матрицата е електричен, го усогласува шизоматскиот тон на Анти-Електра и не е ништо друго освен техно-коментар на биноминална *ancestralité*. Токму оваа репродуктивно-пулсирачка молекуларна звучна машина што станува активна во пророчиштето на Анти-Електра, звукот на микро-макро оргули чија тастатура е наместена со неколку типа на часовници бројачи. Спецификацијата на системите на Земјата и нивната врска со космички односно галактички ка-

schizobody is an organ of truth, it is an organ of geo- or cosmotruth.

So, why again, the oracular tone claims importance or even primacy here?

Production/Reproduction Value Systems

The oracular tone of the schizosomatic Anti-Electra resembles Ariadne's thread, it is an alluring tone recalling the infinite coherence of all bodies reproduced within the matrix of the Earth. Anti-Electra's oracle repairs the repression of birth, grounding it in the complementary techniques of art and language that subvert and suspend weaning. It is a tone extended through time like a thread leading through the reproductive waves of the Earth. The reproductive matrix's sound is electric, tunes in Anti-Electra's schizosomatic beat being nothing other than a techno comment on binominal *ancestralité*. It is this reproductive-pulsing molecular sound machine that becomes active in Anti-Electra's oracle, the sound of a micro-macro organ whose keyboard is set up with multispecies registers. The Earth system's specificities and their relation to cosmic, respectively galactic, features have to be diagnosed from its or her reproductive drives which deal with ultimate capital and its ultimate site, MATRIX MAIOR, combining the innerterrestrial arrangements of multispecies cohabitat, coenobium and biotopic concurrence with the infinite differentiation of coagulated and dispersed bodies and sub-bodies derived from them. The Earth itself works as an encounter zone of at the same time reproduced and varied, combined and put together beings, from the inside and outside of it. The fibers of the Earth's rotational electromagnetic field spread out widely turning around the plus and minus poles stabilizing altogether the system's enormous mass within gravitation. Electricity itself is a schizosomatic

рактеристики мора да бидат дијагностицирани од неговите или нејзините репродуктивни нагони кои се однесуваат на ултимативниот капитал и неговата ултимативна територија, matrix maior, комбинирајќи внатрешноземски елементи на повеќе видови кои кохабитираат кенобиотска и биотопна појава со бесконечна диференцијација на коагулирани и расфрлани тела и полутела кои произлегуваат од нив. Самата Земја функционира како зона во која се среќаваат репродуцирани и разновидни, а во исто време и комбинирани и склопени суштества одвнатре како и однадвор. Нишките на ротационото електромагнетно поле на Земјата се протегаат нашироко и се вртат околу позитивниот и негативниот пол, целосно стабилизирајќи ја огромната маса на системот во рамките на гравитацијата. Самиот електрицитет е шизосоматичен израз-екстаза, изветреан од тонусот на тековната клеточна и електронска шизоактивност. Матрицата на репродукција е фиксирана на Земјата распространет околу гравитационата орбита, и коегзистира до таа мера со неа, испреплетувајќи се во двојно врзани нишки, создавајќи тензија кај секоја одвоена или поделена честичка. Надворешната густина на Земјата (кората) служи да ја стабилизира гравитацијата и задржувачкиот принцип на Земјата, поврзувајќи ја површината и центарот на директен и експлозивно-имплозивен начин. Ваквиот тип на односи (внатрешно-надворешен, површинско-длабински, цврста-течна состојба, водена или маслена состојба, молекуларно-моларна, предци-современици, внатрешноземски- надворешноземски итн.) го карактеризира системот.

Создавачката криза е цитирана во акселерационистичкиот манифест кој вели:

Суштинскиот метаболизам на капитализмот искува економски раст со конкуренција помеѓу по-

expression-ecstasy, evaporated by the tonus of ongoing cellular and electronic schizoactivity. The matrix of reproduction is fixed onto the Earth to the extent of the gravitational orb, it is co-extensive with it, intertwining or double-helizing strings and providing tension to any schized or split up particles. The Earth's excentric density (the crust) serves to stabilize gravitation and the Earth's hold-on principle, linking surface and center in a direct and explosive-implosive way. This type of relations (inside-outside, surface-depth, solid state-fluid state, water-oil-continua, molecular-molar, ancestors-contemporaries, intraterrestrials-extraterrestrials, etc., etc.) characterizes the system.

The crisis of production is quoted in the accelerationist manifesto as follows:

The essential metabolism of capitalism demands economic growth, with competition between individual capitalist entities setting in motion increasing technological developments in an attempt to achieve competitive advantage, all accompanied by increasing social dislocation. In its neoliberal form, its ideological self-representation is one of liberating the forces of creative destruction, setting free ever-accelerating technological and social innovations.⁷

The type of production referred to is exclusively capitalist production, the reproduction referred to is reproduction of capital. If accelerationism is "an experimental process of discovery within a universal space of possibility" it is crucial to think of a turning point in the distribution of value and in reproduction.

Anti-Electra says that the simulation of reproduction by capitalist production/reproduction in itself is a

7 Williams and Srnicek, "#Accelerate," 351.

едини капиталистички ентитети покревајќи нови технолошки развојоти во обид да постигне конкурентна предност, дополнета со зголемена општествена дислокација. Во својата неолиберална форма, неговиот идеолошки самоприказ е тој кој ги ослободува силите на креативна деструкција, ослободувајќи ги постојано забрзаните технолошки и општествени иновации.⁷

Овој тип на производство е исклучиво капиталистичко производство, а производството се однесува на репродукција на капитал. Ако акселеризмот е „експериментален процес на откритие во универзалниот простор на можности,” клучно е да се размислува за моментот на пресврт во дистрибуцијата на вредности и репродукцијата.

Анти-Електра вели дека симулацијата на производство од страна на капиталистичката продукција/репродукција сама по себе е симптом кој што ја означува анулацијата на раѓањето како централен дел на систематските практики на Земјата. Симулацијата ја симулира пред сè врската што е основана од шизомата. Приказната завршува со познатата девалуација на *роденото* во корист на *направеното*. Не е залудно што наративот за траумата при раѓање и капитализмот, феминистичкото движење и техно-електричната револуција се повеќе или помалку синхронизирани движења. Анти-Електра предлага да се сруши капитализмот и да се вратиме на систем од вредности кои ѝ претходат и се паралелни со капиталистичката продукција. Отуѓениот закрепнува со терапијата на Анти-Електра.

Како што пишува Бодријар во својата револуционерна книга од седумдесеттите насловена „Симболична размена и смрт,” проблемите кои се вкоренети во

symptom signifying the annulation of birth at the core of the Earth's systemic practices. This simulation simulates firstly the hyperlink that is established by schizosoma. The story ends by the known devaluation of the *born* in favour of the valuation of the *made*. It is not for nothing that the birth-trauma-narrative and capitalism, the feminist movement and the techno-electric revolution are more or less synchronized moves. Anti-Electra proposes to subvert capitalism in returning to a value system preceding and paralleling capitalist production. The alienated recovers by Anti-Electric therapy.

As Baudrillard puts it in his ground-breaking book from the seventies entitled *Symbolic Exchange and Death*, the problem is rooted in the short-circuit between the plane of human production and the plane of production of goods is embracing a set of inflational signs and codes that consumes and annihilates not only life but death. His remark that even death is suspended refers to what I have said before, namely that the birth or matrixial schizosomatic activity is devaluated and annihilated in this speeded up circuit. It is high time to put another level, a third one, back on the agenda, namely matrix maior (according to Paracelsus who talks about a matrix maior and a matrix minor⁸), anchoring both the human field of production and capitalist, i.e., technical, industrial and alchemic reproduction and pinning it down to its primal condition. As long as the matrix maior, i.e., the reproductive matrix of life is left out or banned from metaphysics, the human field remains exposed exclusively to the circulation between the two other planes, the human field and the capitalist production and their reciprocal exchange standards

7 Williams and Srnicek, “#Accelerate,” 351.

8 Lucien Braun, “L'idée de ‘Matrix’ chez Paracelse,” in : Heinz Schott and Iliana Zinger (eds.), *Paracelsus und seine internationale Rezeption in der frühen Neuzeit. Beiträge zur Geschichte des Paracelsus* (Leiden: Brill, 1998), 17.

краткиот спој помеѓу рамништето на човечкото производство и рамништето на производство на добра вклучува и збир на инфлациски знаци и кодови кои што ги проголтава и уништува не само животот, туку и смртта. Неговата забелешка дека дури и смртта е суспендирана се однесува на тоа што го спомнав претходно, а тоа е дека раѓањето на матриксијалната шизосоматска активност е девалвирана и уништена во ова забрзано коло. Време е да се вклучи и следно, трето ниво во планот, а тоа е *matrix maior* (според Параклесус кој говори за *matrix maior* and a *matrix minor*),⁸ поткрепувајќи го човечкото поле на производство како и капиталистичкото, односно техничкото, индустриското и алхемиското производство и сведувајќи го на својата примитивна состојба. Сè додека *matrix maior*, односно репродуктивната матрица на животот е изоставена или забранета од метафизиката, човечкото поле е изложено исклучиво на циркулацијата помеѓу двете други полиња, човечкото поле и капиталистичкото производство и нивните реципрочни стандарди на размена кои *претпочитаат симулација пред постоење*. Поврзувањето со *matrix maior* [виша матрица] може да се случи под два условия: првиот, двата реда на омраза и забрана се суспендирани како онтолошки принципи. Забелешка: На планетарната скала Едиповиот комплекс е помалку драматичен од комплексот на Електра, бидејќи се однесува на начела и антиначела („не смееш да ја посакуваш мајка ти“), додека комплексот на Електра се однесува на љубов и омраза („ќе ја мразиш мајка ти“ кој воведува растроен сооднос како *утврден однос*). Второ, според условот на тековната автономизација на отуѓувањето на Земјата активностите ќе бидат помалку вирусни.

preferring simulation to being. Connecting to matrix maior can take place under two conditions: first, the two orders of hate and ban are suspended as ontological principles. Note: on the planetary scale the Oedipus Complex is less dramatic than the Electra Complex, as it deals with norms and antinorms (“you must not desire your mother”), while the Electra Complex is engaged with love and hate (“you will hate your mother,” which introduces a disturbed relation as if it is *given*). Second, under the condition of an ongoing autonomization of the Earth alienation processes will be less viral.

Matrix maior, as Paracelsus puts it, is at the same time as exterior to the human field as it is intimate to it. It is the level by which value as a principle, as far as it is equal to life on this planet, is generated. It is as much condition of any kind of production as it is exterior and interior to it, firing reproduction and any outfalls or effects of the mimetic and simulative type. Cutting it off from these productive activities, the human level is closed up within capitalist economies, committing blasphemy against schizosoma (which would, funnily enough, constitute an actual blasphemy against blasphemy because the appearing of the matrix to this logic is already a blasphemous ontological principle, namely a *not-god but all-creating*).

Thus it may be understood what I have mentioned before, according to Arantzazu Saratzaga Arregi, that the *monstruous mother*=latency of the mother is a sign of the loss of or suppression of the matrix maior⁹. Capitalist production pretends to produce while in fact it only transforms matter from the schizosomatic genus/

8 Lucien Braun, “L’idée de ‘Matrix’ chez Paracelse,” in : Heinz Schott and Iliana Zinger (eds.), *Paracelsus und seine internationale Rezeption in der frühen Neuzeit. Beiträge zur Geschichte des Paracelsus* (Leiden: Brill, 1998), 17.

9 See Arantzazu Saratzaga Arregi, “Girl. A Paradigmatic Example of Evolutionary Disobedience,” in: Elisabeth von Samsonow (ed.), *Epidemic Subjects. Radical Ontology* (Zürich und Berlin / Chicago: diaphanes / Chicago University Press, forthcoming).

Matrix maior, како што ја нарекува Парацелсус, во исто време е надворешна кон човековото поле колку што е и интимна. Тоа е на ниво кое го вреднува како принцип, колку што е еднаков на животот на оваа планета, тој е создаден. Тоа е услов на какво било производство како што е надворешен и внатрешен на него, отпуштајќи репродукција и истекувања или ефекти на имитаторскиот и симулативниот тип. Сечејќи го од овие продуктивни активности, човековото ниво е заведено во капиталистичките економии, обврзувајќи се на богохулењето против шизосомата (што, доволно интересно, ќе сочинува вистинско богохулење против богохулењето бидејќи појавата на матрицата на оваа логика веќе е безбожен онтолошки принцип, имено *не-бог но сè-создател*).

На тој начин може да се разбере она што погоре го споменав, според Arantzazu Saratzaga Arregi, дека *монструозната мајка* = латентност на мајката е знак на загубата на или потиснувањето на *matrix maior*.⁹ Капиталистичкото производство се преправа дека создава додека всушност само ја трансформира во добра состојбата од шизосоматскиот вид/ *matrix maior*, криејќи го нивното материјално потекло. Разграбувањето на планетата лежи точно во логиката на потиснување на *matrix maior* која е – според логиката на капиталистичкиот краток спој – отсутниот, невредниот, прикриен во сфера каде се важи само едно прашање: како да се употребуваат нештата и суштествата како продукти. Кај Електра, нејзината невредност е изразена со длабока неудобност. Но во Анти-Електра, *не-вредното станува означител*.

matrix maior into goods dissimulating their material origin. Plundering the planet lies exactly within the logic of a suppression of *matrix maior* which is - according to the logic of the capitalist short circuit - the absent, the non-value, dissimulated within a sphere where only one question counts: how to use things and beings as commodities. In Electra, her non-value is still expressed by deep discomfort. But in Anti-Electra *the non-value becomes the signifier*.

Electricity High Speed

It is not for nothing that Electra is called after the bright sparkle that springs up from amber when being rubbed, becoming *electric*. Anti-Electra's voice, the oracle tone, is the electric song (much like Walt Whitman has called it in *Leaves of Grass*). Electricity itself is the self-balancing effect of irritated schizosoma, producing interferences within online ontology. Electricity is neither subject, nor object, it is a state of schizosomatic tension. Electrification is everywhere, a sub- or intrinsic activity of the schizosoma. The electric path is the accelerationist highway. By complicity with the "Electra particles," the electrons, the schizosomatic intrudes the capitalistic system, drives the stock exchange computers, switches on and off, turns on communication, reconnects. There is almost nothing in capitalism that would not depend on her. The electronic is the manifestation of the schizobody's omnipresence, and even if still there are doubts about an ongoing accelerationist process, we went already pretty far. The difficulty of critique results from Electra's electronicity that has taken over: the "bad" and the "good," everything is driven by it. But an end of electricity and electronicity would not lead to a reestablishment of the pre- or postcapitalist condition, but indicate a remarkable shift within or a breakdown of the Earth's system. To put it clearly, Anti-Electra is a major technician, at the same time too slow and too

9 See Arantzazu Saratzaga Arregi, "Girl. A Paradigmatic Example of Evolutionary Disobedience," in: Elisabeth von Samsonow (ed.), *Epidemic Subjects. Radical Ontology* (Zürich und Berlin / Chicago: diaphanes / Chicago University Press, forthcoming).

Елецрицитс Хигх Спеед

Не е залудно Електра е именувана според светлата искра која однекаде се појавува кога ќе се протрие килибарот, станувајќи *електрична*. Гласот на Анти-Електра, тонот на пророчиштето е електричната песна (како што ја нарече Walt Whitman во *Leaves of Grass*). Самата електричност е само-балансиранот ефект на иритираната шизосома, произведувајќи пречки во онтологијата. Електрицитетот не е ниту субјект ниту објект, тој е состојба на шизосоматска тензија. Електрификацијата е насекаде, под- или внатрешна активност на шизосомата. Електричниот пат е акцелерационистички автопат. Под комплексноста со „честичките на Електра,“ електроните, шизосоматското се наметнува во капиталистичкиот систем, ги управува компјутерите на берзата, ги вклучува и ги исклучува, вклучува комуникација, повторно се поврзува. Речиси нема ништо во капитализмот што не би зависело од неа. Електронското е манифестацијата на сеприсутноста на шизотелото и, ако сè уште постојат сомнежи за актуелниот акселерационистички процес, ние веќе отидовме предалеку. Тешкотијата на критичките резултати од електрониката на Електра го имаат преземено текот: „доброто“ и „лошото,“ сè е водено од него. Но крајот на електрицитетот и електроничноста нема да доведе до возобновување на пред- или посткапиталистичкиот услов, но ќе навести значаен пресврт во или дефект на Земјиниот систем. Да бидам појасна, Анти-Електра е голем техничар, во исто времеч пребавна и пребрза. Каква што е, да ги цитирам Делез и Гуатари за девојката што скитала наоколу преку многу простори, таа е бавна и доцни. Но, во поглед на тоа како е чекана, таа е неверојатно брза, секогаш и секаде стигнува точно во моментот кога се откажале од неа. Премногу брза премногу бавна внатре надвор. Ова пророштво е вистинито.

fast. As she is, to quote Deleuze and Guattari about the girl, wandering around through too many spaces, she is slow and late. But in regard to how she is waited for, she is incredibly fast, always and everywhere arriving right at the moment she was given up. The too fast too slow inside outside. This oracle is real.

Станимир
Панајотов¹
во разговор
со Елизабет
вон Самсонов

Земјата нè бара²

Биографска белешка

Станимир Панајотов е докторанд на Катедрата за родови студии, Централен европски универзитет, со специјализација во средновековни студии. Неговите главни интереси и придонеси се во современата и феминистичка философија, родови студии, квир теорија, критичка теорија и автонимистичкиот марксизам. Неговата работа посебно вклучува неоплатонизам, не-философија, спекулативен/нов реализам и нов материјализам.

Станимир Панајотов: Со оглед на тоа што имате работено на различни полиња: архитектура и брачни прописи, а најактуелната работа за која Ви даваат почит е тотемизам и шизогамија, а за кои ќе зборуваме подоцна - ќе може ли да ги синтетизирате Вашите пошироки идеи? Која е темата која се проникнува низ сите овие работи и која ги обединува? Дали гледате континуитет меѓу овие различни области на интерес?

Елизабет вон Самсонов: Јас ја разбираам мојата работа како комплементарна и компензирачка.

1 Овој разговор се одвиваше на 21 август 2015 г. во Белград, Србија во рамки на Летната Школа за сексуалност, култури и политики 2015 (Summer School for Sexualities, Cultures and Politics) на Факултетот за медиуми и комуникации, Универзитетот Сингидунум.

Stanimir
Panayotov¹
in Conversation
with Elisabeth
von Samsonow

We Are Wanted by the Earth²

Bionote

Stanimir Panayotov is a PhD candidate at the Department of Gender Studies, Central European University, with a specialization in Medieval Studies. His main interests and contributions are in continental and feminist philosophy, gender studies, queer theory, critical theory, and autonomist Marxism in particular. His ongoing work includes more specifically Neoplatonism, non-philosophy, speculative/new realism and new materialism.

Stanimir Panayotov: Given that you have worked on quite different fields - architecture and marriage regulations, and the most current work for which you are gaining significance is totemism and schizogamy, of which we will speak later - can you try to synthesize your broad ideas so far? What is the thread that runs through all of these, and what unites them? Do you see a continuity between these differing areas of interest so far?

Elisabeth von Samsonow: I understand my work as complementary and compensatory one. I was trained

1 This conversation took place on 21 August 2015 in Belgrade, Serbia, in the context of the Summer School for Sexualities, Cultures and Politics 2015, at the Faculty of Media and Communications, Singidunum University.

Школувана сум во филозофијата на Доцната антика и Доцна средновековна/Ренесансна филозофија, области кои изгледаат навистина далечни од моменталните мејнстрим филозофии, теории и дискурси. Сметам дека сè уште е важно од овие перспективи да се придонесе кон современите дебати и да се влијае на нив, за тие да бидат помалку слепи и да станат покомплетна слика. Две илјади години се кратко време да се прегледа историјата на мислата. Мојата работа е како социјална работа и кога ќе погледнам на што сум работела во изминатите десет години (од раните 90-ти), сфаќам дека конечно има смисла да се работи оваа работа на компензација, да се погледне другата страна и да се избалансира. Сега кога се соочуваме со премин во концептуализациите на филозофијата, битно е да се имаат други опции, да се најдат различни линии. Она на што јас имам работено како социјален работник во различни области – научни истражувања од областа на Ренесансата, антропологија на уметност, феминизам, психоанализа, историја на уметност, епистемологија - отсекогаш бил овој компензирачки аспект и мислам дека има сè повеќе смисла. Такашто може да се каже дека имам цел куп идеи и ги составувам делчињата. Помалку стануваше збор за тоа да се поправи и пресврти современиот дискурс, отколку да се вгради во поширок хоризонт, да се согледаат слабостите и да се најде лекот или продуктивниот медикамент, ако сакате.

СП: Ќе преминам на група прашања кои се однесуваат на вашата работа во *Anti-Electra* и до кој степен ова дело е или не е надоврзување на Делез (Deleuze) и Гатари (Guattari). Со оглед на поднасловот на *Anti-Electra, Totemism and Schizogamy* (*Anti-Electra, Totemism and Schizogamy*), се прашував дали правите паралелна опозиција или чиста опозиција помеѓу тотемизмот и капитализмот од една страна,

in philosophy of Late Antiquity and Late Medieval/Renaissance philosophy, in fields that seem really distant from the current mainstream philosophies, theories and discourses. I think it is still important to contribute from these perspectives to contemporary debates and infect them, so that they will be less blind, become a more complete image. Two thousand years are a short time to overlook in the history of thought. My work is like a social work, and when I look at what I did over the last 10 years from the early 90s on - I find that it finally makes sense to do this compensatory work, to sit on the other side of the boat to balance it out. Now that we face a broad shift in conceptualizations of philosophy, it is important to have other options, find different lines. This sort of work I have done as a social worker in different areas - Renaissance scholarship, anthropology of art, feminism, psychoanalysis, art history, epistemology - it has always this compensatory aspect, and I think it makes more and more sense. So I have, you can say, a bucket filled with ideas and I am putting the pieces together. It was less the endeavor to correct the contemporary discourse and turn it around, but to embed it in wider horizon, to look where the weak points are and bring the medicine, or the productive drug, if you like.

SP: I am moving to a set of questions dealing with your work in *Anti-Electra* and to what extent this work is or is not a rejoinder to Deleuze and Guattari. Given the subtitle of *Anti-Electra - Totemism and Schizogamy*, I was wondering if you are making a parallel opposition or a pure opposition between totemism and capitalism, on the one side, and schizophrenia and schizogamy, on the other? And if this is so, to what extent did you want at all to mirror the anti-psychoanalytical project of Deleuze and Guattari of rendering psychoanalysis obsolete and expose Oedipus for what they claim he is - a keeper, a sort of cruel theater of melting the differences?

и шизофренијата и шизогамијата од друга страна? И ако е така до кој степен сакате да воспоставите одраз на анти-психоаналитичкиот проект на Делез и Гатари кој ја сведува психоанализата на одвишна и го изложува Едип како – чувар, еден вид суров театар на топење на разликите?

ЕвС: Повторно, дури и *Anti-Electra* е комплементарна на работата на Делез и Гатари и не би постоела без овој изговор. Тоа што тие се обидуваат со уништување на едиповиот комплекс преку повеќе различни параметри, или она што го даваат како придонес кон политиката на субјективација (subjectivation) - сакав да ја направам истата работа, да ја создадам целосната слика од другата страна на месечината- станува збор за неговата женска верзија. Интересно, ама ова дојде подоцна, 40 години по *Anti-Oedipus*. Да истакнам и дека не беше можно само да ги земам идеите на Делез и Гатари и само да го сменам подметот - од *тој* во *таа*. Одненадеж, имаше *премногу работи да се сменат*. Не беше само изминатото време и променетите параметри. Се покажа дека за мене ова е многу поголем проект отколку уништувањето на Едиповиот комплекс, тоа е тековна анализа која поврзува многу различни хоризонти. Јас ја следев оваа трага, како што велите, на „ставање крај на психоанализата“ или тесната форма на нејзино разбирање. Сепак ги земав сериозно идеите на Делез и Гатари, тоа што тие го развија во *Илјада платоа (A Thousand Plateaus)*: дека движењето на идната субјективност ќе помине преку станување-жена, станување-девојка, станување-животно, станување-молекуларна. Ова го сфатив *многу сериозно* и се обидов да ги развијам сите импликации. На некој начин, ова отвора речиси тотално различен тип на мисла, би рекла - лиминална работа, работа на работ.

ЕвС: Again, even the *Anti-Electra* is being complementary to the work of Deleuze and Guattari and it would not exist without this pretext. What they try to do with destructing the Oedipus complex through a number of different parameters, or what they bring to the politics of subjectivation - I just wanted to do the same thing, creating the full picture from the other side of the moon - it is about the feminine version of it. Funnily enough, this came late, forty years after the *Anti-Oedipus*. And notice that it was not possible to just take up Deleuze and Guattari's ideas and just change the subject - from *him* to *her*. There were *too many things to change* all of a sudden. Not only time had passed and changed parameters. For me it turned out to be a much bigger project all of a sudden than the destruction of the Oedipus complex, it is an ongoing analysis that connects a lot of different horizons. I was following this trace of, as you said, “putting an end to psychoanalysis” or the narrowly understood form of it, nevertheless I took Deleuze and Guattari's ideas seriously, what they had developed in *A Thousand Plateaus*: that the movement of future subjectivity will pass through becoming-woman, becoming-girl, becoming-animal, becoming-molecular. I took this *very seriously*, and tried to unfold all implications. In a way, this is already opening a completely different type of thought, I would say - it is a liminal work, a work on the edge.

SP: So your work steps out already from the domain of *Anti-Oedipus*, which leads me to my next question. Can you try to synthesize the transition from the figure of Electra through what is Anti-Electra to the schize, which is the Deleuzo-Guattarian concept instead of the psyche, and how do you jump to the concept of schizogamy? Later on we will come back to schizosoma.

СП: Значи Вашата работа излегува од доменот на *Anti-Oedipus*, што ме води до следното прашање: Дали можете да се обидете да ја синтетизирате транзицијата од сликата на Електра преку она што е Анти-Електра во однос на шизо, што е концептот на Делез и Гатари на местото на психата и како доаѓате до концептот на шизогамията? Подоцна ќе се направатиме на шизосомата (schizosoma).

ЕвС: Како што претходно реков, поднасловот на *Anti-Electra* некако се однесува на *Anti-Edip*, со тоа и драматично го менува. Од една страна, тоа е како пародија бидејќи има нешто за тотемизмот... (Се смее)

СП: Јас не мислам дека е пародија, но интересно е што вие така го нарекувате...

ЕвС: Можеби го има овој забавен аспект, исто така, зошто да не. Но, има и многу сериозна страна бидејќи шизофренијата, која е главниот проблем за *Anti-Edip*, се однесува на програмата на капитализмот што влијае на свеста на начин што таа станува неспособна да се справи со самата себе и станува *отуѓена*. Шизофренијата е *отуѓување*, де-автономизација. Свеста се поделува и е нехомогена во себе, дел од неа е повлечен од самата себе. Ова е шизо-концептот на *Anti-Edip*. и се прашував, кој вид на *шизо* може да биде женски во *Anti-Electra*?! Сакав да гледам на *шизо* од друга гледна точка, женската шизо-антитеза - и завршив со *тотемизмот*. Тотемизмот е *телесна пракса*, исто е средство на создавање група, претставува општествена пракса, тој е *социјална техника управувана од тела*. Шизогамията - идеја што ја преземав од биологијата – е неговиот прв логичен закон. Многу ме интересираа брачните закони, тие имаа аспект на откровение за мене. Што

ЕвС: As I said before, the subtitle of *Anti-Electra* somehow refers to, of course, that of *Anti-Oedipus*, changing it dramatically. On the one hand it is like a parody, because it has something about totemism... (laughs)

СП: I did not think it is a parody but now it is interesting you are saying that...

ЕвС: It may have this funny aspect, too, why not. But it has a very serious side of it, because schizophrenia, which was the major issue for *Anti-Oedipus*, was addressing the programme of capitalism affecting consciousness in a way that it is not able to cope with itself anymore, it gets *alienated*. Schizophrenia is alienation, de-autonomization. Consciousness gets split and inhomogenous in itself, part of it is withdrawn from itself. This is the schizo-concept of *Anti-Oedipus*. And I was wondering, what type of *schize* might be the feminine one in *Anti-Electra*? I wanted to look at the schize from another point of view, from feminist schizo-antithesis - and I ended up with *totemism*. Totemism is a *bodily practice*, it is also a means of creating a group, it is a social practice, it is a *social technique operated by bodies*. Schizogamy - a notion I appropriated from biology - is its first logical law. I was very interested in marriage rules, they had a revelatory aspect for me. What makes the glue in a social system, what lies the ground to build societies? This is expressed by the rules of how to couple, and it is necessary to understand this. It is a logic of immediate social impact. If you then combine totemism with a certain marriage rules, as it has been done by anthropologists, namely by exogamy, this is already an important step. The *exo* is important, but it is not enough. What may exogamy mean in the case of *Anti-Electra*? The *exo-pole* is split up into two positions. *Anti-Electra* leaves the concept of coupling behind, leaves the

го прави сврзното ткиво во еден општествен систем, што лежи во основата на градењето општества? Ова е изразено во правилата на воспоставување двојка и е потребно да се разбере.

Тоа е логиката на непосредното општествено влијание. Ако го комбинирате тотемизмот со одредени правила за бракот, како што го прават тоа антрополозите, имено на егзогамијата, тоа е веќе значаен чекор. Егзо (the *exo*) е важно, но не е доволно. Што може да значи егзогамијата во случајот на Анти-Електра? Полот на егзо е развоен на две позиции. Анти-Електра го напушта концептот воспоставување двојка, ја остава зад себе двојната машина. Егзогамијата станува шизогамија – но како што може да видите, станува збор за друг вид на шизо, а не за антиедипалниот вид.

СП: На едно место во *Анти-Електра* велите: „Анксиозноста од губењето на сексуалните органи произлегува од заканата од губењето меморија поврзана со претсвесното, пред-едиповското. Сексуалниот код на амнезијата го прикрива фактот дека потеклото на човекот е изгубено во темнината што самата по себе е културен производ.”² Се прашував, во контекстот на поврзаноста што ја правите помеѓу пред-едиповското, претсвесното и мајчинското, дали со фигурата на Анти-Електра го напуштате просторот на грчка драма? Ова е претпоставка, но мислам дека проблематиката на мнемотехниката е толку тесно поврзана со структурата на нешто како пред-грчка трагедија. Овде мислам посебно на местото каде велите дека „Електра не вреди да ја прогонуваш, ма-

dual machine behind. Exogamy becomes schizogamy - but as you see, there is another type of schize at stake than the Anti-Oedipal one.

SP: You say at some point in *Anti-Electra*: “The anxiety of losing sex organs covers the threat of a loss of memory related to the preconscious, the pre-Oedipal. The sexual code of amnesia conceals the fact that the origins of a person are lost in a darkness that is itself a cultural product.”² I was wondering, given the context of connections you are making between the pre-Oedipal, the pre-conscious and the maternal, with the figure of Anti-Electra are you leaving the space of Greek drama? It is a speculation, but I thought the problematic of mnemotechnics is so closely tied to the structure of something like a pre-Greek tragedy. Here I mean especially that place where you say that “Electra is not worth haunting, that it is always the male that gets banished and then returns as proto-repressed.” If this is the case, is not your project already starting from an overcoming of schizoanalysis directly, and plunging into the schizogamic phase of the ontology of the schizosoma - as a historical phase?

EvS: I am leaving the space of the Greek drama but still use some of its notions. I do not want to just invalidate it, but see what it dissimulates. The drama is like a surface that makes invisible something that has been or might be imagined behind. Greek dramatists were propagandists - this is propaganda literature. What they are telling is neither real nor a myth, it is *propaganda*. You have to do with it what a good philologist does when making conjectures, guessing what is left out. I address the plane of Greek narrations like a spy, less in a

2 Цитатите од *Anti-Electra. Totemism and Schizogamy* се земени од претстојното издание на преводот на Anita Fricek и Stephen Zepke, кое ќе се појави во 2016 во едиција на Univocal Press.

2 The citations from *Anti-Electra. Totemism and Schizogamy* are taken from a forthcoming translation by Anita Fricek and Stephen Zepke that will appear in 2016.

жот е секогаш прогонетиот а потоа се враќа како пред-потиснат(proto-repressed).“ Ако е навистина така, зарем Вашиот проект не започнува веќе со надминување на шизоанализата директно и се нурнува во шизогамичката фаза на онтологијата на шизосомата – како историска фаза?

ЕвС: Го напуштам просторот на грчката драма, но сè уште користам некои од нејзините поими. Не сакам да ја поништам туку да видам што прикрива. Драмата е како површина што го прави невидливо нешто што веќе се случило или може да се замисли зад нас. Грчките драматурзи биле пропагандисти – ова е пропагандна литература. Тоа што тие го раскажуваат не е ни вистина ни мит, тоа е *пропаганда*. Со неа мора да постапувате како добар филолог кој прави претпоставки, погодува што е изоставено. Ги обработувам грчките нарации како шпион, помалку во историска смисла отколку како симболна критика, предизвикувајќи ги како онтолошка скица.

СП: Ако добро Ве разбрав, ако вие навистина излегувате од „зоната на безбедност“ на шизоанализата преку шизогамичката, Вие го правите овој чекор на надминување на шизоанализата преку шизосоматиката.

ЕвС: „Шизосоматиката“ ја сметам како специјалност на шизоанализата. Шизоанализата како пракса е добра, јас се согласувам со предлогот на Гатари во *Cartographies schizoanalytiques*. Сепак праксата на шизоаналитиката се фокусира на шизосомата, не на шизофреноста.

СП: Да, но во “Electra’s Oracle“ кажувате нешто што ме води да шпекулирам во однос на оваа транзиција. Не само што не започнуваме од психоанализата, не само што не ја ни отфрлате, туку велите „Шизосома-

historical sense than in a symbolic critique, challenging it as an ontological sketch.

SP: If I understand you correctly, if you are really stepping out of the “comfort zone” of schizoanalysis through schizogamy, you are making this move of overcoming schizoanalysis towards schizosomatics.

EvS: I consider “schizosomatics” something that specializes in schizo-analysis. Schizo-analysis as a practice is fine, I am with Guattari’s suggestion in *Cartographies schizoanalytiques*. But schizoanalytic practice focuses on schizosoma, not on schizophrenic.

SP: Yes, but in “Electra’s Oracle” you say something which led me to speculate on this transition. Not only we do not start from psychoanalysis, not only that in a sense you do not even repudiate it, you say that: “The schizosomatic differs dramatically from the schizophrenic ... It is not only the human game of reproduction that is addressed here, but it is the universal *schizo-game of the Earth* that provides these bodies dispersed and individualized and yet contained in strains of multiplied phylums ... Schizophrenia, the *schizo of the phrene*, is contrary to schizosoma. Schizoactivity here is a tilting phenomenon, fatal to the realm of noesis.”³ Here the schizo of the phrene is contrary to the schizosoma which made me produce this confusing question where it is almost as if you are not interested in addressing the hyphen between the schizo and the phrene, you jump over directly to the soma.

EvS: Yes, that is right, but you can also see my practice as schizoanalytic. Deleuze and Guattari were all of the time

3 See in this issue Elisabeth von Samsonow, “Electra’s Oracle. A Schizo-Geo-Analytical Account of Accelerationist Hyperstition,” *infra* p. 67

тичкото драматично се разликува од шизофреното... Не само на човековата игра на репродукција туку универзалната *шизо-игра на Земјата* ги обезбедува овие дисперзирани и индивидуализирани тела содржани во рамките на мултиплицираните фили... Шизофренијата, *шизата* на *френумот*, е спротивна на шизосомата. Шизоактивноста овде е феноменот на поместување, пресудна во царството на знаењето.³ Овде “schizo” на “phrene” е спротивно на шизосомата и ме наведува на збунувачкото прашање според кое се чини дека сте речиси незаинтересирана да се позанимавате со цртичката помеѓу schizo и phrene, како директно да скокате на сомата.

ЕвС: Да, тоа е точно, но вие исто можете да ја видите мојата пракса како шизоаналитичар. Делез и Гатари цело време се занимаваа со ова подвојување на умот, тие се обидуваат да го анализираат, препознаат и да се носат со тоа, барајќи решенија, нови модели. Но веќе од почетокот е патолошко, затворено во патолошкиот контекст што се обидува да го изрази. Што се однесува до шизосомата, ова е различно бидејќи *шизо* во рамки на *соматиката* не е патолошка појава, туку е „природно,“ ја покрива нејзината природа. Прашувам: како шизоидноста преминала од сомата во психата? Бидејќи таму - во психата, во умот - е навистина лошо, нели? Така, го вратив во *сома* и тогаш колку прекрасно, ах, однадеж добивате целосно ослободување! Таму, во царството на сомата, шизоидноста е продуктивна. Теоретичарите фантазираат за единство и целовитост на телото или сличните својства во духот или психата, бла, бла, бла... Но *телото е шизоидно*. Се воздржувам од расправа за психичките или умствените нешта засебно од тело-

looking at this split mind, they were trying to analyze, recognize and get along with it, seeking solutions, new models. But it is pathological from the beginning, locked up in a pathological context that it tries to express. Concerning the schizosoma, this is different because the schizo *within the somatic* is not pathological, but “natural,” covers its nature. I am asking: how come schizoidity was shifted from the soma to the psyche? Because there - in the psyche, in the mind - it is really bad, right? So I restituted it to *soma*, and then how wonderful, ah, all of a sudden you get total release! There, in the reign of soma, schizoidity is productive. Theoreticians fantasize about oneness and wholeness of the body or similar properties in the spirit or the psyche, blah blah blah. But the *body is schizoid*. I refrain from addressing psychic or noetic things separately from the body, I am not a gnostic. I address the primal operator which constitutes the affective field: if you are a schizobody, if I am schizobody, if everybody is a schizobody, we are all schizoembodied in the schizogame.

SP: You are saying that schizosomatics interrupts the rule of noesis.

ЕвС: Right.

SP: I am going to move to another set of questions, more general ones, that have to do with certain developments in contemporary continental philosophy and how you find yourself fitting in or unsettled by these. Basically questions concerning some recent heroic gestures in contemporary philosophy, let us put it that way. My impression from both your theoretical and artistic work so far, given that you have worked on the pre-human and humanism, is that you were already pre-post-humanist, but also a post-trans-humanist in the sense that post- and trans-humanism are concurrent types of thought.

3 Видете повеќе во: Elisabeth von Samsonow, “Electra’s Oracle. A Schizo-Geo-Analytical Account of Accelerationist Hyperstition,” *infra* p. 67

то. Јас не сум гностик. Го обработувам исконскиот оператор што го воспоставува ефективно поле: ако сте шизотело, ако јас сум шизотело, ако сите се шизотело, сите сме шизоотелотворени во шизоиграта.

СП: Вие кажувате дека шизоматиката го прекинува владеењето на знаењето.

ЕвС: Точно.

СП: Ќе се префрлам на други поопшти прашања, што имаат врска со одредени развоји во современата континентална филозофија и како се пронаоѓате себеси, дали припаѓате под нив или не. То ест прашања што се однесуваат на, ете така да ги наречам, некои неодамнешни херојски гестови во современата филозофија. Мојот впечаток од вашата теоретска и уметничка работа досега, со оглед на тоа што сте работеле на пред-човекот (pre-human) и хуманизам, е тоа што вие веќе бевте пред-пост-хуманист (pre-post-humanist), но исто така пост-транс-хуманист (post-trans-humanist) во смисла дека пост- и транс-хуманизмот се истовремени видови на мисла. На некој начин ова е најлесно да се согледа во вашето пишување – и претходи на одредени гестови на она што сега се нарекува „нов материјализам,“ бидејќи веќе подолго време во вашата уметност и пишување сте внесена во биолошки податоци преку јазикот на биологијата и природните науки. На некој начин, значи, на вашата работа ѝ претходеше изработката на нови космолошки проекти и нов материјализам од феминистичка перспектива, но се чини дека *Anti-Electra* многу силно го запечати тој процес. На кој начин вашата работа – пишување и уметност, толку заинтересирани за примитивизмот – го нарушува тековниот чекор кон таканаречените природни-култури, и био-пресвртот (bio-turn) во феминистичката филозофија? Како се гледате себеси во овој

In a way this is the most obvious thing in your writing - preceding certain gestures of what is now called “new materialism,” since for quite some time in both your art and writing you have been immersed in biological data through the lexis of biology and natural sciences. So in a way your work preceded the ongoing coinage of new cosmological projects and new materialism from a feminist perspective, but *Anti-Electra* seems to seal off that process very forcefully. How do you think your work - your writing and art, so concerned with primitivism - unsettles the ongoing move to so-called nature-cultures, and the bio-turn in feminist philosophy? How do you see yourself in this context? There are people like you who spoke about such things for years and all of a sudden there is a new direction...

ЕвС: I suppose that there is a lack of awareness about the political dimension of *reproduction*. I do not refer to only statistical or demographic problems, but to what we understand today as biotechnologies. How do humans reflect or operate on themselves and others, how do they interfere with their own phylum? Here I see a dramatic collision that feminists have brought up in the 70s between the claims of female reproduction work and the grasp on the technological material that women encapsulate in a way. It is high time that feminism refrains from fantasizing about a mythical mother but seizes the problem at its technological side. I would be happy if feminists managed to stop being opposed to technicians, to biotechnicians, and become aware that they are these technicians or proto-technical activists themselves. Yet in techno-feminism I see a problem as it is opposing “natural reproduction” and phylum technologies. I do not follow this opposition between nature and technologies. What has to be completely reshaped is the role of the *mother* as a reproductive entity in relation to capitalist production as a complete revalorization of production within this field, and

контекст? Има луѓе како Вас кои зборуваат за вакви работи со години и однадеж има нов правец...

ЕвС: Претпоставувам дека има недостиг на свест за политичката димензија на *репродукцијата*. Тука не мислам само на статистички или демографски проблеми, туку на она што денеска го разбираме како биотехнологиите. Како луѓето рефлектираат или работат на себеси и другите, како се мешаат со сопствениот phylum? Тука гледам драматична колизија што феминистите ја донесоа во 70-тите помеѓу барањата на женската репродуктивна работа и разбирањето на технолошкиот материјал што жените го приложиле на некој начин. Крајно време е феминизмот да се воздржи од фантазирање за митолошката мајка туку да се осврне на проблемот од неговата технолошка страна. Би била среќна ако феминистките успеат да престанат да се спротивставуваат на техничарите, биотехничарите и да станат свесни дека тие самите се овие техничари или прото-технички активисти. Во техно-феминизмот сè уште гледам проблем сè додека ѝ се спротивставува на „природната репродукција“ и на phylum технологиите. Јас не ја следам оваа спротивставеност помеѓу природата и технологиите. Она што треба да биде комплетно преобличено е улогата на *мајката* како репродуктивен ентитет во однос на капиталистичкото производство како комплетна ревалоризација на производството во ова поле, и второ – како етички проект преку субјективноста што создава субјективност – треба да биде инвестирано како револуционерна анти-теза на тоталната контрола на производството и комодификацијата. Искрено, не би била задоволна да застанам на чело на Министерство за репродукција кое создава државни робови. Овде не можете да размислувате доволно далекусежно. Ова е моментот кога се појавува Анти Електра. Овде би сакала да го повторам она што го кажав уште првиот ден овде, ние сме толку наивни!-

second - as an ethical project towards a subjectivity that produces subjectivity - it should be invested as the revolutionary anti-thesis to total control of production and commodification. Sincerely, I would not be pleased to become head of a ministry of reproduction producing state slaves. Here you cannot think far enough. This is the moment Anti Electra comes in. I would like to put - what I said the first day here, we are so naïve! - that the biotechnological project that has been with us the last 40.000 years, we are *biotechnologists by nature*.

SP: Let us talk about the figure of the Oracle and how you intertwine it with the criticism you expound toward accelerationists. First, you say the Oracle is political poetry. Second, you say it is prophesying on the mother's body. In *Anti-Electra* you state: "Hate against the mother introduces a pseudo-heroic state of suicidal existentialist or perverse parasitological being into the plane of becoming-ctonic." Many people from speculative realism, where it meets with accelerationism, have been accused of male-centricity, but even this is not the problem - it is more about acquiring a certain de-historicized posture of masculinist heroic version of nihilism which is implicit in both the will to know and the theorist's desire for extinction present in that movement. Paradoxically enough, this culminates in a self-suspending gesture of philosophizing an anti-philosophical subjectivity, but it is still aiming at a certain epistemology. For example Brassier who says "I am a nihilist because I still believe in truth." How does the Oracle fit in that heroic gesture of male nihilism that re-emerges through accelerationism?

ЕвС: Accelerationism is very close to speculative realism. It embraces a thought affirming that there is something like a *Real* that can be first of all recognized, reshaped and *reigned* - this last issue is very important. As "speculative realism" tells in its title, it is *speculation* about realism,

дека биотехнолошкиот проект што беше со нас во последните 40.000 години, ние сме *биотехнолози по природа*.

СП: Ајде да зборуваме за ликот на Пророчицата и како вие го испреплетовте со критиките што ги излагате кон акселерационистите (accelerationists). Прво, велите дека Пророчицата е политичка поезија. Второ, велите дека ѝ пророкува на мајчиното тело. Во “Electra’s Oracle” тврдите: „Омразата кон мајката воведува псевдо-херојска изјава на суицидалното егзистенцијалистичко или перверзното паразитско суштество во полето на постанување-хтонски.“⁴ Многу луѓе од спекулативниот реализам, каде овој се доближува до акселерационизмот, се обвинети за мажо-центричност, но дури ни ова не е проблемот- повеќе е за стекнување на одредено дез-историзирано држење како маскулинистичка херојска верзија на нихилизмот што е имплицитно во двете – волјата да се знае и желбата на теоретичарите за изумирање присутна во тоа движење. Доволно парадоксално, ова кулминира во само-суспендирачки гест на филозофирање и анти-филозофска субјективност, но сè уште цели кон одредена епистемологија. На пример, Брасие (Brassier) вели „Јас сум нихилист бидејќи сè уште верувам во вистината.“ Како Пророчицата се вклопува во тој херојски гест од машкиот нихилизам кој повторно се јавува преку акселерационизмот?

ЕвС: Акселерационизмот е многу близок до спекулативниот реализам. Тој опфаќа мисла која потврдува дека има нешто како *Реалното* што може да биде прво препознаено, преобликувано и *владаено* - последното е многу значајно за нас. Како што кажува

4 Овој цитат е земен од поранешна скица на овој текст презентирани на симпозиум во Берлин.

like at the stock exchange, and it is not clear what would be the concept of the “real” implied, and how there can be access to it. How may we have, would be the claim of the group, insights on the big scale that allows us to decide the way future governmentality will be conceived? And here is my point: as long as it is not clear in which respect or from which position these thinkers speak from, the heroicist late patriarchal position is just re-appropriated and continued, the Promethean power dream. This has to be challenged by a subject that right away enters the door and is gaining attention, namely *by the Earth*. If there is a relation between humans and the Earth in terms of eu-parasitology - this is my argument, we are *wanted* by the Earth. If we are wanted by the Earth, then you get immediately engaged with it in a different sense, so that you will be *gifted* to develop this relationship, maybe - I do not say you do it automatically but you can - you develop something that allows you to touch upon the so-called fantasized Real opening up to a new inter-subjectivity you are part of. Starting with this idea it becomes difficult to understand accelerationism, which is even less than a philosophical marketing tool, it is a promise that there is somebody to solve the problem of the future. This is why accelerationism appears right now in the Promethean gesture, claiming to save the Earth before it gets to an end by climate change, but it seems that it is the public attention rather than the well-being of the Earth that matters more. Climate change is used as a shocking argument: shock the guys, and then promise them redemption, you will appear messianic.

СП: Precisely. There is a kind of macho-style argumentation behind intimidating the audience with a certain theoretical gesture that is already post-apocalyptic, but in the framework of this post-apocalypticism you reinvent the future and become the master of your future.

„спекулативниот реализам“ во својот наслов, тоа се *спекулациите* за реализмот, како на берза, и не е јасно што ќе биде имплицирано како концептот на „реалното“ и како може да се има пристап до него. Како можеме да имаме, би било тврдењето на групата, увиди на големи размери кои ни дозволуваат да го одлучиме идниот начин на управување? И тука е мојата поента: сè додека не е јасно на кој начин или од која позиција говорат овие мислители, само е повторно присвоена и продолжена херојската доцно патријархална позиција, Прометејскиот моќен сон. На ова мора да се спротистави субјект кој набрзо се вклучува во приказната и веднаш привлекува внимание, имено *од Земјата*. Ако постои однос помеѓу луѓето и Земјата во услови на ев-паразитологија (eu-parasitology) - ова е мојот аргумент, ние сме *сакани* од Земјата. Ако сме сакани од Земјата, тогаш веќе сме впрегнати со неа во различна смисла, така што ќе бидете *надарени* да ја развиете оваа врска, можеби - не вела дека автоматски ќе ја правите, но можете - вие развивате нешто што ви дозволува да го допрете таканареченото фантазирано Реално и да се отворите за ново внатрешно-субјективно од кое што сте дел. Почнувајќи со оваа идеја, станува тешко да се разбере акселерационизмот, кој дури е помалку од филозофска маркетинг алатка, тој е ветување дека постои некој кој ќе го реши проблемот на иднината. Ова е причината зошто акселерационизмот се појавува сега во Прометејскиот гест, тврдејќи дека ќе ја спаси Земјата пред да ја снема од климатски промени, но изгледа дека јавното внимание е повеќе важно отколку добросостојбата на Земјата. Климатските промени се употребуваат како аргумент за шокирање: шокирајте ги луѓето и потоа ветувајте им спасение, ќе делувате месијански.

СП: Токму така. Постои вид на аргументација во мачо стил зад застрашувањето на публиката со одре-

EvS: I really have a problem with the use of catastrophe. If we should accelerate and hurry, then in my view we have to learn to know the Earth, the planet we are symbiotic with. We have no clue about it, and this is really the crucial point. We are not on Earth, we are in it. This is why I am interested in the image of a half-born and half-unborn, because individuation never goes as far as to make you leaving the stratum from where you come. The production of bodies that is the specificity of this planet and how these bodies interact in their turn with the specificities of this planet, there is an urgency to understand this profoundly. There is something like a biography of the Earth that is ours, too. We cannot say, OK, now comes climate change and then the whole thing will go to hell, anyway in 123 billion of years the whole cosmos will die, entropic death, death of warmth...

SP: That whole rhetoric of the annihilation of our galaxy, through the discourse on what the future, scientifically speaking, is, has already promised to us that this is the end of the Sun, the end of life as we know it, and the heroicness behind that annihilation in the present where we live in subverts any positive rendition of reproductivity, and reproductivity as technology. From that perspective it is very often that accelerationists and the so-called neorationalist circle right now cannot wrap their heads around the entire problematic of reproduction because they have already scratched it out from the beginning, as they are thinking from the future to come and that future obliterates the very problematic of reproductivity in the present.

EvS: Thank you, absolutely, you answered completely.

SP: Yes, I answered my own question, alright! (Both laughing) So now that I answered my own question, let us move to another related one. To the extent to which

ден теоретски гест кој е пост-апокалиптичен, но во рамки на овој пост-апокалиптизам вие ја откривате иднината и станувате господар на вашата иднина.

ЕвС: Јас навистина имам проблем со употребата на катастрофата. Ако треба да забрзаме (accelerate) и побрзаме, тогаш според мене мора да научиме да ја познаваме Земјата, планетата со која сме симбиотски поврзани. Ние ништо не знаеме во врска со тоа и ова навистина е многу важен аргумент. Ние не сме на Земјата, ние сме во неа. Ова е причината зошто сум заинтересирана за полу-родените и полу-неродените, бидејќи индивидуализацијата никогаш не оди толку далеку за да ве натера да го напуштите слојот од каде доаѓате. Производството на тела кои се специфика на оваа планета и како овие тела влијаат едно на друго заедно со спецификите на оваа планета, постои голема потреба да се разбере ова подлабоко. Постои нешто како биографија на Земјата што е исто така наша. Не можеме да кажеме, во ред, , сега доаѓаат климатските промени и потоа сè ќе оди во пеколот, како и да е за 123 милијарди години целата вселена ќе умре, енторпична смрт, смрт од топлина...

СП: Целата таа реторика за анихилација на нашата галаксија, преку дискурсот за што иднината, според науката, веќе ни има ветено дека ова е крајот на Сонцето, крајот на животот каков што го знаеме и хероизмот зад моменталното уништување каде живееме, соборува секакви позитивни изведби на репродуктивност и репродуктивност како технологија. Од таа перспектива многу често акселерационистите, а денес и кругот на таканаречените неорационалисти не можат да ја разберат целата проблематика на репродукцијата бидејќи тие веќе се изгребани од почетокот, како што тие размислуваат да дојдат од иднината и дека иднината ја разорува самата проблематика на репродуктивноста во сегашноста.

women are present in object-oriented philosophy and speculative realism, does it look like it is mainly them who are bearing the burden of work on subjectivity? If the answer is yes, why do you think this is happening?

ЕвС: Yes, I would say philosophical “work” often comes as a gendered phenomenon. I was really amazed to notice this during the conference in Berlin,⁴ the partition of labor was performed in a gendered way. But for me as a trained philosopher it was also odd in a way that the question of subjectivity is always considered - think of Hegel - as a major topic in philosophy, and it was easily left to women. All of a sudden women should sort this question out, whilst the guys dealt with global economy, future nihilism, the shape of a future world government and techno-empire. Speculative realism sometimes forgets about this epithet. In the debates going on it was as if realism was not speculative anymore and it became an ideology deciding how to engage with technologies, fully engage with them. I have to say, in this respect I am even proud of being part of this denounced post-68 generation still planting bio carrots in grandma’s big yard. We are criticized to have acted locally, stupidly, overlooking the problems on the big scale. But I would never refrain from believing in the importance of local activities. Neither do I think that this generation is anti-technologist. There was maybe a short phase in media theory in the 90s, that media theory had been against the dominance of technologies, but it is not a generational problem. I hold against these objections that today’s task is about re-exploring nature, a ubiquitous one, Gaia. Of course this means understanding technology, as *nature is technology*, super-technology. Tell me one single technology that works without what nature provides for

4 Accelerationism: A Symposium on Tendencies in Capitalism, Berlin, 14 December 2013, curated by Armen Avanesian and Matteo Pasquinelli.

ЕвС: Ви благодарам, вие дадовте комплетен одговор.

СП: Да, си го одговорив сопственото прашање! (Двајцата се смеат). Сега откако го одговорив сопственото прашање, да се префрлиме на едно друго поврзано. До кој степен жените се присутни во објект-ориентираната филозофија и спекулативниот реализам, дали тоа изгледа дека главно тие го носат товарот на работата на субјективноста? Ако одговорот е да, зошто мислите дека тоа се случува?

ЕвС: Да, би рекла филозофската „работа“ често доаѓа како родов феномен. Навистина бев вчудовидена за време на конференција во Берлин⁵ кога поделбата на трудот беше изведена на родов начин. Но за мене како образован филозоф беше исто така чуден начинот на кој се зема субјективноста - помислете на Хегел - како главна тема во филозофијата, и тоа беше лесно да се остави на жените. Однадеж жените треба да го решат ова прашање, додека мажите се справуваат со глобалната економија, идниот нихилизам, обликот на идна влада на светот и техноимперијата. Спекулативниот реализам понекогаш заборава на овој епитет. Во дебатите што се одвиваа како реализмот повеќе да не е спекулативен и како да стана идеологија која одлучува како да се соочи со технологиите, тотално да се поврзе со нив. Морам да кажам во врска со ова, дури сум и горда што сум дел од оваа осудена пост-68-ма генерација која сè уште сади био моркови во бабинот голем двор. Ние сме критикувани дека сме делувале локално, дури и глупаво со тоа што сме ги превиделе проблемите од поголем размер. Но никогаш не би се воздржала да верувам колку многу се важни локалните активности.

it. (Laughs) One last word on the Oracle, as there was a very good point brought up in the discussion here from one of the participants, referring to the distinction between the prophet and the Oracle. Accelerationism is also prophesying. It is a point of view expanding to the future, speculative sci-fi. But the *Oracle* is something different, it does not belong to the same type of ratio. And again, if I use the post-Kantian rational type to develop the prophetic tone for a manifesto, then what comes out for me is bearing a sort of a totalitarian touch. Because if you claim to know what is best for everybody, it is just not nice *not* to force the people...

SP: ... you just make the future retro, which is the criticism Nick Lands receives, and hence the accusation of totalitarianism already.

ЕвС: And that is right. For me anyway what is very interesting is the different modes of how rationalizations have been invested in the 20th century in projects of generalizations that ended up as totalitarianisms. We should ask from which level of rationalization or from which possibility of generalizing are you speaking? Consider this juxtaposition or opposition between the Oracle and the prophet: the Oracle can be a collectively relevant narration, but it is singularized. Otherwise it could never have any social importance, it would never have been a state technology. The Oracle invites people to share its meaning in open hermeneutics.

SP: It is a different technology of rolling the dice.

ЕвС: It is a different form of generalization. The one is inviting and the other one is imposing.

5 Accelerationism: A Symposium on Tendencies in Capitalism, Berlin, 14 December 2013, curated by Armen Avanesian and Matteo Pasquinelli.

Ниту пак мислам дека оваа генерација е анти-технолошка. Можеби имаше кратка фаза во медиумската теорија во 90-тите дека медиумската теорија е против доминацијата на технологиите, но ова не е генерациски проблем. Јас стојам против овие приговори дека денешната задача е за повторно откривање на природата, на сеприсутното едно, Гаја (Gaia). Секако ова значи разбирањето на технологијата како *природа е технологија*, супер-технологија. Наведете ми една технологија која работи без она што природата го обезбедува (се смее). Еден завршен збор за Пророчицата, бидејќи еден од учесниците имаше добар заклучок која се однесуваше на разликата помеѓу пророкот и Пророчицата. Акселерационизмот е исто така пророштво. Тоа е поглед кој се проширува кон иднината, спекулативна научна фантастика. Но, Пророчицата е нешто сосема друго, не припаѓа на истиот вид на рацио. И уште еднаш, ако го употребаам пост-Кантовскиот рационален тип за да го развијам пророчкиот тон за манифестот, тогаш она што произлегува за мене има примес на тоталитаризам. Бидејќи ако тврдите дека знаете што е најдобро за секого, тогаш не е добро да *не* ги форсирате луѓето.

СП: Вие едноставно ја правите иднината ретро, што е и критиката што ја добива и Ник Ленд (Nick Land) и оттука обвинувањата за тоталитаризмот.

ЕвС: И тоа е точно. За мене секако тоа што е интересно се различните начини како рационализациите биле инвестирани во проектите на генерализации во 20-от век што завршиле како тоталитаризми. Мора да се запрашаме од кое ниво на рационализација или од која можност на генерализација зборуваме? Сметајте го ова за наредба или спротивставеност помеѓу Пророчицата и пророкот: Пророчицата може да биде колективно релевантна нарација, но е издвоена. Поинаку не би можела да има никаква оп-

SP: I am very interested to hear whether you are willing to push further your criticism of Negarestani's Geo-Solar Complex, and the energy metaphysics of Bataille that he is using. It seems to me that you are offering something else and you are saying that the Geo-Solar Complex is a *monogamous model of the Earth and the Sun*. On that level we already have a psychoanalytical reference that seems problematic. And you also say that, if that is true (when Negarestani is carrying and repurposing the psychoanalytical legacy when explaining the Geo Trauma), "clandestine psychoanalysis is actually reengaged on the level of cosmology in order to build founding structures to philosophical geology."⁵ Can you expand this criticism and probably say whether this can be undone, this psychoanalyzing of the Geo-Solar Complex, by returning to the pre-Hellenistic time of "femininity" as it is embodied in the Oracle? Because the Oracle is effectively inheriting the problem of the leader, as you say in the opening of "Electra's Oracle."

ЕвС: Very complex questions. (Laughs) First of all I would really like to push this further by digging deeper in order to find out how this symptom of Geo-Trauma is set up. I diagnose a close circuiting of psychoanalysis and planetary re-mythologization, as Negarestani and Land are doing that, and also Mackay. He addresses directly psychoanalysis via Ferenczi. This re-mythologization of the planets affects the psychoanalytical practice in a way. I gave a talk at the Psychoanalytical Association in Vienna, which is a renowned association, and I addressed the aspect of the Geo-Trauma. There was an intense discussion following my presentation because the audience had no clue about this topic. And in a way it ended up with them saying, and we concluded the discussion, with the result that this procedure that Negarestani and Land went through shows that

5 See infra, p. 73

штествена важност, никогаш нема да биде државна технологија. Пророчицата кани луѓе да го дели своето значење на херменевтиката.

СП: Тоа е различна технологија на фрлање на коцките.

ЕвС: Тоа е различна форма на генерализација. Едната кани, а другата се наметнува.

СП: Многу ме интересира да слушнам дали сте подготвени да ја терате Вашата критика кон Гео-соларниот комплекс (Geo-Solar Complex) на Негарестани (Negarestani) и метафизиката што ја користи Б Ми се чини дека Вие нудите нешто сосема друго и велите дека Гео-Соларниот Комплекс е *моногамен модел на Земјата и Сонцето*. На тоа ниво ние веќе имаме психоаналитичка референца која делува проблематично. Исто така велите дека, ако тоа е вистина (кога Негарестани ја носи и го пренаметнува психоаналитичкото наследство со објаснување на Гео траумата), „тајната психоанализа всушност е повторно ангажирана на ниво на космологијата со цел да изгради основни структури за филозофската геологија.⁶ Дали можете да ја проширите оваа критика и да кажете дали ова може да биде недовршено, ова психоанализирање на Гео-соларниот комплекс, со враќање на пред-Хеленското време на „женственоста“ како што е отелотворена во Пророчицата? Бидејќи Пророчицата ефективно го наследува проблемот на лидерот како што велите во воведот на “Electra’s Oracle.”

ЕвС: Многу сложени прашања (се смее). Пред сè би сакала да го образложам ова уште повеќе така што подлабоко ќе навлезам во темата со цел да откријам

psychoanalytic methodology is totally dated out. Because it might be that it is neither the mother nor the family, but the Earth that traumatizes. Maybe we are traumatized *by existence in this system*, it is possible to think something like this. We are touching upon something like a psycho-ecology or geo-psychiatry, which forms the propaedeutics in the direction of what I want to sketch out with my *Oracle*. The Earth is implied on all levels, on the molecular, the molar and all the different layers it represents. In a way I profited from my own critique (both laugh) but I had to somehow put it back a little bit. But nevertheless I stay with the most crucial point of my critique and it is that they are bracketed in the question of subjectivities in favor of designing something objective without even *guessing* why they would do this. On my couch it sounds like this: you wish that the object or *objectivity* become so strong that it has an impact on you. This is why it makes sense putting Gaia on the agenda as a major framework for contemporary subjectivities. I read the symptom that offers me object-oriented ontology and speculative realism and wait until these movements collapse. Then their work is done: that the object gets relevance, and the subjectivation of the object gets relevance in the guise of Gaia, and this will change the whole picture.

СП: Let us move on to the very concept of the schizosoma, in relation to the alternatives that exogamy offers and then the transition from exogamy to schizogamy - and also try to relate the schizosoma with the Geo-Trauma, and see if there is a relation at all or whether you are repudiating the connection that might analytically appear between the schizosoma and the Geo-Trauma? If your rendition of the schizosoma is so materialistically positive, it almost seems that the drama being born disappears, just as we spoke earlier - that you are opting out of the Greek drama model.

6 See *infra*, p. 73

како е поставен овој симптом на Гео-Траума Сogleдувам близок спој на психоанализата и планетарната повторна митологизација како што го прават Негарестани и Ленд и исто така Макај (Maskau). Тој се обраќа директно на психоанализата преку Ференци (Ferenczi). Оваа повторна митологизација на планетите влијае на некаков начин на психоаналитичката пракса. Имав говор на Психоаналитичката асоцијација во Виена, која е реномирана асоцијација и го посочив аспектот на Гео-Траумата. Имаше напната дискусија по мојата презентација бидејќи публиката немаше поим за оваа тема. На некој начин дискусијата заврши со заклучок дека Негарестани и Ленд покажале дека психоаналитичката методологија е тотално застарена. Бидејќи може да биде дека ниту мајката ниту семејството, туку Земјата е таа што трауматизира. Можеби сме трауматизирани со самото *постоење во овој систем*, можно е да се мисли на овој начин. Говориме за нешто како психоекологија или гео-психијатрија, што создава пропадевтика (proaedeutics) во насока на она што јас сакам да го забележам со мојата *Пророчица*. Земјата се подразбира на сите нивоа, молекуларно, моларно и на сите различни слоеви што ги претставува. На некој начин профитирав од сопствената критика (двајцата се смеат), но морав некако да го вратам наназад. Сепак останувам со најкруцијалната поента на мојата критика, а тоа е дека тие се заградени во прашањето на субјективноста во корист на дизајнирање нешто објективно без дури и *да утврдат* зошто тие би го направиле ова. За мене ова звучи вака: вие сакате објектот или *објективноста* да стане толку силен да тоа влијае и на вас. Ете зошто има смисла да се стави Гаја на агендата како главна рамка за современи субјективитети. Го читам симптомот кој ми нуди објект-ориентирана онтологија и спекулативниот реализам и чекам да пропаднат овие движења. Тогаш нивната работа е завршена: објектот добива

EvS: I get physical symptoms from these questions, I hate Oracles! (Laughs) I am aware of this neuralgic point. If you stay with the concept of schizosoma, then what is possible and impossible? It means you feel what is going on with the others' bodies. It is a very simple description, yes? You can read the other body. Geo-Trauma would then mean that you read the Earth, its body, and that it transmits affection. Then comes in the cosmological drama: why Gaia subjectivity was latent for such a long time? Because if the Earth is an active subject, why it would not be visible for us in an expressive way like bodies express themselves? Here I do not yet a solution. I can only say that, OK, first step is that I am feeling you and I am your doctor, because I feel you. Even in psychoanalytical treatment you always need a partner, another one, a second operator, it is like a medical treatment. You feel the Earth, and all of a sudden this gets hot. I feel there is a problem, there is still a problem. The only thing I know now is that this Earth's subjectivity is coming back, re-emerging, but why it was latent before, I do not know. So I am not done with my approach, I am on the way.

SP: Let us raise the issue of how from a purely discursive perspective the birth of a person, of a creature really, not even a person, gets compared with something that is called Geo-Trauma. There is a certain fine-tuned mode of conjugality that gets translated between the figure of the child, the figure of the Thing basically (I would not even call it the child or the creature but the Thing as a metaphysical concept), and it gets translated into the very notion of Geo-Trauma. At least my sense is that there is a translation of a residual anthropic model in the very contiguity between the two. There is a certain discursive mode in this contiguity of the birth of the very problematic of the Geo-Trauma: that it gets born, and half-born maybe, and it is already half-dead maybe I would say (both laugh), in this figure of the in-

значење, а субјективизацијата на објектот добива релевантност во превезот на Гаја и ова ја менува целосната слика.

СП: Да се префрлиме на концептот на шизосомата, во однос на алтернативите кои ги нуди егзогамијата и потоа транзицијата од егзогамија до шизогамија - и исто обидете се да ги поврзете шизосомата со Гео-Траумата и да видите ако воопшто постои поврзаност или дали ја одрекувате врската која може аналитички да се појави помеѓу шизосомата и Гео-Траумата? Ако Вашата интерпретација на шизосомата е толку материјалистички позитивна, речиси изгледа дека драмата која се појавува исчезнува, како што претходно кажавме - се откажувате од моделот на грчка драма.

ЕвС: Добивам физички симптоми од вакви прашања, ја мразам Пророчицата (се смее)! Свесна сум за оваа невралгична поента. Ако останете со концептот на шизосомата, тогаш што е возможно и невозможно? Тоа значи дека чувствувате што се случува со телата на другите. Ова е многу едноставен опис, зар не? Можете да го читате туѓото тело. Гео-траумата тогаш би значела дека ја читате Земјата, нејзиното тело и дека тоа пренесува љубов. Тогаш доаѓа и космолошката драма: Зошто субјективноста на Гаја беше латентна толку долго време? Зошто ако Земјата е активен субјект, зошто не би била видлива за нас на изразит начин како што телата сами се изразуваат? Овде сè уште немам некакво решение. Можам само да речам дека, во ред, првиот чекор е што те чувствувам и сум твојот доктор бидејќи те чувствувам. Дури и во психоаналитички третман секогаш ви треба партнер, некој друг, втор оператор, тоа е како медицински третман. Вие ја чувствувате Земјата и однадеж ова станува жешко. Чувствувам дека има проблем, сè уште постои проблем. Единственото нешто што го

between you are interested in. I am speculating now, but it seems that it is in this process of contiguity where the very problematic of the birth of the Geo-Trauma is discursively produced and then immediately forgotten as such. If I am right in this intuition, I was wondering, with the concept of schizosoma, do you think that when you try to sync it with the problematic of the Geo-Trauma (it is certainly connected, as you speak about the Earth and Gaya a lot), do you think that through this modelisation of the schizosoma you can go on to exhaust the problematic of traumaticism? And is this still a Bataillian question, is this still a question of excess?

ЕвС: No, it is not.

СП: So you are leaving also the area of excess.

ЕвС: I leave this Bataillian idea totally aside in favor of putting the focus on the question of subjectivation. The big question is if Gaia as the *one* body that is in my schizosomatic relationship or conjugality, as you put it, causes me or infects me with her trauma? And in which respect could I therapeutically turn this around? The only solution that I could think of right now is not that the sun is shining more and climate will change and I do not know what, but that, on an ontological level, the body of the Earth comes to itself. A body coming to itself corresponds to awareness, this is why yesterday I was dealing with the notion of ecstasy. But I would like to talk here more about *instasy*. A body that comes to itself releases its forces and becomes instatic, *presenced* to itself and to others by radiation, this is what may happen on the large scale of the Earth, as her re-subjectivation. But is there something wrong with the Earth? I do not think so, but still there is a question to ask.

знам сега е дека субјективноста на Земјата се враќа назад, повторно се појавува, но зошто била претходно латентна, не знам. Така да не сум готова со мојот пристап, туку сè уште го развивам.

СП: Да го покренеме проблемот како од чисто дискурзивна перспектива раѓањето на личноста, поточно на суштеството кое не е ни личност, се споредува со нешто што се вика Гео-Траума. Постои одреден добро настроен начин на конјугалност (conjugal) кој се објаснува помеѓу ликот на детето, ликот на Стварта (не би го нарекол ни дете ни суштество туку Ствар како метафизички концепт) и се објаснува во самата замисла на Гео-Траумата. Јас мислам дека таму има објаснување во самата замисла на Гео-Траумата. Мислам дека има објаснување на преостанат антропички модел во самото граничење помеѓу двете. Има одреден дискурзивен начин во граничењето на раѓањето на самата проблематика на Гео-Траумата: дека е родено и можеби полу-родено и можеби веќе е полу-мртво (двајцата се смеат), во оваа слика на средината во која сте заинтересирана. Сега шпекулирам, но изгледа дека ова е во овој процес на граничење каде самата проблематика на раѓањето на Гео-Траумата е дискурзивно создадена и како таква веднаш заборавена. Ако сум во правото врска со ова, дали со концептот на шизосомата мислите дека кога ќе се обидете да го синхронизирате со проблематиката на Гео-Траумата (секако е поврзана, како што зборувавте многу за Земјата и Гаја), дали мислите дека преку оваа моделизација на шизосомата можете да го исцрпите проблемот на трауматизмот? И дали е ова сè уште Батајско (Bataillan) прашање, дали е ова сè уште прашање на вишок?

ЕвС: Не, не е.

SP: Well, you do say the following: “I am especially interested in this remarkable inhomogeneity between Earth and Mankind. Because, how to talk *about* or *with* the Earth as a schizophrenic?”⁶ So are you suggesting that as a schizosomatic you can talk about it?

EvS: Yes. I would say, I would hypothetically claim, that I feel with my body what the other bodies feel. So I can... I do not know it, but I can feel it. It is a type of knowledge, it is a sort of a condition in which I exist if I exist bodily, it is intuition. The body is a seismograph, it is an instrument. I can feel what is going on with the Earth, because I am related to this body. I am not only horizontally related to all the other bodies of you and others, the mouse, this dog, artificial beings, not artificial ones. I feel my daughter, I feel my car, I feel my house, I feel them all. And binding all these relations together is this one big body. If it was causing, say, black vibes, depression, sorrow, etc., this has to be examined.

SP: I think we have more answers now as to the body and not as to the Earth. The Earth is the real dilemma, and not the body anymore.

EvS: Yes, this is the dilemma.

SP: My last question is a sort of comment. It seems to me that the schizosoma, beyond the realm of the phrene in schizophrenia, and beyond a certain kind of

⁶ This quotation is taken from the earlier draft of the article as presented in the Berlin symposium. The updated version is: “I am especially interested in this remarkable inhomogeneity between Earth and mankind from which the accelerationist manifesto draws its first argument, or more correctly: from which it draws its temper. From where does this inconsistency emerge and why is it rhetorically and ideologically profitable?” See *infra*, p. 68

СП: Значи исто ја напуштате областа на вишокот.

ЕвС: Целосно ја тргам оваа батајска идеја на страна за да се фокусираме на прашањето на субјективизација. Главното прашање е дали Гаја како *едното* тело кое е во мојата шизосоматска врска или граничност, како што го наведувате, ми предизвикува или ме заразува со нејзината траума? И во која смисла би можела терапевтски ова да го свртам? Единственото решение на кое сега ми текнува не е дека сонцето сега свети повеќе и климата ќе се промени и не знам што, но тоа, на онтолошко ниво, дека телото на Земјата се освестува. Телото кое се освестува доаѓа при себе кореспондира со свесноста, ова е зошто вчера се занимавав со идејата за екстаза. Но тука би сакала да зборувам повеќе за *инстаза* (*instasy*). Телото кое се освестува ги ослободува своите сили и станува инстатично (*instatic*), претставено себеси и на другите со радијација, ова може да се случи на големата скала за Земјата како нејзина ре-субјективизација. Но, дали има нешто погрешно со Земјата?! Мислам не, но сепак може да се постави прашањето.

СП: Вие го велите следното „Особено сум заинтересирана во значајна нехомогеност помеѓу Земјата и Човештвото. Бидејќи, како да зборуваме за или со Земјата како шизофреничар?“⁷ Значи дали велите дека како шизосоматик можете да зборувате за тоа?

ЕвС: Да. Би рекла, хипотетички, дека со моето тело

7 Овој цитат е земен од поранешна скица на овој текст презентирани на симпозиум во Берлин. Апдејтираната верзија е: „јас сум особена заинтересирана во оваа впечатлива нехомогеност меѓу Земјата и човештвото од која акселерационистичкиот манифест го извлекува својот прв аргумент, или покоректно: од кој што го извлекува својот нарав. Од каде произлегува оваа неконзистентност и зошто таа е реторички и идеолошки профитабилна?“ Види *infra*, p. 68

a philosophical phrenology, is seeking a refuge from the traumaticism itself, from the traumaticism of being born. That inorganicism of life as a perpetual, productive synthesis, seems to have been always *the* very beginning. That is not to say the wholeness of the body but a perpetual beginning of syntheticism. But are not we completely forgetting that not only death, but life itself is a tragic experience? And if we are leaving the spaces of drama, are not we falling in this organic trap of wholeness? Of seeking after a certain wholeness that the schizosoma does not offer? The schizosoma is a little bit of a paradoxical concept if I am following it closely, because it asserts a certain space of wholeness that is so fragmented in itself that it looks like one thing. But then on the other hand to virtually speak about the schizosoma takes an effort of focusing on a fragment of that fragmented whole to even say or touch it. You say that what is banned from the Earth-Sun complex is the schizosoma, so it is banned from the Earth-Sun model basically. But at the same time you say the scizosoma is also about truth. In that regard you also seem to have an epistemological recoiling towards what I felt was your ultimate horizon, which is geosophy and cosmotruth.

ЕвС: It is so nice how you condensed it. I would just articulate one really quite cloudy intuition in the direction of your question how to deal with the Geo-Trauma and what schizosoma and schizoactivity on the level of schizosoma can introduce here. I would say that maybe in introducing the schizosoma as the sort of tool for production of cognition and recognition of the Earth, lowering the horizon from where you *address* it, you know that the tools of recognition constitute also in a way the object. Not fully, but you have to have the appropriate tool for representing the object properly. And maybe there is this supposed continuity of bodies within their fragmented states, but nevertheless they belong to the same bodily sphere. This is why they can connect to each

чувствувам што другите тела чувствуваат. Така да можам... не го знам ама можам да го почувствувам. Тоа е вид на знаење, вид на услов во кој јас постојам ако телесно постојам, тоа е интуиција. Телото е сеизмограф, инструмент. Можам да чувствувам што се случува со Земјата бидејќи сум поврзана со ова тело. Не сум само хоризонтално поврзана со сите други тела: твоето и на другите, на глувчето, на ова куче, на вештачките суштества, не вештачките тела. Ја чувствувам ќерка ми, го чувствувам мојот автомобил, ја чувствувам мојата куќа, ги чувствувам сите. И она што ги поврзува сите овие односи заедно е ова големо тело. Ако предизвикуваше, да речеме, црни мисли, депресија, тага и слично тогаш ова мора да се испита.

СП: Мислам дека сега имаме повеќе одговори за телото, а не за Земјата. Сега Земјата е вистинската дилема, а не телото.

ЕвС: Да, тоа е дилемата.

СП: Моето последно прашање е вид на коментар. Ми се чини дека шизосомата, надвор од кралството на *rhene* во шизофренијата и надвор од одреден вид на филозофска френологија, бара засолниште од самиот трауматаизам, од траумата да се родиш. Тоа во организмот на животот како вечна, продуктивна синтеза изгледа дека отсекогаш бил *самиот* почеток. Тоа не е да се каже за целината на телото туку вечен почеток на синтетицизмот. Но дали ние комплетно не забораваме дека не само смртта туку и самиот живот е трагично искуство? И ако го изоставиме просторот за драма, зар не паѓаме во оваа органска стапица на целината? Или бараме одредена целост што шизосомата не ја нуди? Шизосомата е малку парадоксален концепт ако добро го разбираам, бидејќи таа зазема одреден простор на целина што е толку фрагменти-

other. Maybe this makes the Earth appear, makes her reappear as also possible. And then I would say that this would be my hope that then, at this moment, this total strangeness of Gaia - this is not this nice strangeness we are seeking for, but it is the ultimate strangeness - then the whole story can turn from a Geo-Trauma story into a Geo-Drama. This is already something different, this is what I would call a *cosmotruth*.

ран во себе што личи на една целина (?). Но од друга страна да се зборува за шизосомата бара да сена фокусираме на фрагмент од таа фрагментирана целина за само да се изговори или допре. Може да се каже дека она што е забрането од Земја-Сонце комплексот е шизосомата, па таа е забранета од моделот Земја-Сонце. Но во исто време тврдите дека шизосомата е исто така за вистината. Во таа смисла Вие делувате дека имате епистемолошко враќање кон она што почувствував дека е Вашиот краен хоризонт, а тоа се геософијата е вистината за космосот.

ЕвС: Колку интересно сте го срочиле. Јас само сакам да изразам едно навистина нејасно мислење во врска со вашето прашање како да се справите со Гео-Траумата и што шизосомата и шизо активноста на ниво на шизосомата може да воведат овде. Би рекла дека можеби во воведувањето на шизосомата како вид на алатка за производство на знаењето и признавањето на Земјата, намалувајќи го хоризонтот од каде вие се *обраќате*, знаете дека алатките за признавање на некој начин го претставуваат и објектот. Не целосно, но мора да имате соодветната алатка за достоино да го претставите објектот. И можеби тука е и веројатниот континуитет на тела заедно во нивните фрагментирани состојби, носепак тие припаѓаат на истата телесна сфера. Затоа тие можат да се поврзат едни со други. Можеби ова ја прави појавата на Земјата, како и нејзината повторна појава возможна. И тука би рекла се надевам дека тогаш, во овој момент, оваа целосна необичност на Гаја - ова не е онаа убавата непознатост кон која ние се стремиме, но тоа е крајната непознатост - тогаш целата приказна може да се претвори од Гео-Траума во Гео-Драма. Ова е веќе нешто сосема друго, тоа е она што јас би го нарекла *космичка вистина*.

Јордан
Шишовски
и Калина
Лечевска

Прекумерна регулација како средство за контрола: Задушување на слободата на медиумите и образовниот систем во Македонија¹

Jordan
Shishovski
and Kalina
Lechevska

Overregulation as a Means of Control: Stifling the Media freedom and Educational System in Macedonia¹

Биографска белешка

Д-р Јордан Шишовски е соработник-истражувач и доцент на Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје. Тој е доктор по филозофија, неговата докторска теза е: „Хајдегеровското поетско домување и градење: спас од технолошката гибел“. Како соработник-истражувач, Јордан учествувал во повеќе едукациони и родово ориентирани истражувања, како национални, така и интернационални.

Калина Лечевска е соработник-истражувач и доцент во Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје. Таа е доктор по социологија на Катедрата за Социјалологија на Институтот за социолошки, политички и правни истражувања во рамките на Универзитетот Св. Кирил и Методиј. Нејзината теза е насловена „Социјалните димензии на педофилијата во Република Македонија.“ Во 2008 таа беше ко-автор на книгата „Колку е инклузивно македонското општество.“ Истата година Лечевска ја објави нејзината магистерска теза „Хомофобијата во Република Македонија.“ Во 2012 таа беше ко-автор на книгата „Демократската свест на граѓаните во Македонија.“

Bionote

Jordan Shishovski, Ph.D. is a Researcher and an Associate Professor at the Institute of Social Sciences and Humanities-Skopje. He has a PhD in Philosophy, his thesis was “Heidegger’s Poetic Dwelling and Building: Salvation from the Danger of Technology.” As researcher he participated in various education and gender related researches both national and international.

Kalina Lechevska is a Researcher and an Associate Professor in the Institute in Social Sciences and Humanities-Skopje. She has a PhD in Sociology, from the Department for Sociology at the Institute for Sociological, Political and Legal Research, at the University “St. Cyril and Methodius.” Her thesis was “The Social Dimensions of the Paedophilia in the Republic of Macedonia.” In 2008, she was the co-author of the book “How Inclusive is the Macedonian society.” The same year, Lechevska published her master thesis “Homophobia in the Republic of Macedonia.” In 2012 she was a co-author of the book “Democratic Awareness of the Citizens in Macedonia.”

1 Овој текст е адаптација на полиси пејперот: Jordan Shishovski, Kalina Lechevska, *Technology of State Capture: Overregulation in Macedonian Media and Academia*, (Skopje: ISSHS, 2015), available at: <http://isshs.edu.mk/documents/TECHNOLOGY-OF-STATE-CAPTURE--Overregulation-in-Macedonian-Media-and-Academia--so-CIP-za-proverka.pdf>

1 This paper is adaptation of the policy paper: Jordan Shishovski, Kalina Lechevska, *Technology of State Capture: Overregulation in Macedonian Media and Academia*, (Skopje: ISSHS, 2015), available at: <http://isshs.edu.mk/documents/TECHNOLOGY-OF-STATE-CAPTURE--Overregulation-in-Macedonian-Media-and-Academia--so-CIP-za-proverka.pdf>

Апстракт

Институтот за општествени и хуманистички науки – Скопје ја анализираше употребата на административните казни на извршната власт во законите кои ги покриваат медиумите и образованието во периодот од 1995 година до 2014 година. Анализата покажа дека постојните законски регулативи ѝ овозможуваат на Владата преку министерствата и регулаторните тела да наметнат санкции во вршење на притисок врз медиумите и образовниот систем. Имено, исклучително деталните регулативи на извршната власт која е овластена да ги спроведе резултираат во суспензија на медиумската и академската слобода на начини кои се емпириски мерливи. Преку високите административни казни извршната власт може да утврди апсолутна контрола врз работата на медиумите и академските установи па дури и да одлучи за нивниот опстанок во легална, но не и легитимна рамка.

Зајакнувањето на извршната власт често да наметнува високи административни казни, што во услови на прекумерно регулирано законодавство го прави невозможно целосното придржување до законите, ја возвишува оваа власт над законодавната и судската, поткопувајќи ја поделбата на властите. Способноста на извршната власт директно да наметнува казни овозможува толкав степен на контрола така што судската власт е сведена на обичен украсен приврзок. За свое апсолутно владеење, во најголем број случаи, извршната власт дури и не мора да ја корумпира судската власт бидејќи има автономна моќ да казнува. Оваа недемократска реалност е „легализирана општествена дивоградба.“ Имено, она што во демократска држава не смее да се допушти ниту со закон, ниту со подзаконски акт ниту според професионална етика и узанси е легитимирано со самата

Abstract

The Institute of Social Sciences and Humanities – Skopje analyzed the executive branch's use of administrative fines under laws covering the media and the educational system from 1995 to 2014. The analysis found that existing regulations allow the government through its ministries and regulatory bodies to impose excessive sanctions that exert pressure on the media and the educational system. The exceptionally detailed regulations that the executive branch is empowered to enforce, result in suspension of media and academic freedom in ways that are empirically measurable. Through excessive administrative fining the executive branch can establish total control over the media and education, and even decide on their existence within a legal, but not legitimate, framework.

The empowerment of the executive to frequently impose high administrative penalties, which in terms of highly overregulated legislature makes strict attendance to the law impossible, exalts that branch above the legislative and judicial branches, eroding the separation of powers. The executive's ability to directly impose fines allows for a degree of absolute power such that the judicial branch is reduced to mere decoration. With its absolute rule, in most cases the executive branch does not even have to corrupt the judiciary because it has its own autonomous power to punish. This undemocratic reality is a "legalized societal illegal construction." Namely, what a democratic country should not allow itself either by law or by professional ethics has been legitimized through "legalization" in the form of the law and institutions. Self-censorship would be a logical consequence in a country in which, as acknowledged by the EU Progress Report, OSCE-ODIHR, the Senior Experts Group Report, just to mention a few, the distinction between state institutions and the ruling party has been blurred.

негова „легализација“ во форма на закони и институции. Автоцензурата би била логична последица во држава каде, како што е потврдено во: Извештајот за напредокот на РМ за 2014 на Европската комисија, Извештајот за набљудувачката мисија за избори на ОБСЕ/ОДИХР, Извештајот на Сениорската експертска група, разликата помеѓу државните институции и владеачката партија е нејасна.

ВОВЕД

Во последните неколку години кај голем број на пост-социјалистички и други држави од Европа и пошироко настанува загрижувачко враќање кон авторитарен стил на владеење.² Отворениот премин кон диктатура е сè уште невозможен пред сè заради глобалната поврзаност меѓу општествата. Наместо отворена диктатура сè почеста е појавата што во академските кругови се нарекува „нелиберална демократија“ уште позната и како „нов авторитаризам“ и „компетитивен авторитаризам.“ Главните особини на компетитивниот авторитаризам се постоењето на сите формални демократски институции и процедури, но истовремено и нивно обесмислување преку серија на авторитарни практики како што се: разните облици на притисок врз слободата на медиумите, законското ограничување на слободите на здружување, концентрацијата на моќта, контролата врз образованието и слично.³ Во

2 Ian Traynor, “Eastern European Autocrats Pose New Test to Democracy,” *The Guardian* (13 August 2013), достапно на <http://www.theguardian.com/world/2013/aug/13/eastern-europe-autocrats-return-test-democracy>, пристапено на 20 јули 2015.

3 За повеќе на оваа тема видете: Jordan Šišovski and Katerina Kolozova, “Macedonia: The Authoritarian Challenge to Europe,” *Open Democracy*, June 23, 2015, достапно на: <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/>

INTRODUCTION

In the past few years there is a worrying trend of re-introducing elements of authoritarian style of governing in many post-socialist and other countries in Europe and elsewhere.² Yet a transition to full dictatorship is impossible due to the global interconnection of the societies. Instead of an open dictatorship, the more frequent occurrence is that which in academic circles is called “illiberal democracy,” also known as “new authoritarianism” and “competitive authoritarianism.” The main features of the competitive authoritarianism are the existence of all formal democratic institutions and procedures, yet gradually rendered meaningless through a series of authoritarian practices, such as various forms of pressure on freedoms of the media and of association, concentration of power, control over education, etc.³ This policy brief focuses on the current situation of freedom of the media and education in the Republic of Macedonia with special focus on legal overregulation and administrative penalties (fines), and provides recommendations for improvements in this area.

2 Ian Traynor, “Eastern European Autocrats Pose New Test to Democracy,” *The Guardian* (13 August 2013), available at <http://www.theguardian.com/world/2013/aug/13/eastern-europe-autocrats-return-test-democracy>, accessed on 20 July 2015

3 For more on this topic see: Jordan Šišovski and Katerina Kolozova, “Macedonia: The Authoritarian Challenge to Europe,” *Open Democracy*, June 23, 2015, available at: <https://www.opendemocracy.net/can-europe-make-it/jordan-%C5%A1i%C5%A1ovski-katerina-kolozova/macedonia-authoritarian-challenge-to-europe>, accessed on 25 August 2015.

ова истражување се разгледува фактичката состојба за слободата на медиумите и образованието во Република Македонија со посебен осврт врз законската прекумерна регулација и административните казни (глоби) и се даваат препораки за подобрувања во оваа област.

КОНТЕКСТ И ВАЖНОСТ НА ПРАШАЊЕТО

Во 2014 година, Македонија помина низ парламентарни и претседателски избори кои ги покажаа слабостите и недостатоците на младата демократија која сè повеќе се движи кон „компетитивен авторитаризам“⁴ каде што формалните демократски институции се задржани.

jordan-%C5%A1i%C5%A1ovski-katerina-kolozova/macedonia-authoritarian-challenge-to-europe, пристапено на 25 август 2015.

- 4 Во компетитивните авторитарни режими, формалните демократски институции се гледаат како главните средства на стекнување и оstarување политички авторитет. Службениците ги прекршуваат тие правила до таа мера и толку често што режимот не ги исполнува ни минималните конвенционални демократски стандарди... Иако изборите се одржуваат редовно и генерално се ослободени од голема измама, службениците рутински ги злоупотребуваат државните ресурси, ја негираат опозициската соодветна медиумска покриеност, ги малтретираат опозициските кандидати и нивните поддржувачи и во некои случаи манипулираат со изборните резултати. Новинарите, опозициските политичари и другите критичари на власта може да се: шпиунирани, жртви на закани, малтретирани или уапсени. Членовите на опозицијата може да бидат уапсени, прогонети или- помалку често- физички нападнати или убиени. Режимите кои се карактеристични по вакви злоупотреби не можат да се наречат демократски,“ Levitsky and Way, “The Rise of Competitive Authoritarianism,” *Journal Of Democracy* (2002): 52- 53.

CONTEXT AND IMPORTANCE OF THE ISSUE

In 2014, Macedonia held parliamentary and presidential elections that demonstrated the weaknesses and shortcomings of a young democracy that is moving more and more towards “competitive authoritarianism”⁴ where the formal democratic institutions are retained.

This study examines the following tools of Macedonian competitive authoritarianism: legal overregulation assigning disproportionate power to the executive branch and excessive and draconic fining. While regulation in a functioning democracy is intended to ensure quality public services for citizens, we claim that the unprecedented level of excessive regulation and fining in recent years in Macedonia serves to broaden authoritarian tendencies. To illustrate the point, a comparative review of the laws in higher education shows an extremely high level extent of administrative fining provisions in Macedonian legislation compared to that of EU member countries. The French Law on Higher Education (HE) does not envisage

-
- 4 “In competitive authoritarian regimes, formal democratic institutions are widely viewed as the principal means of obtaining and exercising political authority. Incumbents violate those rules so often and to such an extent, however, that the regime fails to meet conventional minimum standards for democracy. . . . Although elections are regularly held and are generally free of massive fraud, incumbents routinely abuse state resources, deny the opposition adequate media coverage, harass opposition candidates and their supporters, and in some cases manipulate electoral results. Journalists, opposition politicians, and other government critics may be spied on, threatened, harassed, or arrested. Members of the opposition may be jailed, exiled, or—less frequently—even assaulted or murdered. Regimes characterized by such abuses cannot be called democratic.” Levitsky and Way, “The Rise of Competitive Authoritarianism,” *Journal of Democracy* (2002): 52- 53.

Оваа студија ги проучува следните алатки на македонскиот компетитивен авторитаризам: прекумерната законска регулација преку доделување непропорционална моќ на извршната власт и прекумерното и драконско казнување-глобење. Додека регулацијата во функционалната демократија има за цел да го подобри квалитетот на јавните услуги за граѓаните, нивото на прекумерната регулација и глобењето во изминатите години во Македонија служи за да се прошират авторитарните тенденции. За да се илустрира поентата, направен е компаративен преглед на законите во високото образование кој покажува екстремно високо ниво на степенот на административните одредби за казнување во македонското законодавство споредено со земјите членки на ЕУ. Францускиот закон за високо образование не предвидува административни или регулативни казни освен во случаите кога институцијата ќе одбие да се подложи на инспекција или во врска со изречени криминални обвиненија за прекршување на основната законска дејност како високообразована институција.⁵ Во германскиот закон за високо образование, не е препишана ниту една административна казна.⁶ Австрискиот закон за високо образование

administrative or regulatory fines except in cases of an institution's refusal to subject itself to inspections or as reciprocation to criminal charges concerning a breach in the fundamental legality of functioning as and acting in the capacity of a HE institution.⁵ In the German Law on Higher Education, not a single administrative fine is prescribed.⁶ The Austrian Law on Higher Education has only two fines.⁷ The Bulgarian one has no penalties.⁸

The main features of the issues of overregulation and control through administrative fining are the following:

1. there is a tendency towards excessive legal regulation by the government in areas that should be regulated

5 LOI n° 2013-660 du 22 juillet 2013 relative à l'enseignement supérieur et à la recherche (1) , nor: ESRJ1304228L Version consolidée au 25 février 2015 [Француски закон за високо образование и истражување], достапно на: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=3452B807A1F0B55FCCEB41CE5ED2F4A5.tpdj009v_3?cidTexte=JORFTEXT000027735009&categorieLien=id, пристапено на 25 февруари 2015.

6 Hochschulrahmengesetz Ausfertigungsdatum: 26.01.1976. Vollzitat: "Hochschulrahmengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. Januar 1999 (BGBl. I S. 18), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 12. April 2007 (BGBl. I S. 506) geändert worden ist," (Германски закон за високо

5 LOI n° 2013-660 du 22 juillet 2013 relative à l'enseignement supérieur et à la recherche (1) , nor: ESRJ1304228L Version consolidée au 25 février 2015 [French Law on Higher Education and Research], available at: http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do;jsessionid=3452B807A1F0B55FCCEB41CE5ED2F4A5.tpdj009v_3?cidTexte=JORFTEXT000027735009&categorieLien=id, accessed on 25 February 2015.

6 Hochschulrahmengesetz Ausfertigungsdatum: 26.01.1976. Vollzitat: "Hochschulrahmengesetz in der Fassung der Bekanntmachung vom 19. Januar 1999 (BGBl. I S. 18), das zuletzt durch Artikel 2 des Gesetzes vom 12. April 2007 (BGBl. I S. 506) geändert worden ist," available at <http://www.gesetze-im-internet.de/hrg/>, accessed on 18 August 2015.

7 Gesamte Rechtsvorschrift für Universitätsgesetz 2002, Fassung vom 09.08.2015: Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG) StF: BGBl. I Nr. 120/2002 (NR: GP XXI RV 1134 AB 1224 S. 111. BR: 6697 AB 6717 S. 690.), Bundesrecht Consolidiert, available at: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002128>, accessed on 19 August 2015.

8 ЗАКОН ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ, ИЗМ.ДВ.бр.61 От 9 Август 2011г, available at: http://mail.nacid.bg/newdesign/qual/att_files/bg/LAW_HIGHER_EDUCATION.pdf, accessed on 21 August 2015.

предвидува само две казни⁷. Бугарскиот закон за високо образование нема никакви казни.⁸

Главните карактеристики на прекумерната регулација и контролата преку административните казни се следниве:

1. Постои тенденција кон прекумерна регулација и контрола од владата во области кои треба да се регулираат со позаконски акти на институциите, со што се поткопува самостојноста и независноста на институциите;
2. Таквата регулација го прави невозможно целосното придржување кон законите со што ја отвора можноста на владата за селективно казнување;
3. Порастот на бројот и износот на глобите го прави неподнослив притисокот врз некои од институциите и одговорните лица;
4. Сето тоа се сведува на тренд на заобиколување на судството и на кривичното право со што ѝ се овозможува на владата да има директна контрола врз институциите

образование) достапно на: <http://www.gesetze-im-internet.de/hrg/>, пристапено на 18 август 2015.

7 Gesamte Rechtsvorschrift für Universitätsgesetz 2002, Fassung vom 09.08.2015: Bundesgesetz über die Organisation der Universitäten und ihre Studien (Universitätsgesetz 2002 – UG) StF: BGBl. I Nr. 120/2002 (NR: GP XXI RV 1134 AB 1224 S. 111. BR: 6697 AB 6717 S. 690.), Bundesrecht Consolidiert (Австриски закон за високо образование), достапно на: <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=20002128>, пристапено на 19 август 2015.

8 ЗАКОН ЗА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ, изм.ДВ.бр.61 От 9 Август 2011г, (Бугарски закон за високо образование) достапно на: http://mail.nacid.bg/newdesign/qual/att_files/bg/LAW_HIGHER_EDUCATION.pdf, пристапено на 21 август 2015.

by secondary acts of institutions, thus undermining institutions' autonomy and independence;

2. such overregulation makes the compliance to the laws almost impossible, thus opening the way for selective punishment by the government;
3. the increase in the number and amount of fines makes the pressure for some institutions and persons involved unbearable;
4. all this amounts to a trend of circumventing the judiciary and the criminal law, thus allowing the government to have direct control over the institutions.

Legal overregulation has enabled the government to punish with a high number of large fines critical media for violations of legislation that prescribes in minute detail the programs of each outlet in the country. The impact on the editorial policies of most media has contributed to strengthening authoritarian tendencies.

While control over the media aids the present functioning of competitive authoritarianism, exercising control over the educational system serves the purpose of securing authoritarian power for the long term. This is accomplished through the social reproduction of a desired model of citizenship, institutions, businesses, and political party functioning, and establishing a desired ideological cultural hegemony. To achieve these goals, the government in a competitive authoritarian model must establish control over the educational process in the country. This research examines legal overregulation as one of the main methods of control over education. The government has presented fining as a more liberal approach to lighter forms of criminal offenses with the

Прекумерната регулација ѝ овозможува на владата да ги казнува критичките медиуми со бројни глоби за прекршување на законската регулатива, која всушност до детал ја пропишува програмата на секој медиум во државата. Влијанието врз уредувачките политики во повеќето медиуми придонесува кон јакнењето на авторитарните тенденции.

Додека контролата врз медиумите служи за тековното функционирање на компетитивниот авторитаризам, остварувањето на контролата врз образованиот систем служи за долгорочно зацврстување на авторитарната власт. Ова се остварува преку социјална репродукција на посакуваниот модел на функционирање на граѓанството, институциите, бизнисите и политичките партии и воспоставувајќи ја посакуваната идеолошка културна хегемонија. За да се остварат овие цели, власта во компетитивниот авторитаризам треба да воспостави контрола врз образовниот процес во државата. Истражувањето го разгледува едниот од главните методи за контрола врз образованието – законската прекумерна регулација. Владата во 2006 година ја претстави глобата како главна санкција за придонес на полиберален пристап кон полесните форми на казните дела. Оттогаш таа е препознатлива како главен пристап за казнување.⁹

За потребите на ова истражување беше направена компаративна анализа на законите кои ги опфаќаат медиумите и образованието во последните 19 години (периодот 1995-2014 година) со цел да се објасни влијанието на постојните регулативи врз слободата на изразување и образованието.

⁹ Закон за прекршоци, Службен весник на Р.Македонија бр.62од 22.05.2006 година.

Law on Misdemeanors of 2006 and has turned to fining as its main approach.⁹

For the purposes of this policy brief, a comparative analysis of the laws covering the media and education in the last 19 years, from 1995 to 2014, has been made to explain the impact of the existing regulations on freedom of expression and education.

MEDIA

Freedom of the media has been a prominent issue in Macedonia since 2011, when several reports noted a decline in freedom of the media, thus affecting the country's Euro-Atlantic aspirations.¹⁰ In 2013 two media-related laws – the Law on Media and the Law on Audiovisual Services – were adopted in a quick and nontransparent way.¹¹ Media professionals, experts, and media associations argued that the laws imposed excessive regulation on the media, thus affecting editorial freedom.¹²

⁹ “The Law on Misdemeanors,” Official Gazette of the Republic of Macedonia No 62 from 22.05.2006.

¹⁰ For example, in the ratings on the World Press Freedom Index by the Reporters Without Borders for 2014 Macedonia is ranked in 123rd place, seven places down from the previous year (available at: <http://rsf.org/index2014/en-eu.php>, accessed 24 August 2015)

¹¹ Gordana Duvnjak, “Медиумските закони донесени, измените допрва” [The media laws adopted, their changes will follow in the future], *UtrinskiVesnik*, 26 December 2013, available at: <http://www.utrinski.mk/?ItemID=1503E65F7D508047A90B2710C324BBB1>, accessed 19 August 2015.

¹² Association of Journalists of Macedonia, Article19: statement for the Media Law(s) (Skopje: Association of Journalists of Macedonia, 23 August 2013), available at: <http://www.znm.org.mk/drupal-7.7/en/node/671>, accessed on 19 August 2015.

МЕДИУМИ

Слободата на медиумите претставува проблем во Македонија од 2011 година, кога неколку извештаи посочија на пад на слободата на медиумите што влијае на евро-атлантските аспирации.¹⁰ Во 2013 година, два закони кои се однесуваат на медиумите—Законот за медиуми и Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги беа донесени на брз и не-транспарентен начин.¹¹ Медиумски професионалци, експерти и медиумски асоцијации расправаа дека законите наметнуваат прекумерна регулација на медиумите на тој начин што влијаат врз уредувачката политика.¹²

Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги,¹³ кој е наследник на претходниот Закон за радиодифузија е донесен на крајот од 2013 година, заедно со измените кои беа изгласани на почетокот на 2014 година. Здружението на независни новинари (ЗНМ) бараше да се намали негативното влијание на законот, но беше неуспешно во промената на кон-

The Law on Audio and Audiovisual Media Services was passed at the end of 2013 with amendments added at the beginning of 2014, replacing the previous Law on Broadcasting.¹³ The Association of Independent Journalists (AJM) sought to reduce the negative impact of the law, but was unsuccessful in changing the controversial elements in the law. The OSCE's representative on media freedom criticized the law, saying it “micro manages media in some cases or contains detail that should be better included in secondary legal acts” and that the law “should be drafted so that what is not prohibited is self-evidently permitted.”¹⁴ In line with this is also the EU Progress Report for Macedonia 2014 that says this in its intro: “The country maintains a high level of alignment with the *acquis* relative to where it is in the accession process. The EU agenda remains the country's strategic priority. *However, over the past year, there have been serious concerns about increasing politicisation of state institutions and government control over media, including in the context of elections [emphasis added].*” Further on page 2 it goes on saying: “Government influence on media output is exercised through, *inter alia*, state-financed advertising. *There is a scarcity of truly independent reporting and lack of accurate and objective information being made available through mainstream media to the public, and a lack of informed public debate [emphasis added].*”¹⁵

10 На пример, на рангирањето на World Press Freedom Index од Репортери без граници (Reporters Without Borders) за 2014, Македонија е на 123 место, седум места подолу од претходната година, достапно на: <http://rsf.org/index2014/en-eu.php>, пристапено на 24 август 2015.

11 Гордана Дувњак, „Медиумските закони донесени, измените допрва”, Утрински Весник, 26 декември 2013, достапно на: <http://www.utrinski.mk/?ItemID=1503E65F7D508047A90B2710C324BBV1>, пристапено на 19 август 2015.

12 Здружение на новинарите на Македонија, Артикал 19: За законите за медиуми (Скопје: ЗНМ, 23 август 2013) достапно на: <http://www.znm.org.mk/drupal-7.7/en/node/671>, пристапено на 19 август 2015.

13 „Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги,” Службен весник на Р.Македонија бр.184 од 26.12.2013 година.

13 “The Law on Audio and Audiovisual Media Services,” Official Gazette of the Republic of Macedonia No 184 from 26.12.2013.

14 Dunja Mijatović, The Representative on Freedom of the Media Regular Report to the Permanent Council (OSCE, 28 November 2013), p. 31.

15 The European Commission: “The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2014 Progress Report, SWD (2014) 303 final” (Brussels: 8 October 2014), available at: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf, accessed on 24 August 2015, p. 1,2.

троверзните елементи. Специјалните претставници на ОБСЕ за слободата на медиумите го критикуваа законот. Тие наведоа дека „тој ги микроменаџира медиумите во некои случаи или содржи детали што подобро би било да бидат вклучени во секундарното законодавство“ и дека законот „треба да биде составен на начин што ќе го препознае начелото дека она што не е забрането е само по себе дозволено.“¹⁴ На иста линија беше и ЕУ Извештајот за напредокот на Македонија за 2014 година кој во својот вовед наведува дека “Државата одржува високо ниво на усогласеност со европското законодавство во пристапниот процес. ЕУ агендата останува стратешкиот приоритет на земјата. Сепак, во изминатата година, постои сериозна загриженост за зголемувањата политизација на државните институции и владината контрола врз медиумите, вклучувајќи ги во контекст на изборите [курзивот е наш].“ По-натаму на страница 2 се вели дека: “Влијанието на владата врз медиумите е претерано меѓу другото и преку рекламирањето со државни пари. Постои недостиг на вистинско независно известување и недостаток на точни и објективни информации достапни преку традиционалните медиуми на јавноста, како и недостаток на јавна дебата [курзив додаден].“¹⁵

14 Dunja Mijatović, The Representative on Freedom of the Media Regular Report to the Permanent Council (OSCE, 28 November 2013), p. 31.

15 The European Commission: “The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2014 Progress Report, SWD (2014) 303 final” (Brussels: 8 October 2014), достапно на: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf, пристапено на 24 август 2015, p. 1,2.

The law specifies a number of regulations affecting editorial independence that should be part of secondary legal documents (statutes, regulations, etc.). Most of the countries in the EU do not have laws on media whereas the laws on audio and audiovisual services are limited to issues such as intellectual property, technical and technological requirements, product placement, etc. In contrast to this, The Macedonian law on media prescribes every single programmatic detail coupling it with a draconic fine. The only similar law in Europe is that of Hungary.¹⁶ The law contains 156 articles, providing for 73 different kinds of fines ranging from 1,000 to 100,000 euros. The greatest penalty that can be charged to a media outlet is 100,000 euros.¹⁷ The law also renamed the main regulatory body from the Broadcasting Council to the Agency for Audio and Audiovisual Media Services. The Agency is responsible for monitoring of the media programs under the new legislation and it imposes the administrative fines. Although technically an autonomous and independent regulatory body, however, the income from the fines goes straight into the government treasury and the execution of control and penalization is de facto the same as that carried out by the ministries.

16 Kalina Lečevska, Artan Sadiku, Jordan Šišovski, *Legalizing Restrictions of the Freedom of the Press*, (Skopje, ISSHS, 2014), available at: <http://isshs.edu.mk/documents/Legalizing-Restrictions-of-the-Freedom-of-the-Press.pdf>, accessed on 17 September 2015.

17 This article provides fine of 100.000 euro for breaching the article 92, lines 8 and 9 of the same law which stipulate that the national television providers are obliged to produce home documentary programme at least 10 hours per year (line 8) and 20 hours per year of feature programme (line 9), see: “The Law on Audio and Audiovisual Media Services,” Official Gazette of the Republic of Macedonia No 184 from 26.12.2013, p 23.

Законот одредува бројни прописи кои влијаат на уредувачката независност која треба да биде дел од второстепени законски документи (статути, правилници и слично). Повеќето земји во ЕУ немаат закони за медиуми со оглед на тоа што законите за аудио и аудиовизуелни услуги се лимитирани на проблеми како: интелектуална сопственост, технички и технолошки барања, пласирање на производи и слично. Спротивно на ова, македонскиот закон за медиуми го препишува секој програмски дел надополнувајќи го со драконски казни. Единствениот сличен ваков закон во Европа е оној на Унгарија.¹⁶ Законот содржи 156 членови кои пропишуваат 73 различни видови глоби кои се движат од 1,000 до 100,000 евра. Најголемата глоба која може да се наплати кај медиуми изнесува 100,000 евра.¹⁷ Исто така законот го преименуваше главното регулаторно тело од Совет за радиодифузија во Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Агенцијата е одговорна за следење на медиумските програми согласно новата легислатива, а воедно ги изрекува и административните казни. Агенцијата иако технички претставува самостојно и независно регулаторно тело, сепак приходот од глобите одат директно во владините

16 Kalina Lečevska, Artan Sadiku, Jordan Šišovski, *Legalizing Restrictions of the Freedom of the Press*, (Skopje, ISSHS, 2014), достапно на: <http://isshs.edu.mk/documents/Legalizing-Restrictions-of-the-Freedom-of-the-Press.pdf>, пристапено на 17 септември 2015.

17 Овој член предвидува казна од 100.000 евра за прекршување на член 92, став 8 и 9 кои препишуваат дека националните медиуми се обврзани годишно да произведуваат најмалку 10 часа документарна програма (став 8) и најмалку 20 часа годишно домашна играна програма (став 9), види: „Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги,“ Службен весник на Р.Македонија, бр.184 од 26.12.2013, стр 23.

Considering the parliament is reduced to a “voting machine” of the party in office, one can deduce that the Agency does not answer to the parliament but in fact to the government. The same goes for the government: although it should be controlled by the parliament, it is the other way around. As the EU Progress Report for 2014 states:

[...] the functioning of parliament continued to be hindered by the lack of constructive political dialogue and the ongoing deep divisions between the political parties. The absence of most opposition MPs from parliament hampered its work on adopting new reforms, and its ability to provide the necessary checks and balances on the activities of government.¹⁸

Thus, turning the Republic into one party (one coalition) system. The following data illustrates our claim: - in the period between 10.05.2014 and 31.12.2014, 96,8% of the adopted laws have been proposed by the Government whereas only 3,2% by MP's. All of the laws proposed by the Government have been adopted without a single exception. However, even the several adopted laws proposed by the MP's are proposed by the two main MP's from the ruling VMRO-DPMNE/DUI coalition Ilija Dimovski and Talat Xhaferi as well, plus several other MP's.

The case of the Telma TV, one of Macedonia's most important critical media outlets, illustrates the way that legal overregulation can act as a tool of government

18 The European Commission: “The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2014 Progress Report, SWD (2014) 303 final” (Brussels: 8 October 2014), available at: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf, accessed on 24 August 2015, p. 7.

финансии и контролата и санкционирањето де факто е ист како оној што се врши од страна на министерствата.

Со оглед на тоа што Собранието е сведено на „гласачка машина“ на партијата на власт, може да се заклучи дека Агенцијата не одговара пред него туку всушност пред владата. Истото важи и за владата: иако треба да биде контролирана од Собранието, ситуацијата е обратна. Како што е наведено во Извештајот за напредокот на РМ за 2014:

[...] функционирањето на Собранието продолжи да биде отежнато од недостатокот на конструктивен политички дијалог и тековните длабоки поделби помеѓу политичките партии. Отсуството на најголемиот дел опозициски пратеници од Собранието ја попречи неговата работа за донесување на нови реформи и неговата способност да ги обезбеди потребните контроли и рамнотежи во однос на активностите на Владата.¹⁸

На тој начин претворајќи ја државата во еднопартиски (еднокоалициски) систем. Следните податоци го поткрепуваат нашето тврдење: во периодот од 10.05.2014 до 31.12.2014 година, 96,8% од донесените закони се предложени од Владата, а само 3,2% од пратениците. Сите предложени закони на Владата биле донесени без ниеден исклучок. Дури и неколкуте донесени закони на предлог од пратениците доаѓаат од главните пратеници на владеачката

18 The European Commission: “The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2014 Progress Report, SWD (2014) 303 final” (Brussels: 8 October 2014), достапно на: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf, пристапено на 24 август 2015, p. 7.

control. In 2014, Telma received three fines for offenses falling under non-adherence to the program formats imposed by the Agency for Audio Audiovisual Media Services. The largest penalty came in May 2014 for “5 minutes gap of unbalanced broadcasting of folk and pop music,” which drew a fine of 20,000 euros.¹⁹ This large fine placed Telma on the edge of bankruptcy. There are other absurd examples for notices by the Agency for breaching the law. The TV station Alsat-M have been noticed because the “animated film ‘Tom and Jerry’ . . . aired on 2 and 3 February didn’t acquire translation...”²⁰ Also, TV station 24Vesti had several notices for “unbalanced broadcasting of folk and pop music.”²¹ It is worth mentioning that the name of the station in Macedonian is 24 News, so this is very clear example that the government is breaching the editorial freedom of the media. Namely, it is not the problem of “unbalanced broadcasting of folk and pop music,” but the imposition of broadcasting music on a news channel itself. Such fear of penalties contribute to an increased self-censorship among journalists, one of the most worrying phenomena in terms of freedom of expression.

19 The fine is for contempt of the obligations of Article 92 of the: Law on Audio and Audiovisual Media Services, Official Gazette of the Republic of Macedonia No184 from 26.12.2013 year.

20 Agency for Audio Audiovisual Media Services, “Decision on Taking Action – Notice,” (No 03-372 from 09 February 2015), available at: http://www.avmu.mk/images/Resenie_za_prezemanje_merka_TV_Alsat_M_-_clen_64_stav_3.pdf, accessed on 09 October 2015.

21 Agency for Audio Audiovisual Media Services, “Decision on Taking Action – Notice,” (No 03-961 from 07 August 2015), available at: http://avmu.org.mk/images/24_Vesti.pdf, accessed on 09 October 2015.

коалиција ВМРО ДПМНЕ/ДУИ, Илија Димовски и Талат Џафери, како и други пратеници.

Случајот на телевизија Телма, еден од најголемите критички медиуми во Македонија е најдобрата илустрација за можностите на законската прекумерна регулација да делува како алатка за владина контрола. Во 2014 година, Телма е казнета дури три пати за различни престапи за неследење на програмските формати наложени од Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги. Најголемата казна Телма ја доби во мај 2014 за „неизбалансирано емитување на народна и забавна музика“ со глоба од 20.000 евра.¹⁹ Оваа голема казна ја стави Телма на работ на банкрот. Постојат и други апсурдни примери на забелешки од Агенцијата за прекршување на законот. Така на пример, на телевизија Алсат-М ѝ се замерило дека „анимираниот филм ’Том и Џери’...емитуван на 2 и 3 Февруари 2015 немал превод...“²⁰ Исто така, за ТВ 24 Вести има повеќе забелешки за неизбалансирано емитување на народна и забавна музика.²¹ Вреди да се спомене самото име на станицата, 24 Вести,

19 „Глоба во износ од 20.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правното лице ако не ги почитува обврските од членот 92 ставови (4), (5), (6) и (13) од овој закон,“ Закон за аудио и аудиовизуелни медиумски дејности (Службен весник на РМ, 184/13) член 146, став 1.

20 Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги „Решение за преземање мерка“ (Бр. 03-372 од 9 февруари 2015), достапно на: http://www.avmu.mk/images/Resenie_za_prezemanje_merka_TV_Alsat_M_-_clen_64_stav_3.pdf, пристапено на 9 октомври 2015.

21 Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги „Решение за преземање мерка,“ (Бр. 03-961 од 7 август 2015), достапно на: http://avmu.org.mk/images/24_Vesti.pdf пристапено на 9 октомври 2015.

* * *

The issue of state control and the ruling party's (VMRO-DPMNE)²² abuse of the media is one of the central problems of the current political crisis in Macedonia. The European Commission's recommendations to overcome the current crisis²³ includes those in line with our findings on the problem of overregulation in the media. Namely, the recommendations call for reducing defamation practices, stating that there is a need for “revising the procedural rules to exclude petty cases and instead increase the use of mediation to resolve these,” and to “support and promote greater use of self-regulation as alternative to court action.” However, in our opinion, this should be accomplished through secondary legislation and intra-institutional regulation in order to increase the autonomy of public institutions and reduce the possibilities for the government to execute illegitimate control through overregulation.²⁴

EDUCATION

Through control of education and limiting academic freedom, the government can establish a mechanism for long-term control not only over the educational system, but also over the society as a whole given the formative role of education for a society. In Macedonia, this has been accomplished through legislative overregulation

22 VMRO-DPMNE: Internal Macedonian Revolutionary Organization – Democratic Party for Macedonian National Unity [ВМРО-ДПМНЕ: Внатрешна македонска револуционерна организација – Демократска партија за македонско национално единство]

23 European Commission, “Urgent Reform Priorities for the former Yugoslav Republic of Macedonia” (Brussel, June 2015), available at: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_urgent_reform_priorities.pdf, accessed on 22 July 2015.

24 This is added for the revised version from July 2015.

па станува појасно дека владата ја прекршува уредничката слобода на медиумите. Имено, проблемот не е во „неизбалансираното емитување на народна и забавна музика“ туку наметнувањето на емитување музика на информативен канал. Таквиот страв од казни придонесуваат кон зголемена автоцензура помеѓу новинарите, еден од најзагрижувачките феномени во однос на слободата на изразување.

* * *

Проблемот со контролата на државата и со злоупотребата на медиумите од страна на владеачката партија е еден од централните проблеми во моменталната политичка криза во Македонија. Препораките на Европската комисија за надминување на актуелната криза²² ги вклучува и оние кои се во согласност со нашите наоди за проблемот на прекумерната регулација во медиумите. Имено, препораките повикуваат за намалување на практиката на клевети, наведувајќи дека постои потреба за „ревидирање на процедуралните правила за да се исклучат ситните случаи и наместо тоа да се зголеми употребата на медијација за решавање на истите“ и „поддршка и промовирање на поголемата употреба на саморегулацијата како алтернатива на судските постапки.“

Сепак, ова треба да биде постигнато преку подзаконски акти и внатрешна институционална регулација за да се зголеми автономијата на јавните институции и да се намалат можностите на владата да спро-

and the increase of the number and amount of fines, which places pressure on students and on the academic community, which in every democratic society are the main agents of social change. In our study of legislative overregulation in education, we reviewed the laws on primary, secondary and higher education. In all cases considered there was visible growth in the number and amount of fines, but also an increase in unnecessary and illogical regulations. Punishment of those institutions and individuals that do not conform to these regulations and, in particular, to the personnel policies of the executive branch, provides a clear mechanism of control.

Self-censorship would be a logical consequence in a country in which the distinction between state institutions and the ruling party has been blurred. The blurring at issue is a problem established in evidence based reports, such as the EU progress report,²⁵ OSCE-ODIHR,²⁶ the Senior Experts Group Report²⁷ and authoritative policy research analysis such as Kurt Bassuener's "No Stability

22 European Commission, "Urgent Reform Priorities for the former Yugoslav Republic of Macedonia" (Brussel, June 2015), достапно на: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_urgent_reform_priorities.pdf, пристапено на 22 јули 2015.

25 The European Commission: "The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2014 Progress Report, SWD (2014) 303 final" (Brussels: 8 October 2014), available at: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf, accessed on 24 August 2015.

26 International Election Observation Mission (IEOM): The former Yugoslav Republic of Macedonia Presidential and Early Parliamentary Elections, (27 April 2014), available at <http://www.osce.org/odihr/elections/fyrom/118078?download=true>, accessed on 24 August 2015.

27 The former Yugoslav Republic of Macedonia: Recommendations of the Senior Experts' Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, Brussels, 8 June 2015, available at: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf, accessed on 25 August 2015, p. 4.

ведува нелегитимна контрола преку прекумерна регулација.²³

ОБРАЗОВАНИЕ

Преку контролата на образованието и ограничување на академската слобода, владата може да воспостави механизам на долгорочна контрола, не само на образовниот систем туку и на општеството како целина со оглед на формативната улога на образованието во општеството. Во Македонија ова се постигна преку законската прекумерна регулација и со порастот на бројот и износот на глобите. Тоа врши притисок врз учениците и студентите и академската јавност кои во секое демократско општество се главни двигатели на општествените промени. Во истражувањето на законската прекумерна регулација во образованието беа разгледани законите за основно, средно и високо образование. Во сите случаи беше забележан видлив пораст како на бројот и висината на глобите, така и пораст на дополнителни, непотребни и нелогични регулации. Имено, предвидени се казни за оние институции и лица кои не ги почитуваат овие прописи, а со тоа се овозможува јасен механизам на контрола според кадровските политики на извршната власт.

Автоцензурата би била логична последица во земја, каде е нејасна разликата помеѓу државните институции и владеачката партија. Непостоењето на јасна линија е проблем кој е основан и во извештаите базирани на докази како: Извештајот за напредокот на РМ за 2014 на Европската комисија,²⁴ Извештајот

23 Ова е додадено на ревидираната верзија од јули 2015.

24 The European Commission: "The Former Yugoslav Republic of Macedonia 2014 Progress Report, SWD (2014) 303 final" (Brussels: 8 October 2014), достапно на: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-the-

without Accountability,"²⁸ and "Unraveling the Political Crisis in Macedonia: Toward Resolution or Calm Before the Storm?"²⁹ by "The Balkans in Europe Policy Advisory Group."

PRIMARY EDUCATION. One of the most criticized new methods for pressure and control over primary education is the concept of "external examination," introduced by the Law on Primary Education in 2008.³⁰ Under this practice, the Ministry of Education organizes an "external examination" in order to evaluate the: (1) knowledge gained through the year by the students, and (2) the teacher's teaching and grading, whereby derogation in the grading is punished by fines. The testing is conducted directly by the Ministry of Education acting under the government's orders.

The government presented this measure as a progressive step, intended to improve the quality of education, especially through standardization and evaluation of the quality of teachers, but the external examination opens the door to crippling fines for teachers. For example, Article 97 legally stipulates that 20% of all teachers who showed larger deviations in their assessment of the

28 Kurt Bassauer, "No Stability without Accountability – The West's Responsibility in Macedonia", Democratization Policy Council, (June 2015), available at <http://www.democratizationpolicy.org/uimages/DPC%20Policy%20Paper%20-%20The%20West's%20Responsibility%20in%20Macedonia-1.pdf>, accessed on 25 August 2015.

29 Unravelling the Political Crisis in Macedonia: Toward Resolution or Calm Before the Storm?", The Balkans in Europe Policy Advisory Group (2015), available at http://www.suedosteuropa.uni-graz.at/sites/default/files/article_attach/Unraveling%20the%20Political%20Crisis%20in%20Macedonia.pdf, accessed on 25 August 2015.

30 Law on Primary Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia no. 103 from 19.08.2008.

за набљудувачката мисија за избори на ОБСЕ/ОДИХР,²⁵ Извештајот на Сениорската експертска група²⁶ и влијателните студии на политики како “No Stability without Accountability“ на Kurt Bassuener²⁷ и “Unraveling the Political Crisis in Macedonia: Toward Resolution or Calm Before the Storm?”²⁸ на “The Balkans in Europe Policy Advisory Group.”

student’s test, will have their salaries reduced by 10% the next year. What is normally regulated in Europe by the institutions themselves and represents their autonomous right to an informed, professional and executive decision is transposed to the level of legislation and becomes part of direct governing of the Ministry.

Further, the section “XV Misdemeanor Provisions” Article 172 of the Law sets fines in the amount of 2500-3000 euro for the schools and 1500-2000 euro for school principals. Such fines create mechanisms for punishing the schools and principals the basis of political compliance. These fines are intended for errors which sometimes can be mere oversight such as not informing the parents about student’s grades at least two times per semester etc. The 2014 Law Amending the Law on Primary Education³¹ adds to the overregulation. Article 6 of the amendment refers to Article 128 of the Law on Higher Education regarding the selection of a director. The selection criteria are over-regulated, like requiring special language skills. For example, the requirements are: English proficiency through defined tests: “TOEFL IBT - at least 30 points, IELTS - at least 3 points, BULATS - at least 20 points or KET (Cambridge English) - passed, APTIS - minimum level A2.”³² Also, they need to pass “a psychological test and a test of integrity.”³³ These details should have been regulated in secondary legal acts adopted by the institutions and not by a law. Furthermore, there are very high fines for small omissions, like the fines of 1000, 600, and 300 euros³⁴

former-yugoslav-republic-of-macedonia-progress-report_en.pdf, пристапено на 24 август 2015.

- 25 International Election Observation Mission (IEOM): The former Yugoslav Republic of Macedonia Presidential and Early Parliamentary Elections, (27 април 2014), достапно на: <http://www.osce.org/odihr/elections/fyrom/118078?download=true>, пристапено на 24 август 2015.
- 26 The former Yugoslav Republic of Macedonia: Recommendations of the Senior Experts’ Group on systemic Rule of Law issues relating to the communications interception revealed in Spring 2015, Brussels, 8 June 2015, достапно на: http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/news/news-files/20150619_recommendations_of_the_senior_experts_group.pdf, пристапено на 25 август 2015, стр. 4.
- 27 Kurt Bassauer, “No Stability without Accountability – The West’s Responsibility in Macedonia”, Democratization Policy Council, (June 2015), достапно на: <http://www.democratizationpolicy.org/uiimages/DPC%20Policy%20Paper%20-%20The%20West’s%20Responsibility%20in%20Macedonia-1.pdf>, пристапено на 25 август 2015.
- 28 Unravelling the Political Crisis in Macedonia: Toward Resolution or Calm Before the Storm?”, The Balkans in Europe Policy Advisory Group (2015), достапно на: http://www.suedosteuropea.uni-graz.at/sites/default/files/article_attach/Unraveling%20the%20Political%20Crisis%20in%20Macedonia.pdf, пристапено на 25 август 2015.

31 Law Amending the Law on Primary Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia, No. 41 of 27.02.2014.

32 Law Amending the Law on Primary Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia, No. 41 of 02.27.2014, 3.

33 Law Amending the Law on Primary Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia, No. 41 of 02.27.2014, 3.

34 Law Amending the Law on Primary Education, Official Gazette

ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ. Еден од најкритикуваните нови методи за притисок и контрола врз основното образование е концептот на „екстерно тестирање“ воведен со Законот за основно образование²⁹ во 2008 година. Министерството за образование преку оваа практика организира „екстерно тестирање со цел да ги оцени: (1) знаењето на учениците здобиено преку целата учебна година, и (2) предавањето и оценувањето на наставниците, каде за отстапките во оценувањето се предвидени глоби. Тестирањето се спроведува директно од Министерството за образование и наука, постапувајќи по наредба на владата.

Оваа мерка беше посочувана од страна на Владата како прогресивна која ќе обезбеди квалитет во образованието, пред сè со стандардизација и евалуација на квалитетот на оценувањето на наставниците, но екстерното образование ја отвора можноста за високи парични казни за наставниците. На пример, член 97 законски утврдува дека 20% од наставниците кај кои има најголеми отстапувања во добиените показатели им се намалува платата за наредната година 10% од платата што ја примале.³⁰ Тоа што е нормално регулирано во Европа од самите институции го претставува нивното автономно право на информананост, професионалност и извршната одлука е транспонирана на ниво на законодавство и станува дел од директното владеење на Министерството.

Во одделот „XV Прекршочни одредби“ член 172 од Законот одредени се глоби во висина од 2500-3000 евра за училиштата и глоби со износ од 1500-2000

29 Закон за основно образование, Службен весник на Р.Македонија бр. 103 од 19.08.2008 година.

30 Закон за основно образование, Службен весник на Р.Македонија, бр.103 од 19.08.2008 година.

for the legal person and 300 euros for the teacher if an electronic records of grades³⁵ s not regularly updated. Note that the average teacher's income is between 300 and 400 euros.

SECONDARY EDUCATION. The legislation on secondary education has shown the same trends as the law on primary education. With the Law on Secondary Education,³⁶ the amount of fines was set as a percentage of salaries, but the 2014 Law Amending the Law on Secondary Education³⁷ gave fixed fines determined in euros. Furthermore, the amendment added fines totaling 1,000 to 2,000 euros for any responsible person who in some way hampers the “external examination.” Whereas previously fines would have been determined by secondary legislation according to the needs of specific institutions, the introduction of fines in the law increased the control of the executive over education. In addition to the fines, the law repeats again the highly restrictive standards given above for choosing the directors of schools that request specific exams, so certain companies that conduct the exams received political favoritism. Namely, TOEFL IBT, IELTS, BULATS, KET (Cambridge English), APTIS are spelled out in the law as the only exams recognized by the state. Failure to provide proof of such exams taken and yet be appointed a school director is punishable by law in a form of administrative fine.

of the Republic of Macedonia, No. 41 of 02.27.2014, 3.

35 An E-Journal is a project of the Ministry of Education which purpose is enabling better communication between teachers and parents for the information of student's everyday behavior with grades and absence see more at the official web site at: <http://ednevnik.edu.mk/>, accessed on 16 September 2015.

36 Law on Secondary Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 44 09.20.1995.

37 Law Amending the Law on Secondary Education No. 41 27.02.2014.

евра за директорите на училиштата. Ваквите казни создаваат механизми за казнување на училиштата и директорите на основа на политичка подобност. Овие казни се наменети за грешки кои некогаш може да се превид како неинформирање на родителите најмалку двапати во полугодие за оценките на учениците и слично. Во Законот за изменување и дополнување на законот за основно образование³¹ има дополнување во духот на прекумерната регулација. Членот 6 од дополнувањето се однесува на член 128 од Законот за високо образование во врска со изборот на директор. Овде се врши прекумерна регулација на критериумите за избор како барање на посебни јазични способности. На пример, се бара познавање на англискиот јазик преку дефинирани тестови „ТОЕФЕЛ ИБТ (TOEFL IBT) - најмалку 30 бода, ИЕЛТС (IELTS) - најмалку 3 бода, БУЛАТС (BULATS) - најмалку 20 бода или КЕТ (KET) (Cambridge English) - положен, АПТИС (APTIS) - најмалку ниво А2 (A2).³² Исто тие мора да имаат положено психолошки тест и тест за интегритет.“³³ Овие детали би требало да бидат регулирани во подзаконските акти на институциите, а не да бидат дел од законот. Исто така, постојат огромни глоби за мали пропусти како казните од 1000, 600 и 300 евра³⁴ за правното лице и 300 евра за наставникот

HIGHER EDUCATION. One of the main roles of higher education in a democratic society is to create professionals and leaders who will shape institutions. According to UNESCO, the role of education is defined as follows:

Education should be a means to empower children and adults alike to become active participants in the transformation of their societies. Learning should also focus on the values, attitudes and behaviors which enable individuals to learn to live together in a world characterized by diversity and pluralism.³⁸

So, from the perspective of any authoritarian government, exerting control over higher education is critical for achieving a long-term rule over the society.

Legislative overregulation of infringing on the autonomy of the higher education institutions is the central and most powerful means of establishing control over this domain of society. Thus, a continuous pressure on academia is being imposed. Namely, with minor administrative offenses one can be enforced through paying huge fines, and, therefore, a direct control can be established on the basis of blackmail and threat by the executive power.

The Law on Higher Education, which is currently under moratorium thanks to a massive academic movement against it in the first half of 2015, contains a number of examples of overregulation. For one, the law stipulates that a main criterion for the election of the professor is

31 Закон за изменување и дополнување на законот за основно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.41 од 27.02.2014 година.

32 Закон за изменување и дополнување на законот за основно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.41 од 27.02.2014 година, 3.

33 Закон за изменување и дополнување на законот за основно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.41 од 27.02.2014 година, 3.

34 Закон за изменување и дополнување на законот за основно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.41 од 27.02.2014 година, 3.

38 UNESCO: The Role of Education, available at <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/against-discrimination/role-of-education/>, accessed on 25 August 2015.

ако редовно не ја ажурира електронската евиденција на оценките.³⁵ Колку за споредба, просечната наставничка плата изнесува меѓу 300 и 400 евра.

СРЕДНО ОБРАЗОВАНИЕ. Законската регулатива за средното образование ги има истите тенденции како и законот за основно образование. Со законот за средно образование³⁶ висината на казните е одредена според број на плати, но со Законот за измена и дополнување од 2014 година³⁷ се одредуваат фиксни казни во евра. Понатаму, во Законот за изменување и дополнување на законот за средно образование³⁸ се дополнуваат глоби во висина од 1000 до 2000 евра за одговорното лице што на некој начин го попречува „екстерното тестирање.“ Со оглед на тоа што претходните казни биле одредени во подзаконските акти, според потребите на конкретните институции, воведувањето на глобите во законот служи за зголемување на контролата на законодавната власт врз образованието. Во прилог на казните, законот ги повторува високите рестриктивни стандарди за избор на директори во средните училишта кои бараат конкретни сертификати, така што одредени компании кои ги спроведуваат испити се политички фаво-

to publish in the “Web of Science.”³⁹ “Web of Science” is a brand name of the database of journals owned by Thomson Reuters. Thus there is not only open favoritism towards one legal entity that profits from the activity this article of the law refers to, but also an explicit limitation of the academic freedom of individuals and institutions to determine their own professional criteria. The Law on Higher Education Institutions for Teachers in Pre-School Education, Elementary and Secondary Education⁴⁰ also sets standards for election to titles

39 “In Article 136, paragraphs 1 and 2, after the words “impact factor”, the following wording shall be added: “from the appropriate field listed in the Web of Science database.”

Paragraph 2 shall be amended to read as follows:

“As an exception to the rule, a person can be elected to a higher teaching and academic rank or to a teaching or scientific rank earlier, i.e. before the lapse of at least half of the term for which the selection to the current rank was made, if in addition to the requirements set out in paragraph 1 of this Article he/she has had scientific papers published in an impact factor scientific journal from the appropriate field listed in the Web of Science database, totaling at least 20 points in line with Article 95 paragraph 6 of this Law. Early election to a higher rank following the lapse of half of the time for which the selection was made may be granted to individuals who have obtained PhD or Master’s degrees from one of the 200 highest ranking universities according to the Shanghai list.” In: Law Amending the Law on Higher Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 10/2015 of 22.1.2015, English translation available at: <https://profesorskiplenum.files.wordpress.com/2015/01/05-amendments-to-the-law-on-higher-education-macedonia-01-2015.pdf>, accessed on: 25 August 2015, Article 23

40 Article 17 paragraph 9: “The review committee for selection to title for the persons mentioned in paragraph (1) of this Article shall be established by the Scientific Council after prior consent of the minister of higher education in charge and consists of at least five members of which at least two are from universities which are on the list prepared by the Center for World Class universities at Shanghai Jiao Tong University or on the list

35 Е-дневникот е проект на Министерството за образование и наука, чија цел е да овозможи подобра комуникација помеѓу наставниците и родителите за секојдневното однесување на учениците (оценки и отсуство); видете повеќе на официјалната страница на: <http://ednevnik.edu.mk/>, пристапено на 16 септември 2015.

36 Закон за средно образование, Службен весник на Р.Македонија бр.44 од 20.09.1995 година.

37 Закон за измена и дополнување на Законот за средно образование бр.41 од 27.02.2014.

38 Законот за изменување и дополнување на законот за средно образование, Службен весник на Р. Македонија, бр.116 од 04.08.2014 година.

ризирани. Имено, TOEFL IBT, IELTS, BULATS, KET (Cambridge English), APTIS се посочени во законот како единствените испити кои се признаени. Доколку избраниот училишен директор не успее да прикаже доказ дека има положено ваков испит се казнува според законот со глоба.

ВИСОКО ОБРАЗОВАНИЕ. Една од главните улоги на високото образование во современото демократско и пазарно ориентирано општество е да создаде професионалци и лидери кои ќе ги обликуваат институциите. Според УНЕСКО, улогата на образованието се дефинира како:

Образованието треба да биде начин на поттикнување на децата и возрасните да станат активни учесници во трансформацијата на нивните општества. Учењето треба да се фокусира на вредностите, ставовите и однесувањето кои им овозможува на лицата да учат да живеат заедно во свет карактеристичен по својата разновидност и плурализам.³⁹

Така, од перспективата на секоја авторитарна влада, доминацијата врз високото образование е најбитна за остварување на долгорочна контрола врз општеството.

Законската прекумерна регулација на повредување на автономијата на високообразовните институции е централното и најмоќното средство за воспоставување на контрола врз овој домен од општеството. На тој начин се врши постојан притисок

for professors, whereby the commission is approved directly by the Minister of Higher Education, thus giving the government direct control over academia.

Article 167 of the section “Misdemeanor Provisions” of the law provides a series of fines of 1,000 to 2,500 euros for the legal entity and 500 to 1,000 euros for the responsible person. Article 40 of the 2013 Law Amending the Law on Higher Education⁴¹ increases the fines to the amount of 5,000 to 7,000 euros for the responsible person, “if he does not deliver or if he submits incomplete data needed to update the database on higher education to the Ministry responsible for work in the field of higher education.” This transfers the work of the ministry to academicians not in the employ of the state, and requires the provision of information that may be personal and that not all will want to share in a public database. The law creates situations where a minor technical error can lead excessive fines: 5000 euros equals 10 months of salary for an employee of a scientific institution. The 2014 amendments to the law provided a series of new fines and regulations that further increased the possibility of pressure. Article 168-b even allows for one to three years’ imprisonment for the responsible person who acts contrary to the law.⁴²

prepared by Quacquarelli Symonds (QS) from the UK.” in: Law on Higher Education Institutions for Teachers in Pre-School Education, Elementary And Secondary Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 10/2015, 20/2015 and 98/2015, available at: http://www.mon.gov.mk/images/documents/zakoni/Zakon_za_visko_obrazovni_ustanovi.pdf, accessed on 25 August 2015.

41 Law Amending the Law on Higher Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 15 of 25.01.2013.

42 “The responsible person managing the higher education institution who has acted contrary to this Law, i.e. who has allowed a student to take more than one half of the third study year exams or to enroll in the fourth year of studies without

39 UNESCO: The Role of Education, достапно на: <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/against-discrimination/role-of-education/>, пристапено на 25 август 2015.

врз академската јавност. Имено, со мали административни престапи може да се заработат огромни казни, а, со тоа и директна контрола, врз принцип на уцена и закана, од страна на извршната власт.

Законот за високо образование, кој моментално е под мораториум благодарение на масовното академско движење кое се покренало против него во првата половина на 2015 година, содржи бројни примери на прекумерна регулација. Како на пример, законот стипулира дека главниот критериум за избор во професор е да објавува во „Web of Science.“⁴⁰ „Web of Science“ е име за базата на списанија во сопственост на Томсон Ројтерс (Thomson Reuters). Така, тука не постои само отворено фаворизирање на едно правно лице кое профитира од активноста наведена во овој член од законот туку експлицитно ја ограничува академската слобода на поединците и институциите да ги одредат нивните професионални критериуми. Законот за високообразовните установи за образование на наставен кадар во предучилишното воспита-

40 „Во член 136 во ставовите 1 и 2 по зборовите „импакт фактор“ се додаваат зборовите „кои се од соодветната област во базата на Web of Science“.

Ставот 2 се менува и гласи: “По исклучок, лице може да биде избрано во повисоко наставно-научно, наставно и научно звање и порано, пред истекот на најмалку половина од времето за кое е извршен изборот во постојното звање, доколку покрај условите од ставот 1 на овој член има објавено научни труда во научно списание со импакт фактор кои се од соодветната област во базата на Web of Science, кои носат вкупно најмалку 20 бода, согласно член 95-а став 6 од овој закон. Предвремен избор во повисоко звање по истекот на половина од времето за кое е извршен изборот во постојното звање може да се спроведе за лицата кои докторирале или магистрирале на еден од првите 200 високо рангирани универзитети согласно со Шангајската листа.“ Службен весник на Р.Македонија бр.10/2015 од 22.1.2015, член 23.

One of the most striking examples of overregulation in the 2013 amendment is prescription of standards that should be in the domain of the regulations and statutes of the institutions or universities. For instance:

The university or the unit thereof, as well as the higher education school/institution, is obliged to conclude at least two agreements for the double degree or a joint study program (joint degree) with a university from the first 500 highest-ranked universities according to the Shanghai list, i.e., 100 top-ranked universities in the MBA program, as well as with a higher education accredited institution as one of the first 200 top-ranked universities in the relevant scientific area, according to CIO Shanghai Tong University, US News and World Report, and the Times Higher Education Supplement-World University Ranking.⁴³

having passed the State Exam scheduled for the second year of studies, or who has issued a higher education diploma to a student who has not passed the State Exam, shall be sentenced to one to three years' imprisonment (Article 69-a).” in: Law Amending the Law on Higher Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 10/2015 of 22.1.2015, English translation available at: <https://professorskiplenum.files.wordpress.com/2015/01/05-amendments-to-the-law-on-higher-education-macedonia-01-2015.pdf>, accessed on: 25 August 2015.

43 Law Amending the Law on Higher Education, Official Gazette of the Republic of Macedonia No. 15 from 25.01.2013.

ние, основното и средното образование⁴¹ поставува стандарди за избор во звање на наставници, каде комисијата е одобрена директно од Министерот за образование, на тој начин давајќи ѝ на владата директна контрола врз академската јавност.

Членот 167 во одделот „Прекршочни одредби“ предвидува серија на глоби од 1000 до 2500 евра за правното лице и 500 до 1000 евра за одговорното лице. Во Законот за изменување и дополнување на законот за високо образование⁴² во член 40 се зголемуваат глобите во износ од 5000 до 7000 евра за одговорното лице „ако не ги достави или нецелосно ги достави податоците потребни за ажурирање на базата на податоци за високообразовна дејност до Министерството надлежно за работите од областа на високото образование.“ Со ова се префрла работата од министерството на академската јавност што не е во корист на државата и бара обезбедување на информации кои може се лични и не сите сакаат да ги споделат во јавна база на податоци. Законот креира ситуации каде минимални технички прекршоци

41 Член 17, став 9: „Рецензионата комисија за избор во звање на лицата од став (1) на овој член ја формира наставно научниот совет по претходна согласност на министерот надлежен за работите на високото образование и се состои од најмалку пет члена од кои најмалку два се од универзитети кои се на листата која ја изготвува Центарот за светска класа универзитети при Шангајскиот Цијао Тонг Универзитет или на листата која ја изготвува Quacquarelli Symonds (QS) од Велика Британија,“ Закон за високообразовните установи за образование на наставен кадар во предучилишното воспитание, основното и средното образование, Службен весник на Р.Македонија 10/2015

42 Закон за изменување и дополнување на Законот за високо образование, Службен весник на Р.Македонија бр.15 од 25.01.2013 година.

CONCLUSIONS

The direct interference of the government and the parliament in programmatic and editorial choices through overregulation undermines media freedom.

The constant changes, new procedures, and pressure on academia have created a state of legal insecurity. The blurring of party and state control is a systemic problem of Macedonian society and institutions in the past few years. Control over education and academia has become a project of ideological control for the social reproduction of the desired model of an obedient citizen in conformity with the ideology and value system of the ruling party. The students' and professors' protests of 2014-2015 indicate that this effort has gone too far and created a backlash.

Legislation in the country covering media and education provide for an excessive number of administrative fines that serve as a means of direct control for the government, circumventing the judiciary. Indeed, given the size of the fines, a mere two or three for trivial errors can lead to the bankruptcy of a media outlet or the end of a teacher's career.

Self-censorship thus becomes the logical consequence of this pervasive overregulation.

може да донесат драстични казни: 5000 евра е еднакво на десетмесечна плата на вработен во научна институција. Измените и дополнувањата во 2014 година предвидуваат серија на нови глоби и регулации кои ја зголемуваат можноста за притисок. Членот 168-б дури предвидува тригодишна затворска казна за одговорното лице кое делува спротивно на законот.⁴³

Еден од најеклатантните примери за прекумерна регулација во измената на Законот за високо образование од 2013 е поставувањето на стандарди што што треба да бидат пропишани со правилниците и статутите на институциите односно на универзитетите. На пример:

Универзитетот или единица во негов состав, како и високообразовна школа/установа има обврска да склучи најмалку два договора за двојна диплома (double degree) или заедничка студиска програма (joint degree) со Универзитет од првите 500 високо рангирани универзитети согласно со Шангајската листа, односно 100 најдобро рангирани универзитети по MBA програма, како и акредитирана високообразовна установа на еден од првите 200 најдобро рангирани универзитети од соодветното научно подрачје, согласно

43 „Одговорното лице на високообразовната установа, кое ќе постапи спротивно на овој закон, односно ќе му дозволи на студентот полагање на повеќе од една половина на испити од трета студиска година или запишување во четврта студиска година без претходно да го има положено државниот испит кој се полага по завршувањето на втората студиска година односно му издаде диплома за завршено високо образование на студент кој не положил државен испит, ќе се казни со затвор од 1 до 3 години (член 69-а),“ Закон за изменување и дополнување на законот за високото образование, Службен весник на Р.Македонија 10/2015, член 168-б.

со Шангајскиот Цио Тонг универзитет, US News and Report и Times Higher Education Supplement-World University Ranking.⁴⁴

ЗАКЛУЧОЦИ

Директното мешање на владата и собранието врз програмскиот дел и уредувачката политика со прекумерната регулација ја нарушува медиумската слобода.

Постојаните промени, новите процедури и притисокот врз академската јавност создадоа состојба на законска несигурност. Во изминатите неколку години, нејаснотијата помеѓу партиската и државната контрола е системски проблем на македонското општество и институциите. Контролата врз образованието и академската јавност стана проект за идеолошка контрола за социјална репродукција на посакуваниот модел на послушен граѓанин во согласност со идеологијата и вредносниот систем на владеачката партија. Студентските и професорските протести во 2014 и 2015 година покажуваат дека овој напор отиде предалеку и создаде силна реакција.

Законодавството во земјата кое ги покрива медиумите и образованието предвидува огромен број административни казни кои служат како средства за директна контрола на владата, заобиколувајќи го судството. Имено, само 2-3 глоби за тривијални грешки можат да одведат медиум во банкрот или да ја завршат кариерата на наставникот/професорот.

На тој начин, автоцензурата станува логичната последица на ова прекумерна регулација.

44 Закон за изменување и дополнување на Законот за високо образование, Службен весник на Р. Македонија бр.15 од 25.01.2013 година.

Идентитети: Списание за политика, род и култура
(ISSN 1857- 8616)

Издавач: Институт за општествени
и хуманистички науки - Скопје

„20 Октомври” бр. 8, 1000 Скопје, Македонија

тел.: +389 2 3113 059

www.isshs.edu.mk

e-mail: info@identitiesjournal.edu.mk

www.identitiesjournal.edu.mk

IDENTITIES JOURNAL

www.isshs.edu.mk
www.identitiesjournal.edu.mk/

ISSN 1857- 8616